ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA" ("LIBERTY")
THE RUTHENIAN WEEKLY
published every Thursday by
The Little Russian Nat'l Union of America
at
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Subscription:
per year....$2.00 | To Europe:
half year....1.00 | per year....$2.50
single copy....05 | half year....1.25

СВОБОДА

ЗАЛОЖ. 1893 РОКУ.
„СВОБОДА" ("LIBERTY")
виходить кождого четверга
видає
„РУСКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
в Америці
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Передплата:
на рік....$2.00 | До Европи:
на пів року 1.00 | на рік....$2.50
поод. число....05 | на пів року 1.25

УРЯДОВИЙ ОРГАН Р. Н. СОЮЗА В АМЕРИЦІ "SVOBODA" OFFICIAL ORGAN OF THE L. R. NAT'L UNION OF AMERICA

РІК XXII. Джерзи Сіти, Н. Дж., четвер, 23-го липня 1914. Ч. 30. VOL. XXII. Jersey City, N. J., Thursday, July 23, 1914. N. 30.

„БУТИ ЧИ НЕ БУТИ".

АВСТРІЙСЬКИЙ ВІЙСКОВИЙ ОРҐАН ВЗИВАЄ ДО ВІЙНИ З РОСІЄЮ. — ВЕЛИКІ МАНЕВРИ В НІМЕЧЧИНІ.

Австрійська часопись „Мілітеріше Рундшав", орґан міністра війни, взиває зовсім отверто до безпроволочної війни з Росією: **„Скорше чи пізнійше до війни між Австрією і Росією мусить прийти. Теперішна хвиля є дуже догідна, бо Росія не перевела ще всіх намірених зорушень. Дальше отягане могло би бути для Австрії згубне. Остає одиноке питане: „Бути чи не бути".**

З військових кругів у Відни доносять, що новий наслідник австрійського престола, арх. Кароль Франц Йосиф одержав від німецького цісаря запрошене на цісарські маневри в Німеччині. Такесаме запрошене до участи в маневрах приняв також король італійський. Маневри відбудуть ся в місяци вересни. В них візьме участь 6 корпусів німецької армії. Сама подія, що на маневрах буде присутних трох представників тридержавного союза, вказує, що важна хвиля зближає ся. Коли до сего зважить ся, що в послідним часі почищено величезні нові зорушеня, то треба надіяти ся, що велика европейська війна висить вже у воздусі. До прискореня її чимало причинила ся послідна подія в Сараєві, в якій добачують діло російської політики, щоби позбути ся завзятого противника Росії, арх. Франца Фердинанда.

—o—

САМОВБИЙСТВО РОСІЙСЬКОГО ПОСЛА ГАРТВІҐА.

ГАРТВІНГ БУВ У ЗМОВІ ЗІ ЗАГОВІРНИКАМИ В САРАЄВІ.

Німецькі часописи з Берліна доносять, що російський посол у Білгороді (столиці Сербії) Гартвіґ поповнив самовбийство, бо виказало ся, що він стояв у змові з убийниками арх. Франца Фердинанда. У него найдено листи, які вказували на його участь у приготовленях до замаху. Вісти ті покищо не стверджені.

Посол Гартвіґ уходив за одного з найбільших ворогів Австрії і Німеччини на Балкані і був найліпшим посередником між Сербією і Росією. Через його смерть понесла російська пропаґанда в Сербії дуже велику втрату. Гартвіґ мав відобрати собі житє в домі австрійського посла.

—o—

ДРУГИЙ НЕЩАСЛИВИЙ ВИСТУП ОНІХРА ҐЕЦЕВА.

„ЯЙЦЕБИТІЄ" В ПАСЕЙКУ, Н. ДЖ.

Оніхро Ґецев, добре звісний російський аґітатор, не має щастя на вільній земли Вашінґтона. Замість пожаданих доляриків на „поневолених і покривджених Москалів" в Галичині — збирає „яйце-і мордобитіє".

По „посрамленію" в Ню Йорку ціла банда російських аґітаторів перенесла ся до иншого стейту, до Ню Джерзи, в надії, що тут щастє може ліпше доnише. Гучно-шумно приготовляла кацапня велике „народне віче" на неділю 19. липня в Пасейку, Н. Дж. До Пасейку виїхав цілий штаб: Оніхро Ґецев, редактор „Правди" Луцик (анґлійські часописи, подаючи опис віча, перехрестили його назвище на „Лотрик"), ред. „Русскаго Эмигранта" Добров, атец Федоронко і прочая і прочая.

Докладний опис кацапського „віча" в Пасейку подамо в слідучім числі. Тут наведемо зовсім безсторонний опис віча, який помістила в раншім числі з 20. липня німецька часопись „Нюйоркер Герольд" під заголовком: „Гнилі яйця для ворогів Австрії. — Російські політики хотіли збирати в Пасейку гроші для „поневолених Москалів".

„В Пасейку, Н. Дж., прийшло вчера пополудни перед галею під ч. 32 на 2-ій улиці до великого заворушеня. Доперва по довгій боротьбі удало ся поліції місцевій і з Гарфілду привернути спокій. Шістьох учасників заворушеня арештовано і нині будуть вони відповідати перед судом.

„Православний епископ, на імя Александер, і один чоловік, котрий себе називає „професором Ґецевом" і прибув недавно тому до Америки, їздять, щоби тут збирати гроші „на освободжене в Австрії живучих поневолених Москалів". Вчера отже приїхали вони до Пасейку і виголосили наперед промови в церкві при 4-ій улиці. Відси удав ся „професор" автомобілем, в окруженю товариств, котрі з його справою симпатизують, до висше згаданої галї. Тут станув він в автомобілю, щоби під голим небом виголосити промову до зібраних, коли нараз хтось з товпи поцілив його в голову гнилим яйцем. Він сів, а встав парох Стефанко, який їхав в тімсамім автомобілю. Н а р а з п о с и п а л и с ь я й ц я з і в с і х с т о р і н і р о з д а л и с я о к л и к и з т о в п и: „Ш а х р а й, б р е х у н, з р а д н и к!"

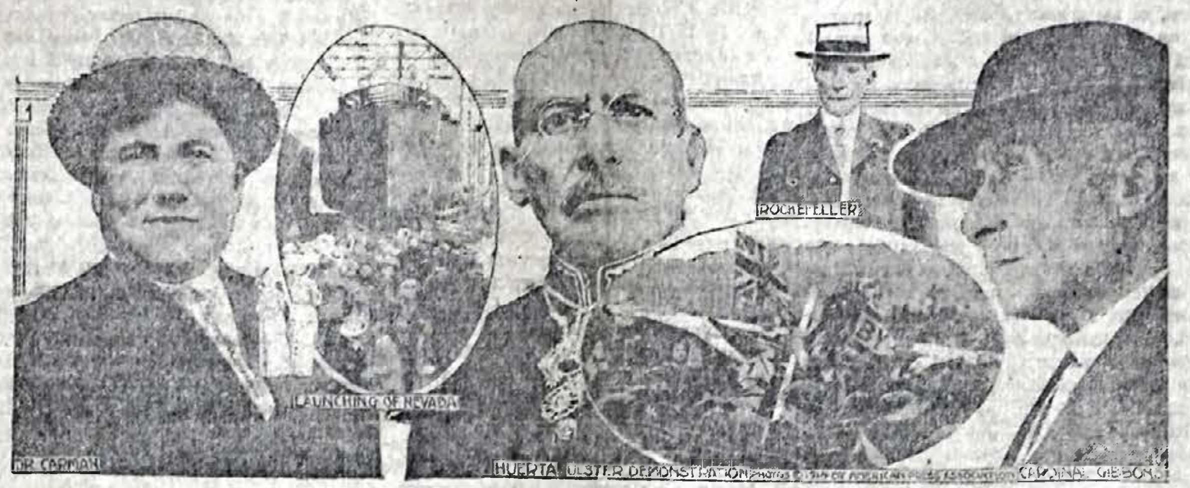
„Оба (мокрі) рішились вже до галї не йти. Голосні крики товпи було чути на кілька улиць. Покликано більше поліції, а також завізвано поліцію з близкого міста Гарфілд.

„Противники обох аґітаторів представляли поліції, що вони боронять ся проти шкідливої діяльности „професора" й епископа. Також заявили вони, що ті нібито-Москалї, які живуть в Австрії, не є гноблені і в такі дурниці тутешні люди не вірять, а се видно хоч би з того, що до тепер на ту ціль дуже мало зібрали гроша. Очевидно, що ініціятори віча твердять противно".

Не знати, чи вистане вже тих гнилих яєць на „вразумленіє" Оніхра, аби перенїс ся зі своєю аґітацією на Камчатку, чи буде ждати ще на дальше „помазаніє"?

—o—

З ТИЖНЯ.

Президент Мексика Гуерта зрезиґнував, будучи диктатором близко півтора року. Усуненя Гуерти з публичного житя домагав ся президент Вілсон від самого початку свого урядованя. — Провінція Ульстер (в північній части Ірляндії) сьвяткувала на днях річницю битви над рікою Бойн. Підчас торжеств мало що не прийшло до правдивої війни Ульстерців з ірляндськими католиками з приводу ухваленя анґлійським парляментом самоуправи (гом рул) для Ірляндії. Юніоністи (Ульстерції) позривали і подоптали богато ірляндських (айриських) національних праворів і порозбивали деяким Ірляндцям голови. — У Квінси, Масс., спущено на воду американський воєнний корабель „Невада". На тім кораблі находить ся десять 14-цалевих гармат. — Др. Едвін Карман, якого жінку арештовано в Фріпорт, Н. Й., в справі невиясненого доси убийства, нараджує ся з нею щодня в ціли її оборони. — Кардинал Ґіббонс повернув із заграниці і лагодить ся до сьвяткованя своїх 80-літних уродин, що відбудуть ся 23. липня. — Джан Д. Ракефелер обходив свої 75-літні уродини, граючи в ґолф, підчас коли наймлені сторожі пильнували його мастку перед нападами анархістів і аґітаторів Промислових Робітників Сьвіта (I. W. W.).

БЕЗРОБІТЄ В КАНАДІ.

ВИДАЛЮВАНЄ РОБІТНИКІВ З КАНАДИ.

Анґлійські часописи в Канаді доносять, що іміґраційні власти задумують депортувати всіх тих чужинців, котрі є меньше ніж три роки в Канаді, а не мають ніякої роботи.

Задля грошевого і промислового застою в Канаді знаходять ся десятки тисяч іміґрантів без ніякого занятя і терплять велику нужду. Виглядів на красші услівя праці покищо нема. І се було причиною, що іміґраційні власти мусїли ймитись сего острого способу.

Депортовані робітники будуть їхати спеціяльними кораблями і перша партія, зложена з 100 людий, має виїхати небавком.

З міста Отави доносять, що міський урядник Джан Кейн, якому поручено опіку над безробітними, записав на лісту безробітних, призначених до депортації, поверх сто Українців.

—o—

ЗАМОРДОВАНЄ ЦАРСЬКОГО ДОРАДНИКА РАСПУТИНА.

ЖІНКА ГУСЕВА УБИЛА НОЖЕМ „РАСПУСТНИКА"

В селї Покровское, в тобольській ґубернії, **селянка Гусева завдала ножем смертельні рани Григорієви Распутину, головному дорадникови російського царя.** І так селянка Гусева положила конець карієрі царського монаха-авантурника. Распутин приїхав до рідного села Покровское, щоби відвідати родину. На вулиці розмовляв з громадкою селян, коли прибігла до него Гусева і з криком „смерть Распутину" затопила довгий кинджал (ніж) у грудях Распутина. Распутин звалив ся з ніг, відразу стративши притомність.

Гусеву арештовано. На поліції призвала ся, що замордованя допустила ся тому, щоби пімстити ся за свою поругану честь як рівнож за честь других мужицьких дівчат, знеславлених Распутином. „Я хотіла спасти сьвіт, — заявила Гусева, — від того ложного обманця-пророка, який морочив голови людям і отуманив навіть самого царя".

Распутин — син богатого мужика. Він не одержав жадного образованя і до 30 літ не виїздив з рідного села. В 30-ім році житя Распутин став проявляти признаки релігійного божевіля. Він обійшов всі російські монастирі, постриг ся в монахи і став небаром одним із многих „блаженненьких", яких дуже поважають і боять ся темні люди.

Слава монаха Распутина дійшла скоро й до Петербурга. В р. 1900 епископ Теофан представив його царевни. На легковірного Николая Романова зробив бородатий монах велике вражінє. Він умів слухачів поривати своєю бесідою і приковувати їх своїми хитрими проникаючими очима.

Від того часу Распутин став приятелем і дорадником царя. Як всі релігійні божевільні так і Распутин володів гіпнотичною силою. Цар Николай Романов став небаром іграшкою в руках монаха.

Після волї Распутина змінялись міністри, видавалось засуди смерти, відзначувалось орденами....

Тоді змінив Распутин спосіб дотеперішного скромного монашого житя. Наймив дороге мешканє в Петербурзі, в Ялті купив палату і почав вести дуже виставне житє. На послуханях у нього бувало завсіди богато двірських дам, ґенералів і прочої царської зволочі.

Распутин привіз з собою до Петербурга одну із своїх дочок і умістив її в „інститутї благородних дівчат", де виховують ся і дочки царської родини. Вона стала невідступною товаришкою царських дочок.

Вплив Распутина на царя був майже необмежений. Його впливу і посередництва уживали нераз і заграничні посли, знаючи, що воля Распутина — се воля царя. Распутин був завзятим ворогом Австрії, а передівсім Українців.

В Петербурзі оповідають сотки ріжних історій з житя Распутина. Властиве його імя Григорій Новых. Доокольчні селяни, знаючи його слабість до жінок, прозвали його „розпустником", а відтак „Распутином".

У своїм петербурськім домі, а також в палаті в Ялті приймав він жінки, які приходили до него з просьбами. Жертвою пристрастий звірюки-монаха падали не лише жінки низших урядників, але також жінки ґенералів і совітників.

В заграничних часописях богато писали про орґії, які устроював Распутин.

Дуже правдоподібно, що цар Николай Романов оголосить Распутина „сьвятим мучеником" і побудує церков його імени.

—o—

НЕЗВИЧАЙНА ШАЙКА РАБІВНИКІВ ПЕРЕД СУДОМ.

ЗА 10 ЛІТ ВИКРАЛА ШАЙКА 150 ДІТИЙ.

Перед судом присяжних в Ню Йорку розпочалась минувшого тижня розправа проти шайки опришків, яка займалась крадіжею дітий. Протягом послідних 10 літ викрали опришки около 150 дітий і вимусили від родичів дітий кількадесять тисяч долярів яко викуп.

Рабівники викрадали малі діти богатих людий і укривали їх в безпечних місцях. Відтак посилали до родичів дитини лист, в якім жадали відповідного викупу. Рівночасно грозили, що коли родичі не зложать жаданої суми гроший, вони дитину убють, а почетвертоване тіло дитини пришлють почтою. Звичайно жадали $1.000 до $1.500.

Дотепер переслухано сьвідків в 31 случаях крадіжи дітий. На просьбу сьвідків суд їх імени не оголошує. Сьвідки побоюють ся пімсти зі сторони тих спільників шайки, які ще остали на волї. Взагалї арештовано вже 8 опришків. Небавом належить надіяти ся дальших арештовань. Всі опришки є з походженя Італійцями.

—o—

РЕВОЛЮЦІЯ В МЕКСИКУ.

ЧОТИРИ АРМІЇ РОЗПОЧАЛИ ПОХІД НА МІСТО МЕКСИКО.

„На Мексико! На Мексико!" — отсе клич, який нині розлягає ся в арміях революціоністів по здобутю міста Ґвадаляхари. Армії: східна, північна, західна і полуднева роблять горячкові приготовленя до походу на столицю Мексико, щоби її рівночасно зі всіх сторін окружити і здобути без великих страт і боротьби. На чолї армії стоять ґенерали: Вілля, Обреґон, Запата і Ґонзалес. Кождий з них проводить армією в силї около 25.000 людий.

По усуненю непорозумінь між Каранцою і Віллею, ґен. Вілля став головним начальним вождом цілої армії і буде вести цілу кампанїю. Під його особистою командою виконає армія революціоністів атак на столицю Мексика.

ГУЕРТА УСТУПИВ ЗІ СТАНОВИЩА ПРЕЗИДЕНТА.

Дня 15. липня Гуерта вніс до палати послів свою резиґнацію зі становища провізоричного президента Мексика. На засїданю палати були зібрані всі посли; ґалерії були переповнені публикою. Резиґнацію Гуерти принято з великим одушевленем. Вечером заприсяжено міністра справ заграничних Фр. Карбахаля, який силою істнуючого закона обняв провізоричну президентуру. Крім Гуерти внесли резиґнацію всі члени дотеперішного кабінету.

Вікторіяно Гуерта був через півтора року диктатором Мексика. Було се в лютім 1913. р. Підчас крівавих заворушень проти президента Мадера скористав Гуерта зі свого великого впливу в армії і оголосив себе провізоричним президентом. Президента Мадера казав Гуерта увязнити, щоби його поставити перед суд за мниму зраду держави. Заповіджений процес не відбув ся, а 23. лютого 1913 р. найдено замордовані тіла Мадера і його заступника Свареза. Всі догадували ся, що замордованя доверщено на приказ Гуерти, щоби тим лекше стати володарем Мексика. Але щастє недовго йому служило. На чолї невдоволених Мексиканців станув приятель убитого Мадера ґен. Каранца, і по довгих крівавих боротьбах спричинив уступленє Гуерти.

РАДІСТЬ У ВАШІНҐТОНІ.

Вість про уступленє Гуерти викликала у Вашінґтоні велике вдоволенє. Тут надіють ся, що се буде першим кроком до мирного полагодженя мексиканського пекла. Зовсім певно, що революціоністи не згодять ся на президентуру Карбахаля, але всеж є надія, що може удасть ся запобічи варварствам при занятю міста Мексика і виєднати милосердє для дотеперішних прихильників Гуерти. Рівнож є деякі вигляди, що прийде до спільної конференції і порозуміня між обома партіями в цїли вибору властивого президента.

ГУЕРТА ОПУСКАЄ МЕКСИКО.

Гуерта виїхав потайно з міста Мексико спеціяльним поїздом до Пуерто Мексико, де ожидав на него німецький корабель „Дрезден". Гуерта має удати ся на сталий побут до Парижа. Деякі часописи доносять, що Гуерта віїде до Ню Йорку і позістане в Злучених Державах, бо сподіває ся, що відси зможе викликати нову революцію проти Каранци.

КАРА ДЛЯ УБИЙНИКІВ МАДЕРА.

Провідник революціоністів Каранца заявив, що спільники, які брали участь у замордованю бувшого президента Мексика, Мадера, мусять бути покарані. На лісті заговірників проти Мадера находить ся 30 високих офіцирів; їх чекає смерть через розстріленє. Крім них мають бути покарані і ті відділи війська Гуерти, що брали участь в революції проти Мадера. Кождий десятий жовнір має бути покараний смертию.

НА ЗАПОМОГОВИЙ ФОНД ДЛЯ ГОЛОДУЮЧИХ В ГАЛИЧИНІ.

В послїднім тижни надіслали жертви слїдуючі Добродії:

344. ЕЛІЗАБЕТ, Н. ДЖ. Церква сьв. Володимира жертвувала на голодуючих в старім краю датов в сумі **$12.50**

З перенесеня (ч. 29) $4.791.01; з днем 20. липня виносить

ЗАГАЛЬНИЙ СТАН $4.803.51.

Всїм жертводавцям в Імени голодуючих щире спасибіг!

ЖЕРТВИ НА ЮВИЛЕЙНИЙ ДАР ДЛЯ „РІДНОЇ ШКОЛИ".

В послїднім тижни надіслали жертви слїдуючі Добродії:

118. Перт Амбой, Н. Дж. Бр. сьв. О. Николая, від. 104 Р. Н. С., зложило на руки Всч. о. Чаплинського жертву на фонд „Рідної Школи" в сумі **$4.00**

119. Лонґ Айленд Сіти, Н. Й. Тов. „Запорожська Січ", від. 64 Р. Н. С., жертвувало з фонду резервового на „Рідну Школу" в Галичині суму **$10.00**

РАЗОМ $14.00.

З перенесеня (ч. 29) $1.541.39; з днем 20 липня виносить

ЗАГАЛЬНИЙ СТАН $1.555.39.

Всїм Жертводавцям в імени „Рідної Школи" щире спасибіг!

ЖЕРТВИ НА ЮВИЛЕЙНИЙ ДАР ІВАНОВИ ФРАНКОВИ.

Філядельфія, Па. На засїданю Тов. „Любов", від. 45 Р. Н. С., зложили на руки Вп. С. Демкова жертви на ювилейний дар І. Франкови слїдуючі Добродії: Тов. „Любов" $5.00; В. Морозович $1.00; С. Штогрин, І. Лисак, М. Сампара, П. Козачишин і Г. Рибачок по 50 ц.; О. Мучан 40 ц.; І. Конюшевський 30 ц.; М. Пеленський, К. Рохів, С. Демків, Е. Лошньовська, М. Качмарчик, І. Хавлюк, І. Пеленський, С. Слободзян, Д. Веселик, Т. Городецький і В. Боровський по 25 ц.; П. Петровський 20 ц. Кошти пересилки 12 ц. — Разом **$12.03**

З перенесеня (ч. 26) $75.10; з днем 20 липня виносить

ЗАГАЛЬНИЙ СТАН $87.13.

НА УКРАЇНСЬКИЙ ГОРОД У ЛЬВОВІ.

В послїднім тижни зложили жертви слїдуючі Добродії:

Ню Йорк, Н. Й. Вп. Никола Дзюма зложив на закупно квадратового метра під „Український Город" у Львові жертву в сумі **$1.00**

З перенесеня (ч. 29) $580.08; з днем 20 липня виносить

ЗАГАЛЬНИЙ СТАН $581.08.

Всїм Жертводавцям в імени „Сокола-Батька" дружне — гаразд!

ДОПИСИ

З MILLVILLE, N. J.

Відповідь фармерів з першої руської кольонії в Мілвіл, Н. Дж., на всї дописи, які поміщувала і поміщує „Народна Воля" про наші фарми в Мілвіл.

Ми остро протестуємо проти тих дописий, бо що у них про наші фарми написано, то всьо неправда.

Коли Гевчукови земля тепер не подобала ся, то не наша вина; він знав наперед, що на земли треба буде робити.

Правда, що земля тут пісковата, але зате дуже урожайна. Неправда Гевчукова, що тут за роботу тяжко, бо тут роботи є все досить; хиба нема для таких як Гевчук, бо, як нам знано, Гевчук робити не хоче. Гевчук собі певно думав, що приїде тут так як Жиди до Палестини. Коли хто з Вп. читачів „Свободи" знає Гевчука особисто, то йому і не подивуєсь, бо такого киринника як Гевчук то треба зі сьвічкою шукати. Недавно ми приняли його до місцевого братства, то як він прийде на мітінґ, то так киринить, що здавало би ся, що він гейби збожеволїв. Гевчуку, чого ти кричиш, та чого так ревеш? Возьми но ти ся трохи до праці, так як ми працюємо, а будеш видів, що і тобі буде добре. Гевчук кидає ся на всїх і вся гейби то він справді був такий покривджений, та ще сьвідчить ся всїми тутешними Русинами. Гевчуку, та котрими Русинами? Може Процишином, котрий як побирав від компанії комішен, то тогди був щирий для компанії, а хвалив щойно тілько ся влізло... Але лишім Процишина, бо треба за порядком, — про него скажемо пізнійше.

Тепер за ксьондза Ардана. Що ви, ксенже Ардан, пхаєте ніс до нашої першої руської кольонії в Мілвіл, Н. Дж., як ви тої кольонії на очи не бачили? Та з якої рації ви маєте висьмівати ся з наших фармів тай з наших пісків? А ви яку землю оголошували в Вірджінії — не пісок? Але біда, що вас ніхто не послухав, тай вам інтерес не пійшов, та за то ви певно такі злі. Не малисьте права нашу будуччину так скритикувати, за то ганьба вам! Чи ви гадаєте, що ми не розуміємо, що робимо, тай що ми купували? Пишете, що ви не поміщували Гевчукової дописи, аж поки не провірилисьте фактів достовірними людьми. Якіж то „достовірні" люди провірювали сї факти? Велика голова Артимович?... Лїпше вам було наперед надумати ся, ніж малисьте його тут висилати, бо той голова Артимович, нім тут приїхав, то ми вже знали наперед на кілька днів, то чекалисьмо на него з великов надійов, що він як тут приїде, то будем могли показати йому наші фарми, а він як огляне, то нас похвалить за те, що ми зрозуміли, що то значить мати свій власний кавалок землї та свою власну хату. А велика голова Артимович наші фарми зганив; говорить, що наші фарми нічого не варта, тай що він бачив тут лише кілька шандів. Ганьба за то тобі, велика голово Артимович! Та чи тобі, велика голово, на той час, як ти оглядав наші фарми, зайшли полуди на очи? Та як ми тобі показували наші фарми, а на фармах гарні урожаї, то сам єсь хвалив, що дуже тобі ся то всьо подобає, а на тих, котрі тебе тут спровадили, тось зо сто разів на них говорив, що то дураки, самі вони не знають, чого хотять. Ми знаємо, чого ти киринниш, бо ти пробував перед нами говорити несотворені річи на наш Р. Н. Союз (старий) і на його головних урядників, але що ми тобі сего не признавали, то ти тепер хочеш на нас пімстити ся. А може і то нї, може за тих сто долярів, котрих ти у п. Матолича упоминав ся? А як бись був дістав тих $100, то може бись був тогди і похвалив нашу кольонію. Велика голово Артимович! З яким лицем ти можеш писати, що ти у нас нічого більше не видів тілько корчі і кілька шандів. Та ти називаєш шандами наші будинки, з котрих деякі коштують по 1.500 долярів? За то тобі ще раз ганьба! Велика голово Артимович! та де ти видів фармерські нещасливі дїти? Та пащо пишеш таку брехню? Бачите Вп. читачі „Свободи", що то за велика голова? Ти, велика голово, сьмієш єще писати в 27-ім числї „Народної Волї", що старий і новий Союз повинні ся поєднати, та спільно закупити обшар землї під народну інституцію (тільки не пісок в Мілвіл)! А що ти собі, велика голово, думаєш: — що Мілвіл що єсть. А деж від Мілвіл можна знайти лучше? Може у Вірджінії на Арданових фармах? Ей, хрунї, хрунї, та ви ся так о чорнороба стараєте? А чому не запхаєте свої носи до тих тисячів наших хліборобів, що по ріжних місцевостях закуповують льоти і платять за кусник землї ще більше гроший ніж ми тут за пять акрів?

Тепер за знаного нам тут киринника Процишина. Пише він в 27-мім числї „Народної Волї", що він зізнасть під присягою, що то всьо правда, що він і другі в „Народнїй Волї" пишуть. Ми знов кажемо, що то всьо неправда! На самий перед, хтоби повірив у присягу Процишина, коли ми знаємо, що Процишин в нїщо не вірить, хиба так як Турок — в місяць. Неправда Процишина, що до сих часів тут людий більше нема, як було рік вперед. Бо єсли буде потреба, то ми спишемо кількадесять фамілїй, котрі ся в тім році тут спровадили. Неправда, що тут тяжко за роботу, бо тут роботи через цїлий час ідуть добре, лише тепер через лїто скляні фабрики будуть трохи штапувати. Чому киринники тепер не подивлять ся по других містах, яка в тім році всюди біда без праці! Але тут ходить о що иншого; ходить о то, що Процишин не є Матоличом, та що Процишин замісць Матолича не їздить автобомілем. Та пригадай собі, Процишин, як ти писав до декотрого з нас та хвалив єсь нам компанію попід небеса, а коли тобі компанія кала „кіка", прогнала тя, бо зауважала, що ти зрадник, то ти нинї всьо паплюжиш — всїх і вся?!

Такий самий і дяк Коцюбинський. Як помагав щось там робити Матоличови в офісї, то всьо тогди було добре, а нинї?...

От і всьо, що ми можемо відповісти знаним нам киринникам. Не стоїмо за компанійов або за Матоличом, чи там за урядниками старого Р. Н. Союза, але боронимо себе, та тих, що тут мають свої землї — а вірять в таку голоту.

Ви всї, що маєте тут свої землї, то не слухайте нікого, але приїзджайте будуватись. Кождий повинен знати, що відразу всьо не зробить ся, бо — як то кажуть — і Краків відразу не збудували. А тії, що ще думають, де собі землю купувати, то най добре подумають, що лучше: чи льота чи 5-акрова фарма. Або як денекотрі купують фарми по вестах, пустинях, де трудно дістати ся з фарми до якого міста.

Наше місто Мілвіл досить велике і дуже гарне. Комунїкація на всї сторони знаменита.

Тепер приїзджайте оглядати наші гарні урожаї.

Ми не можемо нічого злого сказати на нашу першу руську кольонію, котра розвиваєсь з кождим днем, хоть киринники перешкаджають. Своїов дорогов, що ми дотепер повинні висше стояти як стоїмо. Заносило ся нам тут побудувати свій Народний Дім, а може вже й доси булибисьмо прийшли і до своєї церковці, але через киринників годї.

Кладемо свої власноручні підписи:

Іван Боґуцький, Іван Капусцінський, Иосиф Годян, Федор Дупнак, Іван Микитюк, Ілько Подолячик, О. Гнатюк, Николай Подолячик, М. Ключка, Іван Рудавський, Василь Мазур, І. Бучинський, Йосиф Стечишин, Григорій Стасишин, Антін Філовяк, Григорій Замойський, Іван Дитно.

Моглисьмо дістати ще більшу половину підписів, але що годї було застати кождого в дома.

Просимо Редакції нас боронити, бо справді, що через тих киринників приходить нам тут тяжко жити.

—o—

З MONESSEN, PA.

Від довшого часу не було з нашої місцевости дописи, котра далаб загалови до відома, яким житєм народним проживають Русини в Монессен.

Нашим людям поводить ся тут досить добре, робота від довшого часу йде не зле і многі з наших людий досить добре мають ся. Маємо свою церков, два братства, сестрицтво, Тов. Січ, читальні і вкінци свій руський штор зачартерованої спілки під назвою „Руська Народна Торговля", основаної в 1911. році. Сей штор розвиваєсь гарно і приносить велику користь членам. Якраз тепер є на укінченю будова свого власного дому для штору. Величавий дім є вартости 29 тисяч, а дві лоти під той дім коштують $4.500.00.

Дня 31. мая с. р. відсьвяткувалисьмо великим концертом память столїтних уродин Т. Шевченка.

Дня 4. липня с. р. відбув ся екзамент в парохіяльнїй школї. Дїти ходять цїлий рік до руської школи, а тепер мають три тижні вакацїй. На екзаментї були родичі і прислухувались гарним відповідям з читаня, декламацій і релїгії. Понад сїмдесять дїтий вийшло з екзаменту і удались під проводом учителя і родичів на дїточий пікнік.

Се лиш коротко згадую про найважнїйші справи нашого народного житя. Про неодну з висше згаданих справ можна би написати осібну допись.

Тепер приходить менї ґадка, длячого в „Народнїй Волї" в дописях з нашої місцевости дописуватель не згадав про такі важні діла як власний дім і инше, а лише пише брехню та обмовляє і обчернює поодиноких людий. Ба, сеж прецїнь „Народна Воля", сотворена брехнею-критикою на руйноване народного добра, — для о. Ардана жолоб. Деж був би сарака опинив ся, коли зі старого Союза прогнали, на фармі не міг робити, бо в пальцї бодаки кололи, тож треба Союз розбивати тай хліб буде легкий для о. Ардана. Як загадав так і зробив. Але дам спокій про того панка на разї; я хочу тут лише відповісти кілька слів на допись в „Нар. Волї" з дня 9. червня ч. 28 з підписом, „Українець". Той чоловік пише лож, стає ся публично брехуном в очах всїх тих людий, котрі знають його правдиве імя і знають добре про ту справу, яку він ложно описує. І диво дивне. Той публичний брехун своє імя укриває і підписуєсь Українець. Пощо так опоганюєш нам всїм дороге імя Українець. Пишучи лож, вже пів біди буде коли підпишеш ся москаль або хрунь, а навіть і твоє правдиве імя буде добре пасувати, але нїколи під ложию не підписуй ся Українець!

Справа з прапором мала ся так. О. М. Олексів пояснив в церкві, що прапор є символом цїли, до якої стремить тоє товариство, котрого власностию є прапор. Прапор сей був власностию віддїлу нового Союза. А се товариство між иншим стремить до знищеня віри і церкви, видаючи ворожу нашій церкві часопись. Отже кождому ясно, що сей прапор посьвяченя не потребує. Се може потвердити весь нарід, який був в церкві. Але припустім що весь нарід в церкві був глухий, а лише один дописуватель „Українець" має добрий слух, то помимо того ще можна доказати, що сей „Українець" є брехуном, а то з власної його дописи. Він пише: „Питанє, яку біблїю носив Шевченко, бо **Ви раз казали, що Шевченко після неї поступав**". З тих слів виразно і ясно видно, що о. М. Олексів мусів Шевченка в церкві вихвалювати, а коли так хвалив Шевченка, то очевидно лож в словах: „не подобав ся попови прапор, бо є символом безбожія задля Шевченка". Нїяк я не можу того порозуміти, як той дописуватель може дивити ся в очи тим людям, котрі були в церкві в тойсам час. Сеж прецїнь чиста брехня! Той дописуватель був глухий, бо не чув, як було сказано. Як вовк розуміє ся на зьвіздах, так він розумів тоє, що сам писав, а безвстидний був, коли люди читали, а на него дивились, що з него такий брехун.

Чомуж Ти не подав до Н. В., як о. М. Олексів накликував через кілька недїль, щоби люди величаво відсьвяткували ювилей Т. Шевченка, і кілько разів в церкві розясняв людям, хто був Шевченко і як ми маємо його память шанувати. То Ти був глухий в той час? Вступне слово на концертї хто мав? Чи не о. М. Олексів розяснив зібраним, хто то був Шевченко і чому ми його почитаємо? Та чому не даш звіт з концерту, пане „Українець", чи боїш ся правди? Так є. Прецїнь плювати, а потім лизати, то деж то красно такому патріотови, що пару лїт тому від гусок відлучив ся.

Член Р. Н. Союза.

—o—

З PITTSBURGH, PA.

Шевченківське сьвято.

Перед кількома роками Пітсбурґ і околиця славили ся імпозантними вічами і великими народними манїфестаціями, які викликували відгомін не тільки між Українцями в Америцї, але також у старім краю. Справа галицьких виборів, справа М. Січинського, боротьба за український університет у Львові, смерть А. Коцка, справа „Рідної Школи", ювилей Франка, одним словом — всї важнїйші події в нашім народнім житю занимали щиро наших емігрантів пітсбурського кута. Недавно ще як тутешні Українцї зложили кільканайцять тисяч корон на підмогу українським культурним інституціям в Галичині, щоби тим робом зазначити свою єдність з рідним краєм та додати охоти землякам у їх боротьбі за красшу долю українського народа.

Днесь народне жите в Пітсбурґу підупало, давний рух ослаб, однак не в такій степени, щоби столїтні роковини уродин Т. Шевченка пройшли безслїдно.

Українцї з Монессен, Па., обходили Шевченківське сьвято зараз на початку року, пітсбурські Русини, що гуртують ся в „Українській Громаді", відсьвяткували ювилей Т. Шевченка концертом в місяцю маю.

Трете з ряду Шевченківське сьвято обходили пітсбурські Українцї дня 7. червня в парохіяльній гали при руській церкві на 7. улицї на Савт Сайд. Уладженєм сьвята заняв ся Комітет „Рідної Школи" згл. „Пітсбурський Боян", який під умілим проводом дякоучителя п. А. Стисловського гарно розвиваєть ся. Столїтні роковини уродин Тараса відсьвятковано величавим концертом по добірній а гарній програмі.

Вступне слово виголосив місцевий парох о. В. Довгович. В красномовних словах обговорив о. декан цїль і значінє Шевченківських торжеств в сїм ювилейнім році та підніс епохальні заслуги, які положив Шевченко для відродженя українського народа. По сїм наступили під диріґентурою п. Стисловського хоральні продукції „Пітсб. Бояна", при акомпаніяментї орхестри С. Новіцького, переплїтані декламаціями творів Шевченка і привітним стихом Б. Лепкого. „Боян", якого члени явили ся в хорі майже в комплєтї, при тім скріплений околичними співацькими силами, співав незвичайно гарно й уміло. Тому не диво, що публика кожду пісню нагороджувала рясними оплесками. Композиції „Радуй ся ниво неполитая" Лисенка, „Ой чого ти почорніло" Воробкевича, „Катерина" Кишакевича — прямо одушевляли слухачів. Відчит про значінє Т. Шевченка для українського народа відчитав п. Г. Кисїль. Прелеґент перейшов коротко важнїйші події в житю Тараса змалював відносини, в яких знаходив ся український нарід в часах Шевченка та виказав значінє Шевченкової музи і ролю, яку відіграв безсмертний Тарас в житю українського народа.

Найбільшу і справдї заслужену увагу учасників звернули на себе жіночий хор в композиції „І спочинуть невольничі, утомлені руки" та співи солїсток і солїстів. Таких милих, ніжних голосів, якими розпоряджають п-ни М. Гарайдівна, Т. Костишак, П. Ґабар і К. Стрільбицька, рідко коли можна почути на американських концертах. Рівнож солїсти пп. М. Марущак, Й. Заяць і п. Ячник своїми гарними й вишколеними голосами та своїм правдивим знанєм співаня вивязали ся зі своїх сольових партій знаменито.

Концерт закінчив ся промовою о. В. Довговича, в якій о. парох пітсбурської громади, подякувавши всїм присутним за участь, візвав наших Пітсбурщан до ширеня ідей Шевченка, які стремлять до остаточної мети, виборити красшу долю нашому народови.

Ще одна увага на будуче. Думаю, що подібні народні сьвята повинні би уладжувати разом всї товариства і орґанізації даної місцевости спільними силами. Сьвята сего рода могуть лише через загальність осягнути свою цїль.

О. 5.

—o—

З OLYPHANT, PA.

Шевченківське сьвято.

В суботу, дня 4. липня с. р. обходили олифантські Українцї память столїтних уродин нашого ґенія Тараса Шевченка.

По 5. годинї попол. похід рушив улицями міста. Попереду йшла місцева руська банда, за нею їхало пару автомобілїв, прикрашених американськими й українськими хоруговками, а в них комітет сего сьвята, тримаючи великий портрет Шевченка, прикрашений синьо-жовтими лентами. За тим машерувало місцеве тов. „Січ", а за ним братства. Перейшовши головними вулицями міста, похід розвязав ся коло шкільної галї.

Відтак наступила друга часть сьвята — концерт. Програма сего концерту була досить богата і ріжнородна, але я не буду розбирати кожду точку зокрема, бо заняло би се богато місця, а опишу все по можности як найкоротше. Хвалити також не буду нїкого, а скажу все як було справдї.

Хоральних кусників було щось 5, а то: „Думи мої" Шевченко-Топольницький; „Закувала зазуленька" Шевченко-Людкевич; „Ой у саду" Шевченко-Ґавронський; „Ой пущу я коничинька" тріо з муж. хором в супроводі фортепяна і скрипки; „Завіщанє", Шевченко-Вербицький, подвійні хори з басовим сольом п. Димитрія Камінського, дякоучителя зі Скрентон в супроводі фортепяна і скрипки. Хори під умілою управою місцевого дякоучителя п. Ф. Тимкевича випали під кождим зглядом бездоганно, а вже найлїпше сї два послїдні а то „Завіщанє" і „Ой пущу я", хотяй досить трудні, особливо „Завіщанє" через свої впаданя-павзи, а так добре випали, то в тім заслуга співаків, що пильно сходились на проби і п. Тимкевича, що так совісно вишколив хор.

Було 2 барітонові соля. „Ой Дніпре", Шевченко-Лисенко і „У гаю, гаю" Шевченко-Січинський. Перше відспівав згаданий висше п. Д. Камінський, а друге п. Ф. Тимкевич. Оба соля випали під кождим зглядом добре.

Дальше було 2 дуети „Чорна хмара у дуброві", Артимовського і „Пливе човен" баркароля. Перший відспівали п-ні А. Лабовська сопр. і п. Гриць Федів тенор, а другий п-на Анна Свала сопр. І. і п-на Марія Хиляк сопр. II. Оба сї дуети випали дуже красно.

Терцетів було також два, один жіночий „Рікою на водах" Гушалевич-Матюк; п-ні А. Лабовська сопр. І., п-на Параска Борсук, сопр. II і п-на Евгенія Свала альт. Перша строфка сього терцету не випала так добре, бо по серединї перший сопр. троха підніс висше, але вже друга строфка випала добре. За то знов дуже гарно удав ся муж. терцет „Реве та стогне", Гриць Федів тенор, Микола Гладюк бас І., Іван Джула бас II.

Декламацій було щось зо 4. Найкрасше випала „Тополя" (Шевченка), віддекламована п-ною Анною Свала, тож не дивно що кромі численних оплесків, дістала ся її в нагороду і китиця живих цьвітів. Друга також не меньше красно випала „Розрита могила" (Шевченко), виголошена школяркою А. Митренко. А послїдних дві „Тарасова ніч" і одна надпрограмова, здаєсь „Думи мої", обі виголошені п. А. Зубрейом випали, мусить ся признати, на жаль зле, бо сарака забув ся і став по самій серединї і не докінчивши, зійшов зі сцени і то обидва рази. Не знати, що ся йому стало, але можна догадувати ся, що він за богато уповав на свої власні сили, тай так завів ся.

Всї соля, дуети і терцети були виконані з фортепяновим акомпаніяментом і зо скрипкою дуже гарно. На пяні грала п-на Марія Митренко, а на скрипцї п. Козакевич. Ся наша молода пяністка вже нераз дала ся пізнати прилюдно, як вона красно може грати на пянї. Се талант, який рідко мож подибати. Тож отсе признанє і подяка нехай буде її заплатою за її труди і заохотою на будуче. Таке саме признанє і подяка належить ся і п. Козакевичови.

По концертї, який скінчив ся якось аж по 9. год., наступила 3 часть а то представленє „Назар Стодоля", котре скінчилось аж по 11. год. Однак помимо так пізної години публика не нудилась, бо представленє само собою красне і займаюче, а до того всї аматори грали свої ролї загально беручи цїлком вдоволяючо, а декотрі навіть артистично. Режісерував п. Петро Кирилюк.

Оттак то у нас відбуло ся се сьвято в честь Шевченка по правдї, а не так як його безлично скритикував п. Ардан в своїй ґазетцї „Н. В." ч. 28.

Сей еґомосць Ардан сам не був присутний на тім сьвятї, але повірив ложним безличним сплетням свого великого приятеля і обожателя, котрий удає „великого патріота" в Олифантї, а в дійсности є великим киринником в олифантській українській громадї, а вірним рабом-доносчиком ксьондза Ардана.

Арданови не дивуватись, бо він до нічого більше не спосібний іно до кирині, а не маючи самий чести у людий, рабує і шарпає честь невинних людий. Однак дуже дивно, о що ходить тому безличному доносчикови Ардана олифантському „патріотови", що він таку кириню робить в громадї і напастує невинних людий і то тих, котрі найбільше труду-праці положили коло сего Шевченківського сьвята. Чи так чесні люди відплачують ся за щиру працю? Як назвати того, хто вносить роздор в рідну хату? — Падлюкою!

Сей парняга інформує Ардана, що на концертї не було іно щось 60 кілька осіб і инші дурниці, але кілько в тім правди, можна переконати ся хотьби зі сего, що межи иншим написав пр. що о. Кузів був на концертї лише ½ (!?). Хтож може повірити, щоби половина живого чоловіка була в однім місци, а рівночасно друга половина в иншім місци? Є то лише така безчесність питома лише Арданови і його інформаторови. Така то правда і те все, що там набазґране. О. Кузів був однак цїлий на концертї і то всї виділи. Справдї, що сим разом публика не дописала так як має бути, але то поясню ся тим, що то був 4. джулай, то богато людий повиїздило собі, а друге, що було дуже горячо, але і так було богато більше як він пише. Впрочім коли він, сей інформатор, такий великий патріот, то чому не постарав ся о се, щоби хоть цїла „Січ" була явилась, прецїнь вона знала, що буде концерт, коли на поході була. Але не називав би ся киринник, як би не киринив, а по правдї говорив.

Дальше той „великий критик" бере ся критикувати хор, на котрім розуміє ся так як непричком безрога на перци, або вовк на зьвіздах. Хорони нас, Боже, від таких критиків! Дивує мене дуже, чому то він (коли так розуміє ся на співі), не критикував скрентонського концерту, згля̀дно співу? А то певно тому, що він є та птиця паскудна, що то лише своє власне гнїздо каляє.

На разї Вам тільки, „великий критику", а на будуче не ховайтесь за плечі Ардана, а скажіть ясно, о що Вам ходить і положіть своє „чесне" імя, щоб олифантцї знали, з ким мають до дїла, а вони з Вами розправлять ся після заслуги Вашої.

Присутний Українець.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Вп. Францішка Зиблїкевич, Бруклин, Н. Й. Спасибі за надіслані матеріяли. Скористаємо при найблизшій нагодї. Як знайдете ще щось подібного, — пришліть, а ми зужиткуємо. Дуже нам мило, що Ви почуваєте ся до обовязків супроти свого рідного народа і залежить Вам на тім, аби чужинців поінформувати вірно про наш український нарід.

КАЛЄНДАР.

ЛИПЕНЬ.

в.ст.	Дні	РУСЬКІ СЬВЯТА	н.ст
23	Ч	† Антонія Печерського	10
24	П	Євфимії і Ольги	11
25	С	Прокла і Ілярія муч.	12
26	Н	7. по Сош. Св. Отець.	13
27	П	Акили і Онисима	14
28	В	† Волод. Вел., покр. Р. Н. С.	15
29	С	Антиногена і його учен.	16

НОВИНКИ.

З Америки.

ВТОПИВ СЯ РУСИН-СОЮЗОВЕЦЬ.

Нам пишуть: Михайло Косола, літ 22, самотний, мешкав в Вудгейвен, Н. Й. Був членом Р. Н. С. і належав до відділу 160. в Джемейка, Н. Й. Утопив ся при купаню в суботу дня 18. с. м. о 12-тій годині вполудне. Тіло небіщика знайшли аж за кілька годин і привезли його до Вудгейвен. Братство св. Юрія похоронило небіщика в понеділок пополудни дня 20. с. м.

Братя і Сестри Українці! Сей сумний випадок нехай Вам буде наукою, що смерть ходить за Вами слідом і перетне нитку Вашого житя тоді, коли Ви того найменьше сподіваєте ся. Забезпечте бодай свою родину на случай якого нещастя! Вступайте в члени Р. Н. Союза! — Стефан Саморський.

—о—

БОРОТЬБА ПРОТИ НЕГРАМОТНОСТИ.

В стейтах, де головно осідають прибувші еміґранти, розпочав ся в послідніх часі сильний рух, щоби перевести кампанію проти неграмотности. В стейті Ню Джерзи ухвалено закон, щоби при помочи стейтових і федеральних властий основувано вечірні курси для анальфабетів.

В стейті Масачусетс виказала спеціяльна комісія, що в тім стейті є около 20.000 іміґрантів, які не уміють читати ні писати. Тому ухвалено закон, подібний як в стейті Ню Джерзи.

В місті Клівленд, О., вже від кількох літ істнують вечірні школи для неграмотних, які принесли дуже великі користи.

—о—

АРЕШТАНТИ ПРОТИ АЛЬКОГОЛЮ.

В вязниции „Істерн" в Філядельфії, Па., переведено між вязнями голосованє над законом продажи напитків. Вислід голосованя виказав, що зі 1478 арештантів 1008 заявило ся проти алькоголю. 75 процент вязнів признає, що причиною їх морального занепаду і злочину було уживанє алькоголю. Просьба вязнів, в якій домагають ся заборони продажи алькоголів, є одним із доказів, котрі найбільше промовляють до чувства людскости.

—о—

БЕЗРОБІТНІ З МІСТ ПРАЦЮЮТЬ ПРИ ЖНИВАХ.

Справозданє зі стейту Оклягома виказує, що зі 11.000 робітників, які прибули до стейту на жнива, є 10.500 робітників з великих міст промислових, як Ню Йорк, Шікаго і пр.

Після обчислень департаменту праці працює тепер на жнивах в середних і західних стейтах около 100.000 робітників. Між тими є 75.000 безробітних з міст, 15.000 недавно прибувших іміґрантів і около 10.000 учеників, які шукають праці підчас шкільних ферій.

—о—

ЗНАЧНЕ ВІДШКОДОВАНЄ ДЛЯ РОБІТНИКА.

Присяжні окружного суду в Шікаґо, Іл., признали робітникови в процесі о відшкодованє одно із найбільших відшкодовань, яке взагалі в тім суді признано. Дж. Вілсон, кондуктор зелізниці, яка належить до компанії „Балтімор-Огайо", заскаржив згадану зелізничу компанію, жадаючи відшкодованя в сумі $75.000 за зломанє правої руки і стовпа хребетного підчас служби при товаровім поїзді. Слідство виказало, що Вілсон працював через 3 дні по 15 годин денно і з браку сил та умученя упав між льокомотиву а товаровий віз. Суд признав неспосібному до праці Вілсонови відшкодованє в сумі $45.000.

—о—

ВИДАЛЕНЄ ЗА НАЛЕЖАНЄ ДО ЮНІЇ.

1.600 робітників видалено з праці у фабриках „Балдвін Локомотів Воркс" за се, що належать до робітничої юнії і брали участь в страйку в р. 1911. Всіх робітників, котрі не мали відзнаки з написом „faithful" (вірний), видалено. Позістали у фабриці лише ті, що давнійше були „скебами" (страйколомами).

Характеристичне є се, що видаленє робітників наступило якраз в кілька днів після заяви, яку зложив перед комісією презес компанії Джовсон, що фабрика не робить ніяких ріжниць між юнійними а неюнійними робітниками.

—о—

118 ЗАКОНІВ ПОЛАГОДЖЕНО В ТРОХ ГОДИНАХ.

Протягом трох годин ухвалив сенат у Вашінґтоні 118 білів і резолюцій. Є се свого рода дивний рекорд.

Найважнійші ухвалені білі є слідуючі: Президента уповажняє ся на случай потреби поставити маринарку на воєнну стопу. — Уповажняє ся президента запросити представників заграничних країв на міжнародний конґрес в справі рільництва, який відбудеть ся у стейті Канзас від 7—17 жовтня с. р. Узнано за каригідну зневагу уживати прапор американської републики до цілий реклямни.

—о—

КІЛЬКО ОСІБ ДАРМУЄ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Звісне американське бюро статистичне Дун і Ко. подає цікаві дати, які відносять ся до людности в Злучених Державах.

На 93.401.000 мешканців у Злучених Державах зачисляє ся 62% до людий, котрі не потребують працювати на своє удержанє. З тих припадає 28% на діти, а 34% на дорослих. З того отже виходить, що одна трета часть цілого населеня зовсім не працює. Є се найвисше число дармоїдів зі всіх держав на сьвіті. Натомісць ті, котрі є змушені працювати на себе і на других, працюють тут тяжше ніж в инших краях.

Найбільше людий працює в рільництві (14%), відтак у великім промислі (9%), а відтак при зелізниці і дрібнім промислі (6%). 2% всеї людности припадає на адвокатів, лікарів, духовних, учителів і т. п. 7% населеня находить ся в службі приватній у тих, котрі самі не потребують працювати.

Загально беручи, припадає одна трета часть на дармоїдів, які живуть з капіталів, одна трета часть на працюючих і одна трета часть на діти.

—о—

СПЕКА ПРИЧИНОЮ СМЕРТИ.

Нам пишуть: В неділю дня 12. липня с. р. наслідком великої горячки упав жертвою один Русин, Іван Бабійовський, осиротивши жінку і двоє літий. І. Бабійовський був здоровий, сильний мущина, з фаху муляр (пару місяців назад довший час працював при домах еп. Ортинського). Згаданого дня вийшов рано до парку і повернув домів около 2-гої години пополудни. В хаті переходив з одної кімнати до кухні і нагло упав на землю і помер. До церкви ані на цвинтар о. Стецюк тіла не приняв, бо се був „великий грішник" через те, що не платив до парохії. У нас можна бути злодієм, розбійником, вірити в якінебудь божки, — аби тільки парохіяльну колєкту платив, то вже всюди має вступ — ну, і душа чиста. — С. Демків.

—о—

ВІДКРИТЄ НАГРОБНИКА ДОБРОМУ ТОВАРИШЕВИ.

Просять нас оголосити: В неділю дня 5. липня с. р. зістав відкритий памятник на гробі бл. п. С. Мусили. Небіщик був визначаючим членом філядельфійської руської громади, діяльним членом кількох місцевих товариств і основателем найстаршого філядельфійського тов. „Любов", тож по утраті патріота в особі С. Мусили філядельфійська Україна відчуває великий жаль. Видно се було підчас похорону, котрий відбув ся перед 5. місяцями, як і тепер при відкритю нагробника. Поминмо великого дощу на кладовищи зібрало ся звиш 150 товаришів і знакомих покійника. Наперед промовляв т. Т. Грицей в імени „Тов. Руських Американських Горожан", а відтак о. Пик. По промові о. Пика двох товаришів відслонили нагробник, котрий був прикритий чорною заслоною, і о. Пик по відправленю перемоній покропив памятник. На закінченє промовляв т. С. Демків, котрий згадав коротко про житє покійного і про його заслуги в Філядельфії. Попращав його в імени жінки і дітий та в імени всіх його товаришів і знакомих, — а від жінки зложив щире спасибі всім присутним, що так болючо відчувають утрату свого товарища — патріота, а її мужа. Попращавши могилу, учасники розїхали ся домів. — Товариш.

—о—

НЕВДАЧА ЗЛОДІЇВ.

В Йорк Віля лучила ся весело-сумна історія. Двох заводових злодіїв, не зважаючи на пізну нічну пору, вибрало ся з гостиною до дому Ґрінвуда, щоби поділити ся його власностю. Але щастє їм не дописало. Ґрінвуд показав ся сильним чоловіком, а його жінка ще сильнійшою. Злодіїв стрітило дуже сумне принятє. Один злодій заліз до спальні Ґрінвуда. Ґрінвуд, завдавши непрошеному гостеви кілька ударів, повалив злодія на землю і для більшої певности звязав його. Другому злодієви, який зайшов до покою Ґрінвудової, вийшло далеко гірше. Ґрінвудова на вид злодія не стратила притомности, але кинула ся на него і руками здавила сильно за горло. За кілька хвиль злодій упав трупом.

—о—

СТРАШНА ВЯЗНИЦЯ.

Недавно тому пропала в Брукліні 16-літна дівчина Стеля Шульман. Через довгий час шукали її родичі і поліція, однак на дармо. Здавало ся, що дівчина вже зовсім пропала. Перед кількома днями зателефонувала якась жінка на поліцію, що в домі під ч. 1048 Де Келб Аве. чути від довшого часу голосний плач жінки. На місце вислано детектива, щоби розслідив справу. Показало ся, що жіночий плач доходив з другого поверха дому, який стояв в подвірю. Коли на стуканє до дверий ніхто не відзивав ся, детектив казав виломити двері, щоби силою дістати ся до середини. В першім покою застала поліція перестрашеного С. Ґрінберґа. Його сейчас арештовано. В другій кімнаті найдено на пів мертву Стелю Шульман. Вона оповіла, що підчас проходу приступило до неї двох мущин. Що з нею відтак стало ся, сего не памятає. Коли прийшла до себе, находила ся в кімнаті в товаристві обох мущин. Десять днів держали її в кімнаті, допускаючи ся на ній злочину насильства. Дівчину віддала поліція нещасливим родичам. Того самого дня арештовано і другого спільника злочину.

—о—

АПЕЛЯЦІЯ ПСА ПРОТИ ЗАСУДУ СМЕРТИ.

В місті Сінсінаті, О., викликав процес в справі пса велике заінтересованє. Дуже вартісний пес, який належав до одної богатої вдовки, покусав на улиці дитину. На судовій розправі засуджено властительку пса на заплаченє відшкодованя, а пса на смерть. Однак адвокати вносять апеляцію до висшого суду проти засуду смерти, мотивуючи свій спротив тим, що нема достаточних причин, аби пса позбавляти житя.

З українських земель.

В РІЧНИЦЮ СМЕРТИ АДАМА КОЦКА.

На могилі Адама Коцка, який погиб 1-го липня 1910 р. від польської кулі в сінях львівського університету в боротьбі за український університет, зібрала ся у вівторок, 30-го червня українська академічна молодіж, щоби пошанувати його память в річницю смерти. Промовив студент прав Котецький і переказав у своїй промові коротко історію університетської боротьби, згадав імена тих, що жертвували ся за народну справу і віддав поклін памяти Коцка. Промовляв також проф. Грушевський. По відспіваню жалібних пісень і народного гимну учасники розійшли ся спокійно.

—о—

СЬВЯТКОВАНЄ 800-ЛІТНОГО ЮВИЛЕЮ СМЕРТИ ЛІТОПИСЦЯ НЕСТОРА.

Київо-печерська Лавра готовить ся до історичного сьвята. 28. вересня минає 800 літ від дня смерти преподобного літописця Нестора, котрого мощі находять ся в лаврських печерах. Історичне товариство імени Нестора, основане при київськім університеті, готовить ся також до сього сьвята. Задумують видати брошуру про Нестора.

—о—

ЗАПОМОГИ НА УКРАЇНСЬКІ ЦІЛИ.

Товариство „Просьвіта" у Львові одержить сього року державної запомоги на цілі видавництва 1.000 корон. Наукове Товариство імени Шевченка 90.000 корон, українське музичне Товариство імени Лисенка на будову дому 7.000 корон, львівський „Боян" 1.000 корон.

—о—

НЕДОЛЯ В ГАЛИЧИНІ.

З Яворівщини (в Галичині) доносять, що село Шеплоти навістила в ночи дня 29. червня страшна градова туча з громами. В хату одного господаря ударив грім, наслідком чого згоріли три господарські загороди. — Минулого тижня постигли Мельничину градові тучі і в кількох селах понищили цілі поля до нащадку, як в Шупарці, Нилинчу, Бабинцях, Новосілці, Залісю і сусідних громадах. Град падав такий великий, що по гостинци коні бродили в граді. Нарід побите збіже косить та хто може, засіває чи пашу чи гречку, а кукурузи то пропали.

—о—

РОЗУМНІ ЛЮДИ.

Пишуть з Надвірнинщини до львівської „Свободи": На загальних зборах каси Райфайзена в Камінним (надвірнянського повіта) запали дня 3. мая с. р. отсі резолюції: 1) Хто є членом каси Райфайзена в Камінним, не повинен цілковито ходити до коршми. 2) Члена, котрий не слухає ухвал загальних зборів каси, виключає ся з членів і забороняє ся йому позичку. 3) Ті, що ще не є членами сеї каси, а не держать ся ухвал загальних зборів, не будуть приняті в члени.

—о—

НОВІ УКРАЇНСЬКІ АДВОКАТИ В ГАЛИЧИНІ.

В послідних днях приняла адвокатська палата у Львові на лісту адвокатів чотирох Українців, а саме: д-ра Степана Барана з осідком у Львові; д-ра Льва Ганкевича з осідком в Городку коло Львова; д-ра Евгена Косевича з осідком в Коломиї і д-ра Кунцева з осідком в Раві руській.

—о—

ПОЛЬСЬКІ ВИБРИКИ.

Занадто добре діеть ся Полякам в Галичині і тому брикають. Перед двома тижнями вшехпольські студенти у Львові мали велике віче проти Німців, а потім пішли на місто і знищили всі німецькі склепи: збомбардували також редакцію одної німецької газети. Так мстили ся Ляшки за те, що попереднього дня в німецькім місті Бялий Німці побили польських соколів, що пхали ся там зі своїм здвигом, аби показати Німцям, що й то місто польське. Рівночасно львівські Полячки демонстрували проти Австрії, що держить ся союза з Німеччиною, а не хоче піддати ся під команду Росії, як сего хотять вшехполяки і кацапи. Так брикають Ляшки в хвили, коли ціла Австрія оповита жалобою з приводу убитя наслідника престола, а польські посли все співають стару пісоньку, що Поляки се найліпша підпора Австрії.

—о—

СТРАЙК ДЯКІВ.

Перед кількома днями відбуло ся у Львові в сали „Народного Дому" велике віче дяків з Галичини і Буковини. Дяки уложили свої жаданя, які предложили греко-католицькому митрополитальному консисторови та загрозили страйком на випадок, колиб домаганя їх не були сповнені.

—о—

КНІГИНИН МІСТО.

Цісар санкціонував закон галицького сойму в справі піднесеня Княгинина села (коло Станиславова, в Галичині) до ряду міст, в яких управа опирає ся на законі з 3. липня 1896. р.

—о—

РЕҐУЛЯЦІЯ РІК В ГАЛИЧИНІ.

Комісія реґуляції рік в Галичині відбула недавно засіданє під проводом намісника Коритовського. Уложено програму реґуляційних робіт в Галичині на рік 1914 і 1915, а також прелімінар видатків, які виносять 8 і пів міліона корон.

—о—

ЗА ПОХВАЛЮВАНЄ САРАЄВСЬКОГО ЗЛОЧИНУ.

Жандармерія в Клепарові (коло Львова) арештувала робітника Александра Габля, російського підданого (в Росії нема горожан, лише піддані), котрий в більшім товаристві при обговорюваню події в Сараєві сказав: „Добре зробили". Габля відставлено до арешту карного суду, де завішено над ним слідчий арешт з побоювання утечі, щоби не порозумів ся зі сьвідками.

—о—

ПІДВИСШЕНЄ ПЛАТНІ ГАЛИЦЬКИХ УЧИТЕЛІВ.

Цісар розпорядком з дня 12. м. м. уділив санкції ухваленому галицьким соймом проєктови закона про підвисшенє платні народних учителів.

—о—

ЖИДИ В ГАЛИЧИНІ.

На 8 міліонів мешканців є в Галичині 900 тисяч Жидів, то значить, що майже кождий осьмий галичанин є Жидом. А тимчасом на сто домів у галицьких містах є 68 власностю жидівською, на 100 фільварків є 36 жидівських, на 100 галицьких купців є 94 Жидів, на 100 адвокатів 51 Жидів, на 100 лікарів 46 Жидів, а на 100 ліцитованих маєтків є лише 3 жидівські.

—о—

НЕЩАСЛИВА ПРИГОДА ПІДЧАС КУПЕЛІ.

В Реневі коло Залозець (брідський повіт, Галичина) купало ся недавно в Сереті двох хлопців Н. Процик і Мих. Дайчак. Підчас купелі попали оба у крутіж і почали тонути. На крик приглядаючої ся учительки кинув ся тонучим на ратунок місцевий управитель школи н. Вйончковський, якому удало ся уратувати Процика, а 12-літний Дайчак утонув ся.

—о—

КЛОПІТ З КАЦАПСЬКИМИ ПОПАМИ.

Село Підмихайлівці (в рогатинськім повіті в Галичині) належить до найбільше просьвічених громад в Рогатинщині. Є три читальні „Просьвіти", Січ, Січові Стрільці, кружок „Сільського Господаря" та аматорський кружок. Всі товариства ведуть самі селяни так взірцево, що инші села можуть їм позавидувати. Зате вони солию в оці місцевому парохови Давидякови, загорілому кацапови, котрий на громадських діячів нападає з проповідальниці. За фестин, уладжений недавно, називає молодіж батярами, голотою, дрянню. Такий в него кождий, хто лише ходить до читальні і не слухає його кацапської команди. Але селяни мають свій розум, кацапських лайок не слухають і милосердять ся над батюшкою Давидяком, бо сподівають ся, що він опинить ся колись на Кульпаркові.

—о—

СМЕРТЬ ПІДЧАС КУПЕЛІ.

В ріці Сяні під Перемишлем втонив ся підчас купелі 14-літний ученик II. кляси виділової Володислав Боровяк і 15-літний ученик IV. виділової школи Михайло Соха.

—о—

120-ЛІТНИЙ СТАРЕЦЬ.

В Слободі Вільшанській в Харківщині (на російській Україні) жиє дідусь, що мав вже 120 літ. Він дивує всіх своїм здоровлем і жвавостю, працює на господарстві, добре бачить і чує. Ходив колись воювати проти війска Наполеона, має здорові діти, а сам на своїм віку слабував два рази. Не пє і не курить.

—о—

В СТРОЮ АДАМА.

Зовсім наго явив ся дня 2-го с. м. вечером на улици Львова умово недужий швець Іван Леменко. По короткій погоні зловив його поліцай і відставив до поліційного уряду, відки забрано його на Кульпарків (заведенє для божевільних). Леменко втік мабуть недавно з Кульпаркова, бо мав в руках останки біля з того заведеня.

З широкого сьвіта.

УЛИЦЯ ФРАНЦА ФЕРДИНАНДА В САРАЄВІ.

Міська рада в Сараєві, де доконано замаху на архикнязя Франца Фердинанда і його жінку, ухвалила на засіданю дня 25. м. м., отже 3 дня перед замахом, серед грімких оплесків назвати одну з головних улиць міста іменем архикнязя Франца Фердинанда.

—о—

СВАВОЛЯ СЕРБСЬКИХ СТУДЕНТІВ В БОСНІ.

В Сараєві ученик шестої кляси реальної школи Семіч, Серб з Герцеґовини, ударив при роздачі сьвідоцтв професора Цепелича кілька разів батогом (Серби до батогів привикли яко славні на Балкані свинопаси). Ся справа найшла відгомін на засіданю боснійського сойму, де посол др. Кукріч вніс інтерпеляцію ізза безнастанних нападів учеників на професорів. У всіх случаях нападали ученики Серби професорів Хорватів, причім майже все уважають ся ученика мучеником. З уваги на те домагав ся бесідник, щоби повага професорів була хоронена у відповідний спосіб.

ВІЗВАНЄ 5.000 СЬВІДКІВ.

Перед судом в Араді, на Угорщині, зачнеть ся небавом сензаційний процес. Ґр. Людвик Кеніґ-Еґ обжалував свого батька о 1.250.000 корон, бо старий ґраф продав з лісів, які належать до ординації, дерево, оцінене на повисшу квоту. Граф домагаєть ся переслуханя цілого населеня довкресних сіл, яке виносить 5.000 осіб. Кошти процесу вже виносять кількадесять тисяч корон.

—о—

ЯК БАВЛЯТЬ СЯ В РОСІЇ ОФІЦИРИ?

З міста Риги в Росії, доносять: Офіцирa гузарів по цілонічній гулятині, щоби заімпонувати своїм дамам, заалярмували досьвіта швадрон гузарів, який стоїть в Ризі і велїли йому переплисти ріку Двину. Коли гузари вертали ся, струя води унесла змучені коні в глубину, 6 гузарів втонило ся, 20 покалічило ся.

—о—

ЯКИЙ СТАН ЗДОРОВЛЯ В РОСІЙСЬКІМ ВІЙСКУ.

Головна військова санітарна управа в Росії видала сими днями короткий звіт про санітарне становище російського війска в 1913. році. Із звіту видно, що в минулім році хорих офіцирів (в дійсній службі) було 27.402. З числа хорих померло 372 офіцирів, від нещасних випадків померло 46 і вкоротило собі вік 119 офіцирів. Разом померло в минулім році 537 офіцирів, о 100 більше ніж попередного року. Жовнірів за минулий рік занедужало 521.065, з них померло 5.368, в сім числі від хоріб 4.331, від нещасних випадків 522, а 515 відібрали собі житє.

—о—

БЕРУТЬ СЯ ДО СУФРАЖЕТОК.

Англійський міністер скарбу Лойд Джордж виголосив недавно бесіду в парку біля Лондону. Сю бесіду переривали безнастанно численні суфражетки (суфражетки се ті женщини, котрі борють ся за політичну рівноправність женщин). Одну із суфражеток, яка хотіла переривати міністрови бесіду, побито немилосерно, а двох мужчин, що ставали в її обороні, вкинено до ставу.

—о—

ЯК ПОВІДОМЛЕНО АРХИКНЯЖІ ДІТИ ПРО СМЕРТЬ РОДИЧІВ.

Подаємо отсе докладнійший опис — після старокраєвих ґазет — сих хвиль, які пережили діти убитої архикняжої пари.

В неділю удала ся до замку Хлюмец сестра жінки архикнязя Франца Фердинанда, молоденька ґрафиянка Генрика Хотек, аби повідомити діти архикнязя про смерть родичів. По прибутю її до замку розіграла ся зворушаюча сцена. Коли діти побачили тітку, підбігли до неї урадовані. Лиш 13-літна донечка архикнязя, запримітивши сум, що малював ся на лици веселої завсїди тітки, закликала:

— Чому тета нині така сумна? Що стало ся?

— Діточки! — відповіла ґрафиянка — татко і мамця тяжко занедужали в Сараєві. Підете, діти, до церкви помолити ся за здоровлє татка і мамці.

Коли се діти почули, вибухли плачем. Питали ся, на яку хоробу занедужали родичі. Ґрафиянка Хотек боронила ся, як могла перед напрасними питанями дітий.

— Нема ще близших відомостий, відповіла і завела діти до церкви, де вони серед сліз горячо молили ся.

По нараді в замку родина убитої архикняжої пари рішила вислати до дітий замкового сьвященика. Він мав повідомити діти про їх несподіване сирітство.

О 7. годині вечером, по вечері, сьвященик удав ся до дітий і заявив, що надійшла телєграма з відомостю, що родичам гірше...

— Треба, говорив, приготовити ся на найгірші несподіванки.

Тоді архикняжна Зофія закликала з плачем:

— Я знаю... Знаю вже все... Татко і мамця не жиють!

Всі діти стали нагло заносити ся від роздираючого серце плачу.

Тоді відчинили ся двері від сусідної кімнати й увійшла вся родина. Ґрафиянка Хотек, чуючи розпучливе риданє дітий, зімліла. Всі мали сльози в очах.

Відтак наступила страшна ніч.

Троє дітий плакало без перерви. Зворушаюча була хвиля, коли діти впали на коліна перед образом Матери Божої і ридаючи, почали молити ся.

— За душу татка і мамці... — почала голосно молитву 13-літна архикняжна Зофія і... нагло умовкла, бо не була в силі вимовити дальших слів.

Через цілу ніч не удало ся потішити нещасні діти, котрі доперва над раном, змучені, уложили ся до сну. Аж тоді в замку смутку й жалоби настав спокій і тиша.

„SVOBODA" (LIBERTY)
THE RUTHENIAN WEEKLY
Published every Thursday at
83 Grand St., Jersey City, N. J.
TELEPHONE: 498 JERSEY CITY.

Published by
The Little Russian Nat'l Union
of America.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

A. SAWKA, manager.
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Terms: Two dollars a year.
Single copy: 5 cts.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

AMERICAN ASSOCIATION OF FOREIGN LANGUAGE NEWSPAPERS MEMBERSHIP LABEL

Оплачувати ґазету треба завсїди з гори.

Гроші треба посилати в реджістрованім листі, або через експресовий або почтовий моні ордер. Моні ордер, то є грошевий переказ, котрий дістанете від почтаря або аґента на експресовім офісї, пішліть на нашу адресу, бо без того ми не годні гроший дістати.

Дописи просить ся писати лишень на одній стороні картки. Дописи, непригожі до друку, нищить ся, коли з гори не було назначено, що жадає ся їх звороту і не було залучено марок на зворот.

За всї оголошеня (адвертайзменти), поміщені в „Свободї", Редакція не відповідає.

Велика страта.

Страшна подія, яка стала ся в Сараєві, жертвою якої упав наслїдник престола Франц Фердинанд, має велике політичне значінє; револьверова куля молодого злочинного Серба Прінчіча не тільки перетяла житє невинного чоловіка, але в додатку знївечила величезні політичні пляни покійного престолонаслїдника Франца Фердинанда, які разом з ним зійшли до гробу.

Щоби добре зрозуміти політичне значінє сараєвського морду, мусимо пригадати вкоротцї історію австро-угорської монархії — зокрема з послїдного півстолїтя.

Австрійська монархія, складаюча ся нинї з двох держав — австрійської і угорської та з недавно прилучених країв Босни і Герцеґовини, є овочем вікової полїтики австрійського пануючого дому. Зразу була се невеличка держава в околицях нинїшного Віденя, опісля розросла ся на теперішні альпейські краї аж по місто Триест, дальше прилучено до неї ческе і угорське королівство, відтак за Марії Тереси Галичину і Буковину, а перед кількома роками Боснїю і Герцеґовину. Австрійська монархія не є одноцїльною, замешкалою одним народом як пр. Італїя, але складаєть ся з двох держав, ріжних країв і ріжних народів.

До 1867. р. цїла австрійська монархія була під полїтичним зглядом майже цїлком одноцїльною. Аж в 1867. р. проголошено нову австрійську і угорську конституцію, якою монархію подїлено на дві держави: австрійську з парляментом у Віднї і угорську з парляментом у Будапештї. В австрійській половинї не утворено одноцїльних країв, замешкалих одним народом, хоч се легко можна було зробити, але задержано старі краї з ріжними народами (пр. в Галичинї Поляки і Українцї, на Буковинї Українцї і Румуни). Цїлу державну власть віддано трем вибраним народам. Всї народи, мешкаючі в Угорщинї, віддано на поталу Мадярам, над народами в Австрії мали панувати Нїмцї, а ми, Русини Українцї в Галичинї, мали дістати ся під безпосередну польську власть.

Річ природна, що така конституція не подобала ся анї Українцям, анї Чехам, анї Словакам, анї Румунам, анї Італїйцям, анї Словінцям, анї Сербам чи Хорватам, бо з австрійської конституції мали малий хосен і хоч нїби то жили в свобідній, конституційній монархії, то всеж таки мусїли стогнати в чужій неволї. Щоби далеко не йти за приміром, можемо вказати хочби тільки на наше становище в Галичинї, де ми маємо права на папери, а де в дїйсности над нами безпощадно панують Поляки і на кождім кроцї здержують наші змаганя до сьвітла, добробуту, до здобутя народної незалежности і ми кожде, істнуюче вже на папери право, мусимо собі доперва в боротьбі здобувати. Одним словом, австрійська монархія була мачухою для всїх народів з виїмкою Нїмцїв, Мадярів і Поляків.

В додатку кілька народів, як Румуни, Італїйцї і Серби мають зараз під боком, за границею свої власні народні держави, які добре розвивають ся і піддержують своїх братів в австрійсько-угорській монархії. Не диво, що як австрійські Серби, так і Румуни та Італїйцї тужним оком споглядають на свої народні держави і в души раді би з ними получити ся. Невдоволені є і другі народи, з чого дуже пильно скористала Росія і стала ширити москвофільство і підбурювати нарід проти Австро-Угорщини.

Се нещастє Австрії, де більшість народів є поневолена, де Росія наслїдком того веде свою злочинну роботу, бачив дуже добре погибший страшною смертю наслїдник престола Франц Фердинанд. Хотїв він з австро-угорської монархії зробити могучу державу і тому мав наміри і пляни пересипати цїлу будову держави аж до фундаментів, надати иншу конституцію, яка забезпечувала би нинї слабші народи та вдоволяла їх потреби. З тої причини і Мадяри і Поляки, які жиють працею других народів, не були вдоволені з покійного престолонаслїдника Франца Фердинанда і боялп ся його сьмілих полїтичних плянів. Покійного наслїдника престола бояла ся і Росія, знаючи, що коли всї народи в Австро-Угорщинї будуть мати повну свободу, тодї вона стане дуже сильною, тодї привяже до себе малі держави, як Румунію і Сербію, тодї Австро-Угорщина могла би навіть думати про розбитє свого вікового російського ворога, тодї не виключена була би можливість сотвореня окремої української держави. Дїйсно, в недїлю 28. м. м. погиб у Сараєві з руки злочинця чоловік, який яко монарх мав сотворити для австро-угорських народів, між ними зокрема для нас, Українцїв — нове, лїпше житє.

Зійшов зі сьвіта справдї великий чоловік, який відносив ся прихильно до нашого народу і який яко цїсар був би не одно для нас зробив. На його місце приходить новий наслїдник престола Кароль Франц Йосиф, чоловік дуже молодий, бо ледви 27-лїтний і без житевого досьвіду, який мав його попередник. Однак пляни полїтичні покійного престолонаслїдника останутъ — бо мусять остатись — у спадщинї нового наслїдника престола і будучого монарха і здїйсненє сих плянів принесе для нас визволенє з польського ярма, принесе нам повну народну самоуправу!

С. Б.

ПРИВІТИ НА ЗДВИГ СІЧИЙ І СОКОЛІВ У ЛЬВОВІ.

На велике Січово-Сокільське сьвято, яке відбуло ся у Львові дня 28 червня с. р. для пошанованя 100-лїттого ювилею уродин Тараса Шевченка, наспіли отсї привіти від земляків з других країв, з чужих держав та зза моря:

Рада королївської столицї міста Праги (в Чехії) посилає сердечний привіт на здвиг в память найбільшого українського Кобзаря і желає найкрасших успіхів. Посадник: Др. Карло Ґрош.

*

З нагоди столїтних уродин Вашого великого Кобзаря, що співав про волю, поздоровляю щиро Ваш Здвиг в іменни старшини міста Люблянп (столицї Країни). На здар! — Д-р Іван Тавчар, посадник Люблянп.

*

Братя Славяни! Старшина Ческького Сокільського Союза дякує сердечно за Ваші любі запросини на празничний день українських руховиків. Ваші запросини є доказом прихильности до ческого Сокільства. Прийміть за сю вічливість нашу щиру подяку і сокільський привіт та желанє, щоби Ваші стремлїня увінчали ся успіхом і вийшли в хосен тїлесного вихованя і сили Вашого народу. На здар! За старшину Ческого Сокільського Союза: Предсїдатель д-р Й. Шайнер.

*

Горячо витаю українських олїмпійцїв, зібраних в один великий гурт великим іменем нашого Пророка-Воскресителя. Фізична сила най приведе нас до власти! Великий Шевченко нехай дасть нам віру в нашу конечну перемогу. Шлю привіт від могучих филь нашого Днїпра, від золотого Київа у славний Львів на здвиг. — Сергій Турковський.

*

Витайте, наші полки! Лучіть ся в одну силу, бо лише єднїсть і карність побіджає. — Українцї міста Парижа (столицї Франції).

*

Ступайте як филї океану, яким нїщо не опреть ся. — Україна в Лондонї.

*

Завитає колись лучша доля для нас Українцїв. Витаю здвиг у Львові, який відбудеть ся в Українськім Городї. Гордий я на се і тїшу ся, що здобуваєте землю у ворожім нам тепер Львові. Посилаю купно на один сяжень. Щасть Боже в роботї. — Дмитро Ярема, Куритиба в Бразилїї.

*

В день великого сьвята цьвіту українського народа на нашій землї в Галичинї, яке уладжуєте, щоби поклонити ся Великому Пророкови нашої нації з нагоди 100-лїтних роковин Його уродин, шлемо щиро-сердечний привіт та желаємо як найкрасших успіхів. Нехай росте і процьвітає молода сила українського народа, бо вона збудує вільну, самостійну Україну, дорогу нам усїм без огляду на кордони і моря, якими подїлила доля одних синів великої української родини. — За Головний Уряд Руського Народного Союза: Дм. Капітула, гол. предсїдатель; С. Ядловський, фінансовий секретар; М. Угорчак, рекордовий секретар; А. Шаршонь, скарбник.

*

Всїм учасникам здвигу сердечний привіт. Сьміло вперед, а встане вільна Україна! — Отець Підгорецький, Ню Йорк.

*

Товариство „Українська Бесїда" в Ню Йорку, його членицї і члени засилають через свою делеґатку М. Скубову щирий привіт на здвиг. За правду, волю, за нашу вітчину у бій кровавий підемо з Вами. — Я. Корнат, голова; А. Пасїчник, скарбник; М. Корикора, діріґент; Н. Трач, писар.

*

Товариство „Сокіл" з міста Клївленд, Огайо, пересилає сердечний привіт. Проганяйте мраку з лугів України. Не дамо хмарам панувати над нами. Спільними силами здобудемо славу і волю України. — Ю. Коцїшевський, предсїдатель; В. Волянський, писар; І. Клим, начальник.

*

Витаємо Тебе, Українська Обороно і Український Народе! Не судило ся нам особисто витати українських Соколів і Січий та все українське громадянство на другім здвизї української Оборони в честь нашого безсмертного Кобзаря. Понад морські филї шлемо Вам сердечний привіт. Дух наш лине з американських прерій в рідний край. Нехай меч не ржавіє, нехай серце не остигає! Слова Кобзаря ведуть нас до працї! Посилаємо на Український Город 200 корон і взиваємо всїх, щоби не були байдужні, але щоби всї свою пайку здобули. Кождий Українець нехай з нагоди здвигу доложить свою частину. Гаразд! — За Товариство „Запорожська Січ" у Фултон, Н. Й.: М. Бунда, предсїдатель; Я. Миськів, М. Дорогокупець, Л. Кулич.

*

З Угорської Руси наспів такий віршований привіт:

Коли днесь полки у Львів
прямують,
Шевченка память здвигом
празнують,
Молодь Вкраїни сили
збирає,
На шлях побіди сьміло
ступає,
З угорських лугів привіт
Вам шлемо,
Бо одним шляхом з Вами
підемо.

О. Михайло Волошин (Григород), о. А. Коссей (Мукачево), Др. М. Бращайко (Рахів), о. О. Жаткович (Стройна).

*

Сердечний привіт дорогим братям в день великого національного сьвята шле гурток українських гірничих студентів в Леобен (край Стирія в Австрії).

*

Славним товаришам Здвигу сердечний привіт шле „Січ" з Ґрацу (край Стирія в Австрії).

*

„Січ" у Віднп (столицї Австрії) пересилає привіт з чужини полкам в день Шевченківського здвигу. Н. Гаморак, голова; В. Тимцюрак, писар.

*

Привіт шлемо тобі, Соколе-Батьку. Хай промінь твоїх думок сяє, огню іскра великого по вік не згасає. — Українське спортове товариство „Хортиця" у Віднп.

*

В столїтє уродин Шевченка спішимо привитати Здвиг, се сьвято сьвят в ювилейнім роцї. Ви, славні наслїдники Козаччини, гартуєте тїло і душу, розбуджуєте єднїсть і братерство. Наше товариство помагає Вам в тім стремлїню, побороючи найбільшого ворога людскости: алькоголїзм. Бодрімо ся до дальшої боротьби за найбільше добро за здоровлє і силу українського народу. Від Головної Ради товариства „Відродженє" у Львові: А. Гарасевич, голова; Ф. Калинович, писар.

*

Робітники, робітницї і студенти зорґанізовані в українськім товаристві „Поступ" в Липску (в Нїмеччинї) шлють із гостинної нїмецької землї глубокий поклін карним рядам українських полків, зібраних у старім нашім городї Львові на перегляд своїх сил до боротьби за Україну. Як заграє боєва сурма і ми станемо у Ваших рядах. — (135 підписів).

*

Не маючи спромоги взяти особисто участи у всенароднїм сьвятї, шлемо грімкий привіт козачому війску, зібраному в престольнім городї князя Льва. Боріте ся, поборете, Вам Бог помагає. За вас сила, за вас правда і воля сьвятая. — Українцї в Бремен (в Нїмеччинї).

*

З копалень на Шлеску (в Нїмеччинї) прислало 71 робітників 71 видівок з привітом на здвиг. Кождий з осібна висказує свої желаня з нагоди Шевченківського здвигу, свою радість, що здвиг відбуваєть ся спільними силами і просьбу, щоби кождий Українець в сей ювилейний рік причинив ся до закупна Українського Городу у Львові, бо лише земля дасть нам вічну силу в столицї і розбудить тут сьвідомість в народї.

*

Від міста Загребу (в Хорватії, на Угорщинї): Панове! Тїшить нас, що запросили Ви нас на ювилейний здвиг Ваших руханкових і спортових товариств. Слава Ваша є славою всїх Славян. Запевнюю Вас, що духом і серцем будемо присутні на Вашім сьвятї. Прийміть сердечний товариський привіт. Посадник міста Загребу: І. Гольйач.

*

Словінський Сокільський Союз прислав такий привіт: Товариші! Дякуємо як найсердечнїйше за Ваші привязні запросини і желаємо Вам як найбільшого успіху на здвизї. На здар! Д-р Оражен, предсїдатель словінського Сокільського Союза.

*

Вкінци наспіло ще привітне письмо від всїх нюйорських товариств такого змісту: Дорогі Братя! Ювилейний Комітет 100-лїтних уродин Тараса Шевченка в Ню Йорку іменем входячих в його склад слїдуючих нюйорських українських товариств і Брацтв: „Запорожської Січи", „Зорі", „Єдности", Братства св. Володимира", „Українського Хору", Братства св. Андрея", „Української Бесїди", „Тов. ім. М. Шашкевича", „Запорожської Січи" з Лонґ Айленд Сіти, „Гайдамаків", „Волї", „Товариства ім. Січинського", „Буковини", „Української Січи", „Подільської Січи", „Молодої України", „Товариства ім. Котляревського", „Гологорів", „Просьвіти", „Вільних Козаків міста Львова", „Злучність Родимцїв", „Братства св. Юрія", „Братства св. Михайла", „Товариства ім. Т. Шевченка", „Запорожа за морем" і „Богородчан" пересилає всїм учасникам Ювилейного Здвигу — щирий привіт.

Ми всї духом з Вами! Кріпіть ся духово і фізично, ідіть все вперед та вперед, а коли надійде слушна година, не забувайте і на нас за океаном, бо ми готові принести в жертві все для своєї Вітчини. Ще не вмерла Україна! Гаразд! За комітет: Ханачівський, голова; В. Кнїгиницький, писар; С. Чіснок, скарбник.

ВРАЖІНЯ ЗІ ЗДВИГУ СІЧИЙ І СОКОЛІВ У ЛЬВОВІ.

I.

Тай відсьвяткувала галицька Україна столїтні роковини уродин Тараса так величаво і з таким запалом, що можемо бути горді на се наше сьвято, на той похід, що мав близько милю довжини, а якого Львів ще не бачив, на добрий порядок у рядах Січий і Соколів, на множество публики, що з одушевленем витала зорґанізовану силу українського народа на улицях його західної столицї, на концерт, на вправи, на провідників і впорядчиків сеї манїфестацїї, словом майже на все, що вяжеть ся із сим здвигом.

Він робив таке сильне вражінє, що найповажнїйші люди мали слези одушевленя в очах, дивлячи ся на нього. Але придивім ся сїй величавій манїфестації по порядку, бо вона була дуже коштовна: видатки наших людий, що приїхали 24 надзвичайними поїздами і всїми звичайними, а також кошти уладженя сеї паради виносять найменьше около пів мілїона корон. Дїло доконане таким коштом, та ще в такий тїсний час як тепер, заслугує на розгляд.

II.

Їду на здвиг. На стаціях всїдають скрізь учасники; пізнати їх по чистих святочних одягах і відзнаках. Тут і там всїдають січові і сокільські чети в одностроях, сїльські хлопцї і дївчата, переважно дуже молоді, без проводу інтелїґентів. Поїзд аж лунає від патріотичних співів.

На однім двірци всїдає до поїзду чета якогось сїльського Сокола, втомлена дорогою, цїла мокра від дощу. Одначе всї такі вдоволені й весело роскажують, як їх зо дві години прав дощ.

Серце в грудях живійше бєть ся на вид тих молоденьких селянських хлопцїв, що самі йшли весело далекими полями, під дощ і зливу спішили походом, щоби пошанувати память Тараса. Так і видно, що се вже не та темна черн, котра колись лавами облягала козацькі табори і при першій невдачі на чорних радах переголосувала видане в руки ворогів найлїпших отаманів Запорожа...

Зі співів і розмов видно ясно як на долони зміст души теперішного селяньства. Воно передівсїм дуже сьвідоме національно. Таке сьвідоме, що викликує подив навіть у людий, котрі працювали над тим осьвідомленем і бачили його зріст.

Так, ми галицькі Українцї витворили по сїм боцї кордону в розмірно короткім часї поважну силу.

III.

Признаю ся, що коли поїзд зачав зближати ся до Львова, заволодів мною неспокій на думку, яке замішанє повстане в тій масї учасників здвигу вже на двірци. Я пригадав собі, що дїяло ся в часї унїверситетських демонстрацій з інтелїґентними учасниками їх — і з тим більшим напруженєм ждав на оклики кондукторів: „Львів! Львів! Висїдати!" проголошувані в чужій мові.

Якже приємно я розчарував ся! На головнім двірци у Львові застав я розумно розставлену сторожу, котра знаменито і скоро орієнтувала ся в глотї та швидко зібрала й уформувала учасників здвигу. Опісля один з тої сторожі відпровадив в порядку прибувші відділи, а решта лишила ся, щоби ждати на нові поїзди.

Такий самий порядок застав я на головнім двірци і другого дня, коли прийшов по свою Січ, що приїхала в самий день здвигу.

Сей взірцевий порядок належить до найприємнїйших вражінь, які я виніс зі здвигу.

В інформацийнім здвиговім бюрі, приміщенім в дуже відповіднім місци, застав я незвичайно гарно й уміло дібраних інформаторів, котрі давали такі точні й розумні інформації, що вийшовши з того бюра, як також під вражінєм порядку на головнім двірци, подумав я собі: „Мабуть кінчить ся вже у нас час рутенства".

IV.

На похід дивив ся я з балькону одного з готелів. Не буду його описувати, бо трудно дати добрий опис тої довгої на милю лави Січий і Соколів, стрільцїв і пластунів, котра сьвітила ся запалом очий та чудовими красками одягів і прапорів, викликуючи своєю величавостю одушевленє серед видцїв. Се одушевленє української публики було таке велике і приємне, що я хотїв ще раз його пережити, і коли похід перейшов, поїхав я бічними улицями наперед і перегнавши його, вмішав ся у товпу народа. Тут переконав ся я, що біляне сеї манїфестації, хоч би вона була не знати яка коштовна, не може бути кепський. В товпі здибав я людий з убогої верстви, котрі з захватом і найвисшим признанєм відносили ся до сеї манїфестації, — роблячи оклики в польській мові... Були се, як я опісля довідав ся з їх розмов, давно спольщені українські робітники, котрі ще тільки обряду держать ся. Сей здвиг мусить зближити їх до нашого національного руху, як зближає все, що величаве, могуче і гарне. Що дїйсно таке добре вражінє робив сей здвиг, переконав ся я

з розмови якогось капітана з якимось польським паном, котру чув я у трамваю (стріткарі). Капітан з признанєм висказував ся про здвиг і вправи, а його товариш вправдї не перечив тому, одначе заміткував, що кошти уладженя того здвигу походять з „подейжаних зеруел". Я мав велике вдоволенє, коли один з наших селян участників здвигу сейчас вмішав ся в розмову і то вмішав ся розумно.

V.

Хосен, який українська національна ідея віднесла з того здвигу, полягає на мою думку головно в тім, що 1) всї, котрі працювали на так званій „народній ниві", мають доказ, що їх праця не пішла на марне, а витворила велику, зорганізовану і сьвідому силу; 2) простий нарід, котрий бачив ту силу, набере більшої охоти до організації і злуки тай більшої певности себе і віри у власні сили; 3) окреме значінє має сей здвиг для сполищеної частини українського населеня міста Львова і для наших закордонних братів.

Один з російських Українців, що дивив ся на похід, зі зворушенєм сказав: „Ми там у Росії не знали, що ви маєте тут таку силу"...

На се можна би відповісти: „І ми тут в Австрії не знали сього, поки не показав нам її ювилейний рік Тараса... І як би не такий тісний час, наша маніфестація була би ще більше величава".

Так пошанував український нарід память Тараса — в сім часї повиний, неурожаїв і злиднів.

Др. Осип Назарук.

АНГЛІЙСЬКА ГАЗЕТА ПРО УКРАЇНЦІВ.

Англійський дневник „Edmonton Journal" (що виходить в Едмонтоні, провінція Альберта, в Канаді) помістив дня 6. с. м. цікаву статю про наш нарід. Се замітна прояві, що Англійці щораз більше зачинають інтересувати ся українськими справами і з уваги на те подаємо ми сей голос в перекладі на нашу мову, а також і по англійськи, аби наші читачі могли дати сю статю прочитати знакомим Англійцям або взагалї чужинцям, котрі не знають української мови.

UKRAINIANS — NOT GALICIANS.

For a long while we spoke of a certain large element in our population as „Galicians". The incorrectness of this having been pointed out, we accustomed ourselves to the use of the word „Ruthenians". But it appears that we are still in the wrong. The term that we should employ is „Ukrainians".

Mr. W. D. Scott, superintendent of immigration, was waited upon last week by a deputation of four hundred who so described themselves, while a most interesting volume has recently been issued by Mr. Bedwin Sands entitled „The Ukraine", which tells of the notable history and of the racial aspirations of these people whom, because most of them who have come to the Dominion are in humble circumstances, we are too apt to look down upon.

The Ukraine was once the largest kingdom in Europe. It was an independent state before Russia was Russia. Its kernel and capital was the city of Kiev, which recently figured so prominently in the European despatches through the great trial that was held there. It reached the zenith of its prosperity under Vladimir the Great who succeeded to throne about the year 980. In the thirteenth century, however, it was devastated by Tartars, and in its weakened state came under the domination of the neighboring kingdom of Lithuania. In 1569 when Lithuania became united to Poland, the Ukraine was incorporated in the Polish kingdom but still preserved its autonomy. Its institutions were strongly democratic and it attracted from far and wide those to whom the ideas of universal freedom and equality appealed.

The Ukrainian horsemen were the original Cossacks. They were both husbandmen and warriors and would, according to Mr. Sands, „have been ashamed of their own name had they known that it would be given to the halfsavage regiments that do the dirty work today of the Muscovite police"..

Under the Polish kingdom an attempt was made to destroy Ukrainian liberty. The Cossacks fought bravely but it became apparent that oppressed by Poles, Turks and Tartars, it was necessary to seek help from some neighbour. The appeal was made to the Russian government in 1654 which marks the opening of another epoch and still more dismal are in the history of the nation.

The choice was an unfortunate one and a half century of struggle resulted in the effort to get rid of those whose protection they had sought. In this the great name of Mazeppa figures prominently. He joined forces with Charles XII. of Sweden and at the battle of Poltava Ukraine as a nation was brought to the grave.

Everything possible was done by the Czar's government to make the world forget that it had ever existed. The use of word „Ukraine" was prohibited and that of „Muscovy" was also discouraged, an effort being made to have the common name „Russia" adopted.

„The fact remains" writes Mr. Sands, „that the true names of the country and people are Ukraina and Ukrainian. Nowadays the term „Little Russia" is only applied to Ukraine by Russian Nationalists, who thereby try to persuade themselves that there is no diference of race and nationality in the south of the Russian Empire, and that the Ukrainians are only a branch of the Muscovite race, if such a race ever existed as such".

In another place he writes: „In Russia the Ukrainians are called Little Russians, in Austria, in Canada in U. S. A., and abroad generally they are usually called Ruthenians, an old word derived from Latin and meaning Ukrainian Rusj. When you hear or speak of Ruthenians, let it be understood that people are referring only to those Ukrainians who inhabit the provinces of Galicia and Bukovina in Austria and to those of Hungary".

Russia still holds the larger part of the nation, some 28,000,000 and Austria-Hungary less than 5,000,00. It is in latter country that the Ukrainian movement is manifesting itself most strongly and there are those who are optimistic enough to believe that before long the people will reassert their freedom and re-establish their kingdom.

Mr. Sands is apparently a great enthusiast on the subject but whether we share his hopes or not, there can be no question of the value of his book which gives a new conception of the sources of legitimate racial pride which these neighbours of ours in the Canadian West possess. Even those most familiar with European history have had some difficulty in placing them. This no longer exists after reading „The Ukraine".

(The Edmonton Journal, Monday, July 6, 1914).

УКРАЇНЦЇ — НЕ ГАЛІШЕНИ.

Довгий час називали ми одну поважну часть нашого населеня (в Канаді) „Галішенами". Коли вказано нам неточність сього прізвиша, ми призвичаїли ся до слова „Русини" (Ruthenians). Тимчасом показує ся, що ми таки ще милимо ся. Слово, якого ми повинні уживати, є — „Українці".

Пан В. Д. Скат, суперінтендент іміграції, приймав минувшого тижня депутацію від чотирохсот людий, що так себе називали, а недавно випустив у сьвіт п. Бедвін Сендс незвичайно інтересну книжку п. з. „The Ukraine", в якій оповідає славну історію й описує змагання сього народу, на який тому, що многі з них прийшли тут в бідних обставинах, ми дивили ся згори.

Україна була колись найбільшою державою Европи. Вона була незавсимою державою скорше ніж Росія стала ся Росією. Її завязком і столицею було місто Київ, що недавно так визначило ся в телеграмах з Европи через великий процес, який там відбував ся. Вершика могучости досягла Україна за панованя Володимира Великого, що вступив на престол около 980. року. Одначе в 13. столітю зруйнували її Татари і в тім ослабленім стані дістала ся Україна під пановане сусїдної Литви. Коли в 1569. р. Литва злучила ся з Польщею, Україна також увійшла в польську державу, задержуючи далї свою самоуправу. Її устрій був сильно демократичний і притягав до себе з далека і з широка всїх тих, що любували ся в ідеях загальної волї і рівности.

Українські їздцї були первісними Козаками. Вони були рівночасно рільниками і воїнами і, як каже п. Сендс, „були би сороміли ся свого власного імени, як би були знали, що дасть ся його на пів диким російським полкам, що сповняють нині брудну роботу поліції в Росії".

Польське королївство намагало ся знищити волю України. Козаки боронили ся завзято, але показало ся, що від переслїдуваня Поляків, Татар і Турків треба було шукати помочи у якихось сусїдів. Звернули ся в р. 1654. до Московщини, чи Росії, як вона тепер називає ся, і се зачало нову і ще нещаслившу добу в історії сього народу.

Вибір був дуже нещасливий, а його наслїдком була боротьба через пів столїтя, щоби відірвати ся від тих, що мали бути покровителями. В сїй боротьбі виступає наперед велике імя Мазепи. Він з'єднав ся зі шведським королем Карлом XII. і в битві під Полтавою Україна яко держава зійшла до гробу.

Царське правительство робило все, що можливе, аби сьвіт забув, що Україна колись істнувала. Уживанє слова „Україна" заборонено, а також занехувано слово „Московщина", роблячи стараня приняти одно спільне імя „Росія".

„Помимо того — пише п. Сендс — правдиве імя краю і народу є Україна й Українцї. Нинї слова „Малоросія" уживають на означенє України лише російські націоналїсти, які сим робом намагають ся вмовити в себе самих, що нема ріжниці племінної та національної на полудни російського царства та, що Українцї є лише частиною московського племени, коли таке племя як таке коли істнувало".

В иншім місци він пише: „В Росії Українців називають Малоросами; в Австрії, в Канаді, в Злучених Державах Америки та взагалї в чужих краях називають їх звичайно „Рутенами", старим словом, позиченим з латинської мови і означаючим українську Русь. Коли чуєте або говорите про „Ruthenians", розумійте, що се відносить ся лиш до тих Українців, котрі замешкують Галичину і Буковину в Австрії і котрі живуть в Угорщині".

Росія досї має у своїх руках більшу часть народу, яких 28 міліонів, а Австро-Угорщина має меньше ніж 5 міліонів. В отсїй послїдній державі український рух проявляєть ся найсильнїйше і є люди, що є оптимістами і вірять в те, що незадовго сей нарід здобуде наново свою волю і відбудує свою державу.

П. Сендс є великим ентузіястом під сим оглядом, але ми чи поділяємо його надії чи ні, не можемо сумнївати ся про вартість його книжки, яка дає нове поняте про жерела усправедливленої національної гордости, якою відзначають ся ті наші сусїди на канадійськім заході. Навіть ті, що були найбільше обзнакомлені з европейскою історією, мали трудности, коли приходило ся говорити про Українців. Сї трудности зникають по прочитаню книжки п. Сендса п. з. „The Ukraine".

РОСІЙСЬКА ГАЗЕТА ПРО КАЦАПІВ.

Російський поступовий дневник „Русское Слово", котрий виходить в Ню Йорку, помістив у ч. 545. з 18. с. м. статю про наших доморощених „Москалів", в якій представив їх діяльність зовсїм влучно так, як вони на се заслужили. Подаємо отсе ту статю в дослівнім перекладі:

ЧОРНА ПРЕСА І ВІЧЕ.

З глубоко патріотичними окликами, з ранячим самохвальством верещать царсько-попівські газети в Ню Йорку з приводу нібито „русского всенароднаго віча", яке тут відбуло ся дня 5. с. м.

Головним аранжером віча був редактор царсько-попівської газети „Русскій Эмигрант" (то єсть Добров). Тож смішно виглядає, що сам аранжер віча не знає, як воно відбуло ся і називає його „побідним" (властиво повинен був назвати „побіжденим вічем"). Шкода, що та газета не помістила своєї 12. і 14. резолюції на 1-шій стороні, бо в тих резолюціях міститься ціла суть віча (там є похвала для „Р. Эмигранта" за щире цареславіє).

Немало місця і „восклицательныхъ знаковъ" уділив вічу і чисто попівський „Свѣтъ". — „Знаменательный", „чудесный", „дурный" і т. д. Такими „восклицаніями" прикрашені статі в обох тих газетах.

Віче скликано для прявитаня господина Гецева і, щоби плекати в народі гадку про „единство святой Руси", де би вона не находила ся.

Жадний осьминог (російський орел), що засїв на берегах ріки Неви і відтам розкладе свої цупкі лаши, хоче своїми кігтями захопити цїлий сьвіт. Йому вже мало 175 міліонів людських манекінів (лялькок або людий без волї). Йому треба ще і закордонних Славян і він не бридить ся ніяких способів, щоби затягнути у свої сїти невдоволених з австрійського панованя галицьких Русинів.

В того осьминога (російського орла) є дві малі лаби. Одна з них опутала шію Росії сїткою шпанок та арештів, а друга дав скріплюва сїрпної наложила ще сїтку з хрестів і своїх „писанів".

Тепер, коли осьминогови захотїло ся розширити свою мерзку власть за границями Росії, показує ся, що поліційна сїтка занадто груба, аби її допустили у себе закордонні культурні народи. Поліційними способами закордонних Славян в сїти не загониш.

А попівські сїти можна зовсїм безкарно розставляти, навіть в культурних краях. І російський осьминог постановив іти сею дорогою. Се видно у всїй діяльности російського православя.

Недавно посаджений недавно в Кишеневі архиєпископ Платон так богато горлав, як ще був тутки в Америці, що конче треба старати ся, щоби у всїх закутках сьвіта, де лише чути „русскую" мову, набожно вимовляли імя російського царя. Він і його прилизники — вірні слуги повного відразу російського осьминога, котрий часом зове ся двоголовим орлом, а иноли російським правительством.

Тепер плянують ся устроїти віча в ріжних містах Злучених Держав. Намічено вже кілька міст Нової Англії.

Довірчиві австрійські Славяни дають ся ловити на удочку промови атца Филиповського і „художественной живописи" г. Луцика і „истинно-русской рѣчи" г. Генева.

Вони не розуміють, що їх тягнуть під ярмо, яке безмірно страшнїйше від найсірших переслїдувань австрійського правительства. В цїлім сьвітї нема страшнїйшого легковаженя чоловіка як в державі, де панує „двуглавий" орел і хрест з осьми кінцями.

Одна з „чорних" газет агітує за тим, щоби введено російський язик яко обовязковий у всїх частях Росії. На її думку се розширить „русскую самобытность", яку виражає петербурський осьминог: скиптром і хрестом.

Будучність Росії, панове вічевики, звязана не з вашими дикими намірами, щоби пустити ще глибше в житє народа насичені отрутою корінї царизму і православя. Будучність Росії не в тім, щоби під покривкою російської мови нести більше культурним західним окраїнам Росії всю мерзоту найпоганїйшого у сьвітї російського уряду.

Будучність Росії в низах, які поволи, майже незамітно пробуджують ся; будучність Росії в народі, котрий робить перші кроки, щоби освободити ся з пут сеї страшної ненависти, темноти і глупоти, яким ви служите.

Російський нарід не потребує заманювати до себе австрійських Славян. Се потрібно тому урядови, котрий господарить в Росії.

І тому всї ваші віча скінчать ся тільки на вихвалюваню тих осіб, що уладжують ті віча. Ваша робота — се проказа, бо основою її є ненависть до людий, що люблять свободу, а така робота нїколи не принесе жадних успіхів.

Н ю Й о р к. **Іван Горючий.**

„НОВЕ ЖИТЄ" ПРО „ПОЛІТИКУ" О. ІВАНА АРДАНА.

„Нове Житє" помістило в 27. ч. статю п. з. „Куди стежка в горохабобери, Федю, нарозум", в якій обговорює наміри і пляни редактора „Народної Волі" о. Ардана у відношеню до старого Р. Н. Союза. З уваги, що статя доволї актуальна і, що походить з Олифанту, де о. Ардана знають ще з того часу, як він там був попом, передруковуємо її отсе в цілости і без змін:

Від коли старий Союз проголосив прискорене конвенції — закипіла Арданівська кров... Се йому не подобало ся... Він укладав пляни на май 1915 р., а тут йому „заяць через дорогу" — прискорена конвенція... Но хитрий целібатник чим небудь не зражує ся. Він зачисляє ся до сих щасливців, які вірять, що в останний час стрічок урветь ся і він не зависне.

Що-ж діяти? Прискорилась конвенція, тож треба і ксьондзу Арданови прискорити витягати зі шуфляди на сьвітло денне заздалегідь приладжені „чорні пойнти".

І з такої то нагоди любі чорноробі, ко-б здорові, ні сїло ні впало вже від кількох тижнів читають, яка то кривда дїєть ся старосоюзовцям, які там несовісні урядники, а головно редактори, словом, ціле малоросійське безголове, якому ні би зонобічи лише один ксьондз Ардан, що го хоч своїх клопотів має по вуха, то однак в сам час перед конвенцією спостеріг сю „небезпеку" і з самопосьвятою взяв ся за всяку ціну боронити „поневолений малоросійський люд", фарми, сирітські гроші, параграфи, організаторські преміі і пр. і пр.

Читаєш те все, так і не тяжко повірити в щирість гандлярa гусячим піром до робучого люду, — а проте що стало ся з Кульчицького тисячком, чи зверені недравно виасигнувані ксьондзом гроші, який властиво стан каси і т. и. — про се мимохіть забуваєш, бо ксьондз Ардан так сьміло торочить голову справами старого Союза, начеб в новім Союзі безкритичний порядок. Сї апальта записаного паперу се допера початок. Він що й но вхопив початок нитки, по якім має бущім то дійти до клубка. — Матович, фарми, Стеткевич — се перші пойнти, які будучи то не хотячи попали ксьондзови у руки. За ними посадують другі, тяжші, твердші, залежні від сего, скілько і як сильно буде держати в опозиції та крійність, що заступає ксьондзови дорогу до щастя, вхід до нової копальні золота.

Щоб дехто не думав, що се безпідставне посуджуванє „бідного мученика" за справу робучого люду, нехай з увагою прочитає його задушевні бажаня в ч. 27 „Н. В.": „Відповідь п. Стеткевичеви", де поставлено Івана Артимовича не як предсїдателя Р. Н. Союза, але як члена нового і старого Союза (?). Між иншим каже він ось таке:

„Я остерпів (?) за старий Р. Н. Союз і я з ним по нинї членом і буду, бо то наша інституція так само як і новий Союз. Хтож поставив (?) і утримав старий Союз як не новий? І тепер повинна би бути найбільша згода межи сими двома інституціями та спільна порада про ліпше положенє нашого бідного чорноробa (читай Ардана), щоб закупити разом великий шмат землї (тільки не пісок в Мілвіл ні вірджінійську фарму — Ред.), щоби мати де подївати бідних калік, та нещасні родини, котрих батьки попадуть в сухоти або иншу тяжку хоробу, вмісто виплачувати тим бідним 120 дол. річно, з чого ані хорого лічити ані бідну родину удержати. Наколиб ті оба Союзи мали великий обшар землї, там можна би забирати такі родини і я певний, що така родина сама на себе заробила би на удержанє на таких фармах".

Дальше п. предсїда дорікає старому Союзови нездарність, несолідарність, безсовісність, тай каже ось таке: „Впрочім хотяй би навіть так стало сь, що сегорічна конвенція ухвалила би (!) ПОРОЗУМІТИСЬ з новим Союзом і КУПИТИ ФАРМИ (!), то як би ті панове вийшли урядниками (!), то они певно ухвали конвенційні звеxтували би так само як тепер". Тут подає приміра з вілксберської конвенції, та забув згадати про нюйорську, а вкінци дорікає головному урядови Союза за кривди сиріт і членів та натикує „мимоходом", що конвенція повинна би жадати звороту „організаційного" і процентів сирітських, а взиваючи до згоди, бажає собі — щоб запанував спокій межи нашими інституціями на славу українського робучого народу, а на погибель зрадникам, хруням і т. д. і т. д.

Прочитавши все те, воно на око ніби і нічого злого. Взиває, мовляв, до згоди і лучности братів, для їх власного добра. Так ніби воно стоїть на папери. Но скоро возьмем на увагу, що сей зазив підписав не жаден там звичайний смертельник, не корова але голова Р. Н. Союза в передконвенційнім часї, і то ще під цензурою мудрої Арданівської мозгівниці, яка добре знає, що каса чи там маєток старого Союза не має нічого спільного з маєтком, чи там порожною мошонкою Р. Н. С., та що члени одної і другої організації не мають під сю пору нічого спільного з собою, не можуть нічого спільного радити, а тим більше в теперішньому станови закупльовати якісь фарми, а вкінци що до такої злагоди треба усунути троха більше перепон, чим о. Ардан кажуть, а то деяких урядників старого Союза, а головно редактора, щоби було ксьондзови вигідно розсісти ся. — Ксьондз Ардан у своїй Артимовській відповіди говорить пів-офіціяльним язиком, чого він хоче, до чого стремить, до кого простягає свою чорну руку.

„Згоди хоче"... — Ні! Він хоче зі своїх недобитків-членів збудувати міст до старого Союза, по якім переїхав би мимоходом, бупім то піддаючи ся волї народа, на столець „Свободи", та ще в додатку забрав би кільканайцять сот готівки, як „поголовне", — штука на штуку за членів, що перейдуть за ним з нового до малоросійського Союза. Ось, де закопана собака...

Бити Стеткевичів та других невигідних урядників, робити кирпню, каламутити воду, а між тим під плащиком „згоди-мира" вистелити собі жолоб там, де урядники можуть бути вибрані більше чим разів два. Но і розуміє ся. Хто в такім станови річа посьміє кинути злобний осуд на чоловіка, що намагаєть ся за всяку ціну згуртувати людий у сильну, непоборниму громаду... А може вже й статя готова: „Хай буде мир". Хто його там зна. Преціньь річ ясна, що розбивають людий тільки хрунї, кирпинники... а люди „чесні для ксьондз" то гуртують. Не правда, отче?

Ось чому то ксьондз Ардан поклав „мено корови" і торочить циганську казку про се: Як то було би добре, як би всї люди були один чоловік, а всї дерева — одно дерево, а всї сокири — одна сокира, а всї води — одна вода, а відтак як би то той один великий чоловік взяв одну ту велику сокиру і зрубав то одно велике дерево, а воно впало у ту одну велику воду, то з того всего було би один великий хляпс.

Бо він, той ксьондз Ардан не в тім'я битий, знає, що фольк, хоч не вірить в казки, все-ж таки їх слухає, бо шумна була, хоч вже нераз при таких розказах потерпіла його мошонка.

Фаталізм.

УВАГА.

З огляду на се, що старий наклад книг для місцевих відділів Р. Н. Союза розійшов ся, Головний Уряд Р. Н. Союза постарав ся о новий наклад книг для місцевих відділів Р. Н. Союза в Америці після найдогіднїйшої системи провадженя діловодства.

Разом є ЧОТИРИ КНИГИ, а то: Метрикальна, вкладкова, касова і протоколова. Метрикальна (декляраційна) книга коштує $3.00
Вкладкова книга коштує — $2.50
Касова книга коштує $1.50
Протоколова книга коштує $1.00

Чотири книги поодиноко коштують $8.00, а хто возьме разом всї книги, платить $5.00. Тож тепер від нового року деякі відділи Р. Н. Союза потребують висше згаданих книг. Котрий відділ хоче мати одну або більше з висше вимінених книг, має прислати належитість враз з розметом до Гол. Уряду Р. Н. Союза. Книги суть гарні і догідні.

ГОЛОВНИЙ УРЯД Р. Н. СОЮЗА.

Богдан Лепкий.

Два голоси.

Деклямація автора на привітнім Вечері Шевченківського Ювилейного Здвигу у Львові 27. червня с. р.

ГОЛОС ЗНЕВІРИ:

Чи чусте підземний стон?
„Ломіть кордон! Ломіть кордон!"
Ломіть кордон! Хто каже се?
То вітер щось таке несе.
Який кордон? Чи Сян чи Прут,
Нам всюди дім, де теплий кут.
Чи тут, чи там працюй, як віл —
Пани в гору, біднота в діл.
Нам все одно, баґнет чи кнут,
Нам всюди зле — і там і тут.
Нам все одно, чи Сян чи Дон,
Де ступиш, там тобі кордон,
Кордон до щастя і добра...
Яких нам ще кордонів тра?

ГОЛОС НАДІЇ:

А я вам кажу: день іде,
Іде така година,
Коли ні тут, ні там, ніде
Кордонів жадних не буде,
Лиш даль далека, сина.
А я вам кажу: близкий час
І хвиля недалека,
Що буря звієть ся нараз,
Згуртує і змішає нас
І з близка і з далека.
Хто каже вам, що все одно,
Де жити, як вмирати,
Той тягне вас в багно на дно,
Той вам дає без дна судно
І каже кермувати.
А я вам кажу: майте слух,
І позір тому дайте,
Що вам говорить Волї Дух,
Про близку хвилю заверух
І хвилї тої чайте!
Як вдарить нам підземний дзвін
І сурми заголосять,
То йдім туда, де кличе — Він,
Через кордони, гень над Дін!...
Нас кости предків просять.
Не пійдем ми, прийдуть вони,
Таке вже в сьвітї право...
Як сталь гартуєть ся в огни,
Так ти нас, Воле, роз'огни,
Веди, веди нас, Славо!

ВШЕХПОЛЯКИ НА ЦАРСЬКІЙ СЛУЖБІ.

Ріжні люди, що жили близше з російським царським двором, описують у своїх споминах, що цар найбільше відзначаєть ся страхом. Як день так ніч все неспокійний, все чогось боїть ся. Се кара Божа, яку він терпить вже на земли за свої гріхи, бо треба знати, що сей цар і голова цареславної церкви тисячі і тисячі засудів смерти підписав на невинних людий, найліпших синів і тому то його нарід в Росії називає „катом Росії" або „батьком катів".

Чого-ж він так боїть ся, сей цар Микола II. кровопиєць?

Боїть ся за своє грішне нужденне житє і звіряче панованє.

Замахи йому в день привиджують ся, а в ночи снять ся, тож він непевний свого житя й у всїх людий бачить заговірщиків на се нужденне житє.

А таксамо здаєть ся йому, що всї сусїдні держави над нічим не думають, тільки над тим, щоби розбити Росію і знищити його звіряче панованє.

Колиж міністри представляють йому ще страшнійше небезпеку війни других держав проти Росії і небезпеку революції в Росії, то того царського страху ніхто не всилї описати анї найбільший маляр не всилї такого переляканого царя намалювати.

Такий страх огорнув його недавно, як почув про замах в Сараєві та, як міністри представили йому, що цїла Европа уважає Росію виновником того замаху і, що сей замах може дати притоку до війни Австрії проти Сербії, а потім також до війни Австрії і Німеччини проти Росії. А вже безконечний страх опанував царем, коли сказали міністри, що підчас війни може вибухнути революція в Росії, яка може прискорити упадок російської держави.

Найбільше боїть ся Росія революції в Польщі, тож нема дива, що перестрашений цар по 120 лїтах звірячого панованя над Поляками — таксамо як і над иншими народами — згодив ся тепер ласкаво погласкати „своїх" Поляків.

Як ми вже писали в попередних числах „Свободи", російська державна рада (висша палата) відкинула проєкт закона, який ухвалила державна дума (низша палата) про самоуправу міст в російській Польщі (так зване „Польське Королївство"), передівсім з уваги на те, що в тім проєктї закона признавано права польській мові. Потім запанувало було серед Поляків велике невдоволенє і міністри бачили, що се не добре для Росії на випадок війни, бо Поляки готові викликати революцію та перейти на австрійську сторону.

І сього настрашили ся російські міністри, — а особливо міністер для заграничних справ Сазонов, — тай передали сей страх цареви. Серед того страху, як доносять урядові вісти з Росії, цар видав розпорядок президентови міністрів Горемикінови, щоби як найскорше вніс другий раз до державної думи проєкт закона про самоуправу міст в Польськім Королївстві.

Розумієть ся, що тепер, по такім царськім розпорядку, вже справа пійде легко тай і державна дума і державна рада скоро ухвалять сей закон і Поляки дістануть врештї самоуправу міст.

Страх має великі очи, зі страху діють ся ще й не такі річи! Кілько то людий зі страху відбирає собі житє?!

Але, аби за сей страх величати царя під небеса, щоби аж захлистувати ся від похвальних пісень, на се треба бути хиба кацапом або вшехполяком.

І ось галицькі вшехполяки, котрі так як нашї кацапи за гроші можуть служити і чортови рогатому, величають тепер російського царя за його прихильність для Поляків та заповідають, що серця галицьких Поляків звернуть ся до Росії. Дїйсно, вшехпольське серце, то так як „курек на косцєлє"; куди вітер повіє, туди воно обертаєть ся. Подув тепер вітер на схід, обернуло ся вшехпольське серце під царський престол, під кнут, під нагайку.

Кілько підлости треба, аби вигодувати таке серце, котре лежало би перед лапами того царя кровопийця, котрий вішав і вішає дїйсних польських патріотів, що бороли ся і борють ся за волю свого народа!!??!

Таке серце можна вигодувати хиба тільки у вшехполяка або у нашого кацапа. Чоловік (як його ще можна назвати чоловіком!) з таким серцем може навіть наняти ся у царя вішати власних братів. Чесний чоловік таке „серце" копне ногою і плюне в ту сторону, де воно своїм істнованєм опоганює землю.

Конвенційні проєкти.

10.

Прошу чесних делєґатів роздумати над сими моїми точками:

1. На таких плейзах, де жиє небогато Русинів-Українців, не повинно бути два або більше відділів, бо з того орґанізація не має ніякої користи, а скорше шкоду. Місцеві урядники поодиноких відділів густо-часто ворогують з собою, бо кождий хотів би звербувати як найбільше нових членів до свого відділу, а тут людий на плейзі мало і з того клопіт. Чи не лїпше мати один відділ більший, ніж два або три маленькі, по кілька членів? В однім відділї можна виробити більшу товариську чи народну карність, ніж в кількох відділах, які мало коли з собою стикають ся. Я пропоную, щоби в такій місцевости, де жиє 100 Русинів, був тільки один відділ Р. Н. Союза; де жиє 200 Русинів, там може бути два відділи; де жиє 300 — три відділи і т. д. На кождий спосіб не повинно бути так як доси, що на маленькім плейзі є кілька відділів нашої орґанізації.

2. На головних урядників Р. Н. Союза не вибирати духовників, бо вони є ворогами нашої орґанізації, бо вони заложили собі якесь „Провидінє" і туди перетягають наших людий. І мене хотів наш духовник зробити орґанізатором попівського „Провидіня", але я не дав ся до сего намовити, бо не маю серця зраджувати свого брата робітника. Вибирайте на уряд людий простих, але щирих і чесних, а вони не пійдуть на путь нечестивих і не дадуть нашої народної орґанізації в руки захланних клерикалів.

Нехай росте Український Народний Союз так, як росте здорове зерно по благодатнім дощику.

Нестор Курчак,
член 227. відділу.

—о—

11.

Хвальна Редакціє! Прошу ласкаво помістити отсих кілька моїх проєктів, а може вони причинять ся до поліпшеня і розвою нашої славної інституції в Америці.

1. Назву Р. Н. Союза змінити на „Русько-український Народний Союз" тому, що „руський" прозивають „малоросійським", а назвати лиш „український" — буде богато непорозумінь між чужими народами.

2. Щоби вибрати головного орґанізатора, котрого обовязком було би їздити по плейзах (де лиш Українці замешкують, а відділу ще нема) і орґанізувати нові відділи, за відповідною винагородою.

3. Уряд духовного отця знести, як також глядїти, щоби до уряду такого попа не вибрати, котрий ніколи нічого доброго для орґанізації не робить, або часом шкодить.

4. Щоби головним урядником Р. Н. Союза можна було бути вибраним найбільше два рази. По однїй перерві може знову бути вибраним.

5. Щоби рішено купити і уладити Іміґраційний Дім. Вже крайна пора нам о тоє подбати і осягнути то, що инші меньші народи вже давно мають.

6. Щоби „Свобода" виходила тричи на тиждень в значнім обємі, а як можливо, щоби видавати денник, бож сама редакція признає, що роботи є аж надто богато, тож і читачів не бракне, а тим більше, що наші Русини-Українцї не будуть потрібувати купувати денників чужих націй, як пр. польські, російські, словацькі і т. п.

Желаю доброго успіху всїм членам конвенції, щоби подбали о добро нам дорогої орґанізації і о славу українського народа на американській земли. Хай зростає Р. Н. Союз в сотки тисяч членів і хай сповнять ся слова „Ще не вмерла!" Тож до діла! — Гаразд!

Іван Мартинець,
член 233. відділу.

—о—

12.

1. З уваги, що тепер настали для робітників тяжкі часи, і що з приводу безробітя наша орґанізація не може рахувати на велике число членів, я пропоную заложити при Р. Н. Союзі головне бюро праці, а по ріжних плейзах місцеві бюра, щоби наш Русин не крутив ся за роботою попід дерева, але щоби міг прийти до свого бюра і там шукати за відповідним для себе занятєм. Кождий шукаючий за роботою мусів би стати членом Р. Н. Союза, а так за недовгий час наша орґанізація числила би сотки тисяч членів.

2. Із зміною назви нашої орґанізації треба ще зачекати і лишити сю справу на лїпші часи. Переведенє сеї зміни буде стояти богато гроший, а через те підскочить значно розмет, котрий знова дасть ся взнаки всїм дотеперішним членам, а нових членів відстрашить від орґанізації. А що хтось там з назви нашої орґанізації насьмікаєть ся — ну, то що? Чи для того, що ксьондз Ардан назвав наш Союз „малоросійським" Союзом, не належать уже до него свідомі і щирі Українцї?

3. Раджу заложити при Р. Н. Союзі асекурацію на житє, а тоді наші люди (особливо дїти) не належалиб до такого прим. „Метрополїтан", але записувалиб ся до свого рідного товариства обезпечень, а з того ми мали би великий хосен.

4. Не годжу ся, щоби член, котрий належить до орґанізації напр. через 35 лїт, побрав відтак запомогу ще за свого житя. Може лучити ся таке, що член запомогу возьме і більше до орґанізації належати не схоче; може знова зайти і такий випадок, що член протратить запомогу ще за свого житя, а по його смерти його жінка і дїти останугь жебраками. Коли би членам виплачувано запомогу ще за їх житя, то розмет був би такий високий, що він геть відстрашив би людий від орґанізації.

5. Треба конче управильнити відносини між тими членами, котрі належать тільки до братства чи товариства, а між тими, котрі окрім того належать ще і до Союза. Між двоякого рода членами повстають часто непорозуміня і колотнечі, а через те орґанізація тратить на силї і на вазї.

6. Статут братства чи товариства повинен бути згідний із статутом орґанізації, бо доки сеї згідности не буде, доти не буде належного порядку по місцевих відділах Р. Н. Союза.

Іван Міруцький,
делеґат 283. відділу.

—о—

13.

Ставлю проєкт, щоби член, котрий належить до Союза через 20 років, дістав усю свою запомогу так само як і на випадок смерти члена дістають його спадкоємцї. Як член не дожиє тих 20 років, то посмертне по нїм має ся платити так як і доси. Якби сей проєкт не був принятий, то пропоную, щоби член, належачий до орґанізації через 20 років, не платив уже ніяких вкладок анї розметів, а до посмертної запомоги щоби мав право так як і той член, котрий платить всї приписані належитости.

Іван Мгаляцький,
член 61. відділу.

—о—

14.

Хвальна Редакціє! Прошу помістити отсих моїх кілька слів, а може вони послужать для добра нашої інституції тут на чужині, а на головній конвенції чесні делеґати може виберуть із них, що буде пожиточне.

Під теперішну пору, коли вороги, хоть не чужі, але таки свої, так завзято стараються ся підкопати нашу народну інституцію, було би важною річию для сеї нашої орґанізації підняти її ще висше, улїпшити і надати такі прикмети, яких другі орґанізації не мають. Я пропоную таке:

1. Місячне повинно ся платити після лїт, а не так як дотепер, і щоби член, котрий платить до Союза через 30 лїт, міг отримати хоть якусь малу часть за житя, або бодай увільнити такого члена від місячної вкладки.

2. Назву Союза змінити на „Український Народний Союз" бо вже найвисша пора, щоби ми сказали, що ми Українцї, а не якісь там „малороси". Не пора нам носити тоту назву, яку нам накинув наш найбільший ворог — Москаль.

3. „Свободу" побільшити хоть на 18 або на 20 сторін, а ще лучше видавати її два рази в тижни.

4. Союз має бути чисто народною орґанізацією, бо він таку назву носить, а через те не повинен служити якійнебудь клїці або якимось одиницям.

5. Конвенція повинна відбувати ся що 4 роки.

Желаю чесним Делеґатам і Делеґаткам сили, витривалости і єдности коло щирої праці над добром нашої славної інституції тут на чужині. Нехай ся наша рідна інституція росте і розвиваєть ся на славу нашому народови!

Дмитро Чоснин, член 70. відділу.

—о—

15.

Кождий член Р. Н. С. повинен добре застановити ся ся над тим, чи господарка майном нашої орґанізації є добра, чи „Свобода" сповняє як слїд свою задачу і чи члени крім матеріяльної помочи одержують ще й відповідну користь моральну. Дальше повинен кождий член призадумати ся добре над тим, чи в статутї Р. Н. Союза не треба би дещо змінити, т. є. додати або поправити.

Від себе подаю ось-такі проєкти:

1. Назву Р. Н. Союза змінити на „Український Н. С. (по анґлїйськи Ukrainian National Union of America).

2. Посмертне розділити на 4 кляси: $1.000, $750, $500 і $250. Богато є таких, котрим платити розмет на цїле посмертне за тяжко. Пожаданим отже і хосенним було би, щоби конвенція Р. Н. Союза утворила 4 кляси посмертного, а через те і число членів Р. Н. С. значно збільшило би ся.

3. З огляду на сильну конкуренцію і взаїмне поборюванє поодиноких асекураційних товариств є доконечною річию запровадити сталий місячний розмет, бо на щомісячних мітінґах заєдно чує ся від членів, що розмет завеликий.

4. Часопись „Свободу" збільшити до 16 сторін, або — що було би ще кориснійше — видавати її два рази тижнево, т. є. у второк і пятницю.

5. Асекурацію в Р. М. Союзі (а у зміненім „Укр. М. С.") змінити ось-як: хто є членом Р. М. С. і платить через 16 лїт, то по укінченім 16 році переходить до Р. Н. С. на довільне посмертне і після того платить розмет, а по укінченю 24-го року житя одержує від Р. М. С. належну квоту асекураційну $300 (яко посаг). Знаємо з досьвіду, що богато дїтий асекурують родичі по ріжних анґлїйських асекураційних товариствах. Коли би конвенція Р. Н. С. завела в Р. М. С. повисше згадану зміну, то Р. М. С. мав би о много більше членів.

6. Кождий член Р. Н. Союза повинен бути членом „Просьвіти", бо за доплатою $1.50 річно одержує що місяця книжочку, а кромі того і ґазетку для дїтий („Цьвітку"). А прецінь ся квота не є таким великим видатком, а користий кождий член буде мати богато.

7. Конвенція Р. Н. С. повинна відбувати ся що 3 роки.

Що до гол. урядників то теперішні о скілько приймуть знова на себе сей обовязок, повинні лишитись надалї, бо можна з чистою совістию признати, що їх праця принесла пожадану користь для членів, а таксамо завдяки їм число членів Р. Н. Союза зросло сего року до поважної цифри. А таксамо, мимо ріжних прикростий, чи то від своїх особистих ворогів, чи то ворогів Р. Н. С., вони витривало працювали для добра українського народа в Америці.

Пожаданим було би, щоби слїдуюча (XIV.) конвенція відбула ся в Рочестер, Н. Й.

Конвенція повинна застановити ся над сим, чи не було би добре завести ще при Р. Н. Союзі асекурацію на житє після лїт, на взір асекураційного товариства „Карпатія" у Львові (на Галичину і Буковину). Се було би о стілько хосенне для членів, що заасекурований може надїяти ся, по скінченім певнім році житя, одержати квоту, на яку був заасекурований. А на старші лїта було би се для него великою підмогою.

Іван Пастущин, член і секретар 217. відділу.

НАШІ ЕМІҐРАНТИ НА ОСТРОВІ ЕЛІС АЙЛЕНД.

На Еліс Айленд можна почути нераз дуже цікаві історії. В послїднім тижни приїхав на корабли „Ляплянд" Іван Рущинський з жінкою Катериною з пов. Бібрка. Вона є сильно збудована, у віці 24 лїт і як на селянку досить образована; її муж, у віці 30 лїт, слабий і робить дуже лихе враженє. Перед трома роками Катерина полишила чоловіка в краю і прибула до Америки, щоби заробити гроший на сплату довгів малого господарства, яке мала в Галичині. Заробивши кількасот долярів, повернула перед двома місяцями до краю, щоби жити з чоловіком на рідній земли, але житє в малім сїльци видало ся її так нужденне, що спродала все і враз з чоловіком повернула до Америки. Лихий вигляд Івана звернув на себе увагу лїкарів і вони стали його точно оглядати. Остаточно узнали його умово упослїдженим. Вслїд за тим власти іміґраційні виключили чоловіка і жінку. Слав. Іміґр. Товариство внесло в тій справі апеляцію до Вашінґтону з просьбою, щоби жінці позволено позістати тут в краю, аби могла заробити троха більше гроший. Є надія, що власти в тім случаю виїмково узглядиять просьбу, тим більше, що Рущинська має тут дві замужні сестри, які живуть в Колд Спрінґ, Л. Ай.

В послїднім тижни іміґраційні власти задержали крім висше згаданих ще слїдуючих іміґрантів:

Катерина Видровська, з пов. Сянік, 16 лїт, прибула на корабли „Ляплянд"; їхала до своїх родичів, які живуть в Клївленд, О. Її виключили з причини умового упослїдженя.

Марія Горбатюк, з пов. Лїсно, 20 лїт, прибула на корабли „Імператор"; їде до свого брата Івана, який жиє в Елїзабетпорт, Н. Дж. Лїкарі задержали її в цїли докладнїйших оглядин.

Параска Городецька, з пов. Станиславів, лїт 19, прибула на корабли „Імператор"; їде до свого брата Франка, який перебуває в Шікаґо. Лїкарі ствердили, що вона є за мала на поданий вік. Однак власти іміґраційні не узнали се орečенє лїкарів за достаточну причину до її виключеня і порішили, що позволять їй висїсти, коли кревні зголосять ся по неї або пришлють відповідний „афідевіт" і гроші.

Максим Шкварок, з пов. Бібрка, 18 лїт, прибув на корабли „Берлїн". Лїкарі ствердили, що він замало розвинений на поданий вік. Хоч його сестра Катерина, яка жиє в Ню Йорку, зголосила ся по него, власти його виключили і він буде депортований. Слав. Іміґр. Товариство внесло апеляцію.

Петро Тимчатин, з пов. Сянік, 52 лїт, прибув на корабли „Арґентина"; їхав до свого брата Дмитра в Шенандоа, Па. Виключений з причини тїлесних хиб.

Іван Котик, з пов. Дрогобич, 37 лїт, прибув на корабли „Ляплянд"; їхав до свого кревного Павла Ковалева в Десlодж, Мо. Виключений з причини слабого здоровля.

Юрко Ґерич, з пов. Бібрка, 45 лїт, прибув на корабли „Нордам"; їхав до свого шваґра Лазара Іванова в Перт Амбой, Н. Дж. З причини фізичних браків власти виключили його.

Федір Волошин, зі стол. Ужгород, (Угорщина), 48 лїт, прибув зі сином Василем на корабли „Імператор"; їхав до свого приятеля Івана Дюґованця в Перт Амбой, Н. Дж. Федора виключили з причини фізичних хиб, а сина його задля неукінченого 16-го року житя. Слав. Іміґр. Товариство внесло апеляцію. Однак дуже мала надія, щоби її узглядняли, хоч Федір виказав ся готівкою $65.00 і був уже в Злучених Державах через три рази.

Марія Чаловка, зі стол. Ужгород (Угорщина), лїт 24, прибула з 2-лїтною донькою Марією на корабли „Берлїн". Ожидає приїзду свого мужа. Її муж мав жити в Ню Йорку під ч. 188 Іст 3-та ул.; але надана депеша і листи правдоподібно не дійшли.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ДО КАЛЄНДАРЯ Р. Н. СОЮЗА НА 1915. РІК.

Календар Р. Н. Союза, який розходить ся в кількадесять тисячах примірників, є найлїпшим середником до оголошувань поміж американськими Русинами. Хто має який бізнес, а залежить йому на тім, щоб про него знало як найбільше людий, повинен дати своє оголошенє до календаря Р. Н. Союза. Цїни є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 25.000 примірників. Цїла сторона, величини $9\frac{1}{4}$ цаля через 6 цалів коштує 25.00 дол. Місце на окладинках та спеціяльні сторони дорожше, після умови. Пів сторони величини $4\frac{1}{2}$ через 6 цалів коштує 15 дол.; чверть сторони, величини $4\frac{1}{2}$ через 3 цалї 10 дол. Найменьше оголошенє може обіймати 3 через 2 цалї і коштує 5.00 дол. Хто хотів би в своїм оголошеню помістити також і фотоґрафію, чи то свою чи свого бізнесу, мусить прислати з неї готову до друку клїшу; коли ні, то понесить кошт виготовленя такої клїші з фотоґрафії, то значить, що його оголошенє буде о стільки дорожше коштувати, кілько винесе кошт виготовленя з фотоґрафії друкарської клїші.

Текст оголошень мусить находити ся в руках редактора календаря найдальше по день 1-го вересня. Гроші за оголошеня належить посилати рівночасно. Оголошеня на кредит безуслівно не будуть друкувати ся.

Хто хотів би заняти ся збиранєм оголошень до календаря, зволить листовно віднести ся до управителя „Свободи", п. А. Савки по близші інформації. За труд даємо значний процент.

З гори зазначуєть ся, що всякі оголошеня від фірм „лїкарських", що то лїчать листовно на сотки миль, дальше оголошеня покутних „банкирів" без урядової запоруки, та всї такі оголошеня, з яких на перший погляд пізнати, що вони суть обчислені на ошуканство легковірних, не можуть бути поміщені в календарі Р. Н. Союза.

Адміністрація „Свободи".

ВСЯЧИНА.

АЛЬКОГОЛЬ І ПОЖИВА.

Тіло чоловіка, подібно як і тіло звірят і ростин, потребує пожива, щоб удержати ся при житю. Чим кращу яке сотворінє, отже й чоловік, приймає поживу, тим воно красше розвиває ся, тим воно сильнійше і відважнійше. Се розуміє добре кождий з нас, як тільки погляне довкола себе. Звірята, що живлять ся мясом, є відважні і сильні, а звірята, що живлять ся лише ростинами, є боязливі. Подібно має ся справа і з ростинами. Кождий господар знає, що одно збіжє не буде завсїди родитись на однім поли і збір його не все буде одинаковий, а залежати-ме від поживи, яку воно собі на поли найде. Щоби мати гарне збіже, господар дає йому корм через навіз.

Та й чоловік потребує до свого житя відповідної поживи. Хто з людий має кращу поживу, той веселійший і сьміливійший. А тому, що наші предки лихо відживвлялись, то й ми тепер мусимо за них покутувати, бо инакше ми не були-б нині бідаками, а людьми заможними. Се розуміли добре наші „опікуни" польські дідичі і при лихій поживі призвичаювали наших батьків до уживаня горівки, а самі за се загарбували хлопські ліси і поля. Та хоч нині люди знають, що батьки їх зле робили, самі вони не старають ся поправитись, а противно вступають у їх сліди.

Уживанє горівки і пива чи взагалі алькоголю походить у нашого народа мабуть від незнаня, що се є шкідливе, а противно з переконаня, що то є корисне.

Щоб мати ясний погляд на се, чи алькоголь є поживою і якою поживою, то ми, ідучи за приміром лікарів, порівнаємо поживну вартість алькоголю із поживною вартостию иншого людського корму.

„Чоловік живить ся головно хлібом, молоком, бараболею, овочами, ріжною яриною, мясом і яйцями, а крім сего дуже часто уживає горівки, пива, меду і вина. Здавалоб ся, що всї ті засоби поживи є відмінчі, а проте хто так думає, сильно помиляє ся, бо в дійсности кожда з них містить в собі більшу або меньшу скількість води, білка, мінеральних складників т. є. зеліза, соли і вапна, товщу, цукру і муки. Всї складники є конче потрібні до удержаня нашого житя.

Щоб ясно представити собі поживну вартість того, що їмо і пємо, припустім, що хтось з нас купує за одного доляра ріжні поживи і відносить відтак їх до хеміка, то є до такого чоловіка, що уміє розкладати всякі річи на їх внутрішні складники; припустім, що ми купили за 1 доляр гороху, за один картофель, за один хліба, цукру, молока, мяса, пива, вина і горівки і все те занесли до хеміка. Сей хемік переведе розклад тих засобів поживи і скаже так: Люди добрі, ви купуючи поживу за рівну ціну, ошукались. — А то чому? — ми спитаємо. — А тому, скаже він, що раз за одну поживу ви заплатили танше, а другий раз дорожше, або дали гроші, а не купили поживи. — Як то не купили, таж ми принесли все до вас, пане. — Але послухайте, що ви принесли. Ви принесли горох, картофлї, молоко, мясо, пиво, горівку, вино і ви сказали, що кождий рід поживи коштує один доляр, а мене ви просили, щоб я переконав ся, що має більшу вартість.

Я взяв ся до роботи і переконав ся, що горох, купований за один доляр, має 32 разів, картофлї 21, хліб 15, молоко 12½ разів, а мясо 8 разів більше поживи в білку ніж пиво, куплене за ту саму ціну. А дальше, що той сам горох має 40 разів, картофли 30, хліб 8, молоко 175, мясо 27, масло 390 разів більше поживи в товщі ніж пиво, вино, горівка, куплені за ту саму ціну, а які товщу зовсім не мають, та вкінци горох має 10½ разів, картофлї 31, хліб 16, цукор 20 разів більше поживи в виді мінеральних складників т. є. муки, соли, зеліза, вапна і ин. ніж напитки, куплені за ту саму ціну. Отже тепер мене може розуміете, задля чого ви ошукали ся, купуючи ріжні роди поживи, бо ви заплатили за пиво, горівку і вино як за поживу, а тимчасом то все не має в собі жадної поживи або дуже малу, яка варта лише кілька центів, а ви заплатили за се аж один доляр.

Так скаже до нас чоловік учений, хемік, і ми дійсно ошукались, бо найбільше поживи має горох, молоко, мясо, хліб, картофли; дуже незначну поживну вартість має пиво, а жадної вартости щодо поживи не представляє вино, горівка, мід і инші горячі (алькогольні) напитки.

І коли ми до тепер думали, що в горячих (алькогольних) напитках є якась пожива, то ми помилялись і купуючи їх, надармо викидали гроші.

Дорослий чоловік потребує, як обчислили лікарі, через один день до житя 100 ґрамів білка, 50 ґрамів товщу і 500 ґрамів мінеральних складників т. є. муки, вапна, зеліза, угля. Отже бачимо, що чоловік за $1.00 може купити 20—30 разів більше поживи, купуючи її в виді гороху, картофель, хліба, молока, мяса, масла, ніж колиб її купував у виді пива, вина, чи горівки. Бо щоб купити потрібної поживи для чоловіка в виді пива, то мусів би заплатити ні більше ні меньше а 5 долярів денно і мусів би випити аж 10 літрів його. Най собі кождий представить, як великий мусів би бути жолудок, щоби міг змістити так велику скількість пива. Про горівку не треба й говорити, бо вона не має в собі найменьшої поживи і чоловік скорше запє ся на смерть чим зуміє бодай на хвилину заспокоїти свій голод. Подібно має ся справа з вином та медом. Тому то ми, знаючи вже добре, як дорога, а до того ще й лиха та шкідлива поживна вартість алькогольних напитків в ріжнім виді, повинні виречи ся їх і цілком перестати пити, а заощаджені гроші, які мали пійти до кишень шинкарів, що продають алькоголь і тих людий, які його виробляють, повинні обернути на поправу пожиси своєї родини, а тоді ми станемо сильнійшими і відважнійшими і довше будемо жити, а наші діти будуть нас благословити за те.

Тому кличу до вас, дорогі читачі: Проч з алькоголем!

І. Л-н.

НЕВІЛЬНИЦТВО В 20. СТОЛІТЮ.

В німецьких кольоніях в Африці істнує невільництво ще й нині. Всїх невільників є там 185.000, а складають ся вони з бранців, яких взято в неволю на війні, або просто спроваджуваних з портуґальських кольоній в Африці. Чому-ж не скасують невільництва? Німецький ґуберніатор каже, що се знищило би властителів плянтацій і довело би до повстаня. А щоби їх винагородити за втраченого невільника, то треба би дати яких два міліони долярів. Так для добра богачів не визволяють бідаків.

ДНЕВНИКАРСТВО І ПОЛІТИКА.

В Лондонї відбув ся недавно бенкет тамошнього товариства заграничної преси в присутности амбасадорів австрійського, німецького, француського і російського та инших визначних осіб. На сім бенкеті виголосив держ. секретар Ґрей промову, висказуючи ся з подивом про значінє преси, після чого сказав: „Преса мусить часто рішати, що є в політиці можливе, а що неможливе. Підчас балканського переселеня всї змагання конференції амбасадорів в Лондоні були би даремні, якби міжнародна преса була не поперла мира". Бесїдник признає також поміч, якої дізнали амбасатори в Лондоні зі сторони заграничної преси. Для европейського мира є конечне се, щоби народи взаїмно собі довіряли, довіряли своїм добрим намірам. Народи ненавидять лише тоді, коли думають, що їх ненавидять". На сю промову відповів француський амбасадор, висказуючи рівнож признанє для заслуг преси в удержаню мира.

КРАЙ БЕЗ АНАЛЬФАБЕТІВ.

Норвеґія (північна европейська держава) славить ся тим, що не має у себе (з виїмком недолітків) неграмотних, значить таких людий, що не вміють читати ні писати. Се виглядає неправдоподібне з того приводу, що населенє Норвеґії є дуже рідке; бо коли в Галичині на 1 квадратовий кільометер припадає аж 100 мешканців, то в Норвеґії лише 8. А треба знати ще й те, що Норвеґія гориста країна і має дуже мало гостинців, а ще меньше зелізниць. Сіл, на зразок европейських країв, в Норвеґії нема. Тамошні оселі побудовані одинцем і розкинені на значних просторах. З того приводу діти приневолені цілими годинами мандрувати до школи. В північній Норвеґії шкіл, в повнім розуміню сього слова, зовсім нема. Загальну просьвіту поширюють там лиш мандрівні учителі, що мандрують від оселі до оселі, задержуючись в кождій з них нераз по кілька тижнів. А мимо всїх тих трудностий і недостач норвеський селянин в цілім сьвіті славить ся своїм образованєм, діяльною участю в політичних справах свого краю, а також дуже значним знанєм письменства і штуки. Навіть в найбільше глухих закутинах Норвеґії можна стрінутись з біблією, часописею і справді добрими книжками з гарного письменства.

ЯКИЙ СЬВЯТОЧНИЙ ДЕНЬ У РІЖНИХ НАРОДІВ?

Не всї люди на сьвіті сьвяткують неділю. В Альбанії сьвяткують понеділок, Перзи сьвяткують второк, давні Асирійці сьвяткували середу, старинні Єгиптяни четвер, магометани сьвяткують пятницю, а Жиди суботу.

СОЦІЯЛІСТ ПРО СТРАЙК.

Соціяліст-революціонер Ґаррі Квілч висказує оськаі гадки про страйк і його наслідки:

„Мало є таких соціялістів, котрі дійсно вірили би в успішність страйку. Страйк се зброя обосічна, але вона ранить переважно тих, котрі її уживають.

„Ніхто не може похвалити страйку, хто власними очима глядів на нужду, яку страйк спричинює.

„Страйк се війна, але така війна, в якій забиті і ранені, біда і нужда, руїна і спустошеня — все те по одній стороні.

„Зі згляду на се, що з причини тих страшних наслідків ніхто не може взяти на себе відвічальности за се, щоби добуте прав кинути на непевний вислід страйку — треба вважати страйк яко средство найостаточнійше. А тимчасом повинен робітник шукати зброї успішнійшої, а меньше небезпечної."

ЛЮДОЇДИ.

Здавало би ся, що культура дійшла вже всюди, навіть в найдальші степи, ліси і пустарі, та що неповинно вже бути на землі людий, що одні других їдять. Та так воно не є. Все довідуємо ся від часу до часу, що десь в Африці або коло Австралії пожерли дикуни білих людий. А отсе на острові Суматрі відкрили учені племя Батаків, серед яких ще цвите людоїдство. А саме Батаки зїдають по борбі на торжественім обіді ранених та помордованих ворогів. Гака сама доля за кару стрічає злодіїв і супружих віроломників.

Заки когось зїдять, Батаки відбувають суд під проводом найстаршого начальника села. Коли суд признасть злодія або віроломника винуватим, тоді його убивають мечем або проколюють пікою. Перед смертию своєї жертви Батаки не мучать. Такий звичай був колись приміром у Папуасів з Нової Ґвінеї. Папуаси живу жертву з поломаними руками і ногами вкладали ще на кілька днів до води, щоби — як казали — „мясо було делікатнійше" і аж по тім добивали.

Батаки убивають жертву відразу. Мясо чоловіка печуть або великими кусними або вуджене в дрібних пластинках на бамбусових тростинках. Найбільшим присмаком уважають мясо з рук і лиця.

Після звичаю мусять брати участь у їді всї мешканці села, а навіть і найблизша родина. Як би хто супротивляв ся, може бути до того приневолений битєм. Особливо вдоволений Батак тоді, коли зїдає свого личного ворога. Деякі Батаки грубо платять за се, щоби могли в сусїднім селї брати участь в торжестві, на якім зїдають лично зненавидженого чоловіка.

Мясо чоловіка уважають деякі Батаки так великим присмаком, що навмисне шукають околиць, де села ведуть з собою боротьбу. Вони радо стають до боротьби по стороні одного або другого села, щоби опісля по боротьбі могли наїсти ся мяса убитих ворогів.

Одначе треба завважати, що мяса білих людий Батаки не споживають. Роблять се з якихось забобонів. Але і в тім племени випадки людоїдства трафляють ся чимраз рідше. Причиняєть ся до сего европейська культура, яку в тамошних лісах старають ся поширити Голяндці.

ВІДКИ ПОХОДИТЬ НАЗВА „АЛЬБАНІЯ".

Альбанці називають свій край у своїй мові Скіперією, а себе Скіпетарами, що значить стілька що „рільники". Турки називають Альбанців Арнавтами, Греки Арбанітами або Альбанітами. Назва „Альбанії" приходить вже в старині, але означає кавказьку місцевість, де поселили ся Аляни. Дехто пояснює сю назву латиньским „альбус" — білий — країна білих гір, котрих білі верпіки звертають на себе увагу подорожуючих по Адрійськім мори. Инші пояснюють, що в назві лежить кельтійський корінь, „альп" або „альб", що означає г о р и.

ПРО СКЛО.

Перед кількома тисячами літ мешкав над берегом Середземного моря, в Малій Азії, купецький нарід — Фенікійці. Вони розвозили товари з одного краю до другого, так по цілому сьвіті.

Одного разу приплив фенікійський корабель, наладований содою, до якогось пісковатого краю; моряки розпалили зараз на березі огонь і розсипали при тім трохи соди на огонь. Пізнійше, як огонь цілковито вигас, знайшли на тім місци якусь тверду, але крихку і прозору масу. — Се було скло.

Кілько в тім оповіданю є правди а кілько неправди, сего ніхто не може певно сказати. Певне одначе є то, що скло знане від давна, і що винайденє його приписують Фенікійцям.

Але зразу було скло таке дороге, що тільки великі богатирі могли позволяти собі на купленє скляних чарок і збанків. Нині і в найбіднїйшій хаті вставляють скляні шиби; давнійше того не було. Тоді по дворах великих панів затягали вікна рибячою оболоною, скірою звірят, нанущеною товщем, а перед дощем і студїню зачиняли їх дерев'яними засувами.

Які дорогі давно були шиби, можна пізнати з того, що польський король Казимир Справедливий, який жив при кінця дванайцятого століття, приготовляючи в своїм замку мешканє для своєї жінки, казав вставити в деякі вікна шиби. Не у всі, а лише в деякі!

ГУМОР І САТИРА.

Спосіб на блохи.

Береть ся дубову або соснову кору і треть ся її на муку. Відтак треба зловити блоху, взяти її між колїна і шпилькою напхати їй в рот або ніздра тої муки, а блоха від того певно здохне.

Спосіб на нищенє блощиць.

Береть ся і підгодовуєть ся так блохи, щоби були сильнійші від блощиць, а коли се вже осягнеть ся, приучуєть ся їх їсти блощиці, а коли се вже осягнеть ся, до трох днів не буде вже в мешканю ні одної блощиці.

Яка душа.

Д і д и ч (до фірмана): Твоя душа, здаєть ся, така чорна як твоє волосє.

Ф і р м а н: Не бануйте, пане, як ви душу по волосю судите, то таким способом у вас нема вже жадної душі.

Сплачує довг.

Ж о в н і р: Мошку, ану подивіть ся, кілько я вам винен, бо я хочу заплатити.

Ж и д (урадуваний каже): 6 корон і 6 сотиків.

Ж о в н і р: Е, то дуже богато! Нате вам тепер 6 сотиків, а решта най лишить ся.

Зрозуміла.

В і й т (до служниці): Параско, я маю йти на хрестини до Богатчука, але пійду перше до канцелярії, а ти візьми нові чоботи, вичисти їх добре та чимскорше понеси їх туди — я зараз прийду!

П а р а с к а (прийшла до Богатчука і каже): Пан начальник кланяли ся вам красно, післали чоботи тай казали, що і самі зараз прийдуть!

Добрий довжник.

— Куме, знаєте що? Менї снило ся сеї ночи, що ви менї ту десятку, щосьте перед пятьма роками позичили — віддали.

— А з процентом чи без проценту?

— Без проценту.

— Ну, не бануйте, я вам вже колись і процент в такий самий спосіб віддам.

В суді.

С у д і я: Вас заскаржив Іван Теребулька, що ви його на сегорічнім відпусті так побили, що він дві неділі відлежав і окрім того каже, що ви йому два верхні зуби вибили. Що ви на се скажете?

О б ж а л у в а н и й: Ото скажу, що як він не розуміє жарту, то лїпше най би був сидів дома і не волочив ся по відпустах.

Допитав ся.

С т р і л е ц ь: Скажіть но ви менї, пане ґаздо, не виділи ви тут якого заяця?

М у ж и к: Заяця?

С т р і л е ц ь: Так.

М у ж и к: Великого заяця?

С т р і л е ц ь: Так є — великого.

М у ж и к: Видів, що побіг отуди в ліс.

С т р і л е ц ь: А давно?

М у ж и к: Буде тому вже зо дві неділи!

Пояснив.

Приятелю, що вода тече в море, то я се знаю, але де вона з моря діваєть ся, що воно не переповняєть ся — я сего не можу порозуміти.

— Ото з тебе дурень, таж риба її випиває.

Добре вилїчив.

Ккуме, а вви щщо гигиккаєте?

Кум: Ггикаю, але ллипше тгрррохи.

Ззнаєте щщо, удайте ся ддо ттого ддоктора, щщо ммене ввилїчив.

Вчить ся позичати.

Х л о п ч и к: Вуйку, позичте менї два крейцарі, але так, аби я їх не потребував вже віддавати.

Щирі бажаня.

— Дядьку! ходіть та поможете нам витягнути зі стайнї здохлу кобилу. Тато казали, що як ваша здохне, то вони також прийдуть помочи.

Коли сумує чоловік,
То добре слово, найлїпший лік.

Лїнивство, се бридня,
Не дасть без прикрости прожити ані дня.

По чім найлїпшу жінку мож пізнати?
Що любить працювати і мовчати.

Дурний, хто пакостячи ворогам,
Собі пашкодить сам.

Хто нїчого не знає,
Той і гріха не має.

В суді.

С у д і я: Чи були ви коли карані?

О с к а р ж е н и й: Був, але тому буде вже пять років, як я купав ся в Пруті з моїм приятелем та в суді казали, що я у мого приятеля вкрав мошонку і заперли на два місяцї.

С у д і я: А потім?

О с к а р ж е н и й: Потім — я вже більше не купав ся.

— Пане доктор, ви хотїли мого чоловіка вилїчити від всїх болїв, а тепер він вже мертвий.

Л і к а р: Ну, абож його тепер ще що болить?

Упертий жебрак.

П а н: Уличним жебракам я нїколи нїчого не даю.

Ж е б р а к: То прошу пана менї сказати, де пан мешкають, а я пійду до дому.

Ж і н к а: Видиш, чоловіче, ти вже знов прийшов пяний! Таже ти менї преці приобіцяв, що більше як 6 шклянок не будеш пити.

Ч о л о в і к: Та я, жінко, хотів так зробити, але я забув кілько я випив чи 5 чи 6 шклянок і мусівем наново зачинати пити.

— Кумо, а чого ваші діти такі сумні?

— А я знаю, що то їм за примха?! Мій чоловік бє їх по кілька разів на день, щоби були веселі, але то все нїчого не помагає.

Х о р и й: Пане доктор, щоби я ще хоть стільки міг прожити, щоби свої довги поплатив.

Л і к а р: Де ви ся взяли, пане! Ви, як виджу, хотїлиб вічно жити.

С у д і я: Чи признаєте ся, що ви украли міх бараболї у вашого сусїда?

О с к а р ж е н и й: Та то нема, прошу пана, до чого признавати ся, бо там було більше як пів міха гнилої бараболї.

С у д і я: Отже суд засудив вас на 10 зр. кари або три дни арешту. Чого приймаєте ся?

О с к а р ж е н и й: Прошу чесного суду, як буде харч добрий, то я буду сидїти і цїлий тиждень.

Х л о п ч и к: Тату, тату! купіть менї свиставку!

Т а т о: Ая, ще ми твого свистаня треба!

Х л о п ч и к: Купіть, татку, купіть, а я лиш тодї буду свистати, як ви будете спати.

— Приятелю, чому ти вже раз не оженищ ся?

— Я, видиш, рад би оженити ся, але не можу собі пари дібрати.

— А якоїж ти шукаєш?

— Я шукаю, щоби вона була: 1. богата, 2. красна, а 3. дурна.

— А то чому такої?

— От чому! Як не буде богата і красна, то я її не схочу; а як не буде дурна, то вона мене не схоче.

— Кумо, а ви чого так шьохаєте?

— Дайте менї, кумо, спокій! Панотець завдали менї на покуту аж 7 Отченашів говорити, а я лише один знаю. — Щож я тепер бідна вдію?

— А що, убилисте що па ловах?

— Та де можна було що убити, коли я лише з села, а заяць менї дорогу перебіг.

...Бо буде за пізно.

Один пан спішить ся на вінчанє свого приятеля, а тимчасом конї лізуть як раки.

— Гоніть скорше — кричить нетерпеливий пасажир до візника — бо замісць на вінчанє приїдемо на розвід!...

Який той сьвіт дурний!...

Який той сьвіт дурний, — говорить до себе пияк. — Горлають, що винайдено новий спосіб загашуваня спраги при помочи якоїсь ростини. А менї, Богу дякувати, завсїди вдавало ся загасити спрагу без води!...

Так мусїло бути!

— Я чув, що ти знова минувшого тижня впив ся?

— Та то, прошу пана, дістав я таліграму, же мій шваґерок умер, то я напив ся, аби червака закропити!...

— Але-ж бо ти й учора був пяний!

— Що-ж було робити? Моя сестра віддала ся, то я з великої втїхи мусів напити ся.

Я почекаю.

Д и р е к т о р в я з н и ц ї (до вязня, засудженого на смерть): Може маєш яке бажанє?

В я з е н ь: Буду просити о кілька сливок.

Д и р е к т о р: Та в зимі не дістану сливок.

В я з е н ь: Ну, то я можу почекати.

Тяжкі часи.

— Сервус, Янтик!
— Зломи си голову!
— Ти чого так скривив ся?
— Часи... бодай то чорти забрали.
— Що? мав трафунок?
— А бодай то всьо громи...
— Та кажи вже раз!
— Стояв файний паниско...
— Тай що?
— Та що? Підходжу обережно тай пхаю свою лабету в його кишеню...
— А в кишени діра?
— Коби так! А то чоловік ніде щастя не має!...
— Що-ж було?
— Панок користає з оказії і стягає менї перстень з пальця!
— А на 48! То часи!
— Щораз то лїпші!
— Гм... є надія, що поліція буде перед „панами" — злодіїв стеречи!

B157

Спис і цінник книжок

які можна дістати в „Свободі".

Американський Гимн „Май Контрі" під нотами в українськім перекладі. — Ціна .... 10 цт.

*Американець, веселий образ з житя народу зі сьпівами, в трох діях. — Ціна .... 15 цнт.

Америка. — Збірка віршів. — Зміст: Америка. Важкі думи. Галицьким панам у альбом. До сестри. Публика. Се що такого є? В Пенсильвенії. Два образки. Одна лиш калина. Я хочу до дому. Купить мали. Прощане з краєм. Слава Пророка. Поет і Муза. Будучність руського робітника. Вітер по поли. Ой в мене квіточки цвили. — Ціна .... 15 цнт.

Бери та читай. — Ціна .... 36 цнт.

*Блудний син. Образ з житя наших виселенців в Америці у 4 актах зі співами. Ціна 25 ц.

*Вертеп. Сценічна картинка для колядників, що ходять по хатах в часі Різдвяних Сьвят. Ціна .... 10 нт.

В неволі темноти. — Комедія з житя русько-американського народа в 3 актах ... 25 цнт.

Весела книжочка з 17 образками. — Гумористично-сатиричний збірник для сумних людий. — Містить в собі богато сьмішних віршів, хотенів і оповідань. — Ціна .... 35 цнт.

В старім і новім краю. — Образ з сучасного житя в 4-ох відслонах. Дуже весела штука для аматорських театрів. — При кінци сеї книжки находить ся сьмішне оповідане „Стадник". — Ціна .... 25 цнт.

*Гостина сьв. Николая, драматична гра для дітий. — Ціна .... 10 цнт.

*Доля галицької сироти. — Ціна .... 5 цнт.

Дещо про звірята, рослини, каміне і скали. — В сій книжці находить ся около 200 цікавих образків звірят, птахів і риб з докладним описом, де вони живуть. — Ціна ...... 30 цнт.

Дещо про права і суди в Злуч. Державах, а особливо в стейті Пенсильвенії. — Ціна 10 цнт.

Дорога до сьвідомости: Капітал і праця. — Ціна .... 10 цнт.

Дорога до сьвідомости: Борба клас і для чого робітники органівують ся. — Ціна 10 цнт.

Два брати, з байок братів Ґріммів .. 15 цнт.

Еміґрант. — Дуже веселі пригоди з житя еміґранта. — Ціна .... 15 цнт.

З кого ся насьмівають, з того люди бувають. — Посол Петришин. — Модний адвокат. Збірка оповідань. — Ціна .... 10 цнт.

З ріжних нив. — Зміст: Вся людська твар з хвалою прийде (вірш). Чого нам дійсно потреба. Не плота ради, не плоди (вірш). Найбільший духовий поет (Данте Аліґієрі). Михайло Петрович Старицький, батько українського театру і визначний український поет. Як будуть іти шапи? Ангел та пустельник (оповідань). Дещо цікавого із природи і науки. Зі сьвіта. — Ціна .... 15 цнт.

*Житє і Твори Івана Франка. — Ціна 10 цнт.

Житє, зарібки, орґанізаці і т. п. в Злуч. Державах. — Дуже цікава розправа про відносини праці і житя в Америці. — Ціна .. 15 цнт.

Журавлі. — Зміст: Журавлі (вірш). Закутник (оповідань). Новітні гайдамаки (вірш). Пісні про Канаду. Пайлот Бют, оповідане про судьбу молодого робітника-еміґранта. Звідки бере земля тепло. — Ціна .... 15 цнт.

*Жіночий язик, індіянська казка. Неедалий линч, оповідане. — Ціна .... 15 цнт.

Зуб за зуб (оповідань). — Бом (з каліфорнійського житя). Судьба сьвітів. Назва „Русини". — Ціна .... 10 цнт.

За сестрою. — Є се найгарнійше оповідане з козацької старини, сучасного письменника Андр. Чайковського, яке дотепер вийшло на американській Руси. — Ціна .... 35 цнт. витворють ся з них річи необхідні в житю людий. — Ціна .... 25 цнт.

*Казки за циганів. — Ціна .... 10 цнт.

Казки про жидів. — Зміст: як Іван жидів мудрував. Вандрівка Івана з жидами. Як Іван водив жидів на грибі, а відтак у ставі потопив. Мужик з жидом в спілці. Пан і жид. Казка про жида. Як жид Русина правовав. — Ціна .... 15 цнт.

Книжочка рахункова. — Дуже практична книжочка до обчислювания всяких рахунків; вона є пожиточна так для бизнесменів як і для робітників. З додатком деяких цікавих відомостий. — Ціна .... 30 цнт.

Коротка історія Руси до зруйнованя Січи. Містить богато образків руських князів і гетьманів. — Ціна .... 10 цнт.

*Мужицька доля. Збірка оповідань. Ціна 10 цт.

Марія. — Зміст: Марія (уривок з поеми Т. Ш.). На чужині (вірш). Скором (оповідане). Рік 1903-ий в старім краю. Людоїдство в Конго. Клопоти кума Софрона (вірш). — Ціна 10 цт.

Многострадальний народ. (Огляд історії українського народу). — Ціна .... 20 цнт.

Народний рух австро-угорських Русинів. — Ціна .... 20 цнт.

Напад на Січ. — Ціна .... 5 цнт.

О підземних скарбах. — Природнича розвідка про всякі мінерали, находячі ся в землі і як

*Оповіданє про Алі Бабу і сорок розбійників. Арабська казка. — Ціна .... 20 цнт.

Оповіданя про заздрих Богів. — Ціна 10 цнт.

*Провідник. практичний підручник до науки англійської мови без помочи учителя з доданєм словаря. — Ціна $1.50

Портрет Т. Шевченка. помешенє портрету славного артиста-маляра Ф. Красицького. Величина 13x16 цалів на тревалім папери. Ціна 20 ц.

*Під прапором свободи. Вибір патріотичних декламацій. — Ціна .... 30 цнт.

*Пісні про Канаду і Австрію. Пригоди з житя еміґрантів, писані віршом. — Ціна 40 цнт.

Принц і нуждар. Дуже занимаюче оповіданє славного американського писателя Марка Твейна в перекладі В. Держируки. — Ціна 50 цнт.

Покуса. — Зміст: Покуса (оповідане). З практичної школи (оповід.). Я тут голова (оповід.). Пісня про Канаду. 11.000 метрів над землею. Руському серцю (вірш). Вік людий, зьвірять і ростин. — Ціна ...... 10 цнт.

*Промови. декламації і желаня на хрестинах. заручинах і весілю для кумів, старостів і дружбів. — Ціна .... 10 цнт.

Про кінець сьвіта. — Ціна .... 15 цнт.

Про нутро землї (з 22 образками). — Розкази про будову землї і її передпотопові здобутки. — Ціна .... 25 цнт.

Переписні картки. — 1) Т. Шевченко (з портрета Красіцького), 2) Шевченко в молодім віці, 3) Шевченко в неволи (з власноручного портрета), 4) Родинна хата Т. Шевченка, 5) Могила Т. Шевченка в Каневі над Дніпром. — Картки виконані в трох кольорах і прикрашені взорами в народних мотивах. — 5 карток .... 15 цт.

Руський штукар. 212 гарних штук до забави. — Зміст: Часть І. Забави фізичні і хемічні. Часть II. Штуки з картами. Часть III. Штуки рахункові. Часть IV. Штуки жартібливі. — Ціна .... 50 цнт.

Рицар і смерть. — Ціна .... 5 цнт.

Розмова Поляка з Русином. — Дуже веселий вірш, в котрім Русин висьміває польську пиху. — Ціна .... 10 цнт.

Релігійні вірованя старинних народів. — Зміст: Релігія Єгиптян. Релігія Халдейців. Первісна релігія Індусів. Ісповідники релігії Брама. Релігія Будди. Релігія Перзів. Релігія Жидів. Релігія Греків. Релігія Римлян.—Ціна 20 цт.

*Русько-англійський тлумач, з котрого можна дуже скоро навчитись англійської мови. — Сторін 256, тверда оправа. — Ціна .. 60 цнт.

Слово ч. 5. — Зміст: Блажений чоловік (з Псалтира). З книги приповісток Соломона. Чи буде що з наших дітий? Громадське житє Італійців в Ню Йорку. Штука і архітектура на виставі в Ст. Луіс, Мо. Дві леґенди (оповідане). Дещо цікавого. Зі сьвіта.—Ціна 15 цнт.

Слово ч. 6. — Зміст: Спочив мій дух... (вірш). Спокій душі. Не виносить ся серце вже моє (вірш). Потреба літератури. Народні школи в Пенсильвенії. Дорога любови, то Божа дорога. Зі сьвіта. — Ціна .... 15 цнт.

Смерть. — Зміст: Смерть (фантазія). На провесні у ранці (вірш). Війт (оповідане). Пісня Канадийська. Внутрішний устрій козаччини. Огонь (наукова розвідка). — Ціна 15 цнт.

Степові люди. — Оповідане з житя в донських степах. — Ціна .... 15 цнт.

Страшна пімста. — Оповіданє М. Гоголя з козацьких часів (з многими образками). — Ціна .... 20 цнт.

Сьпівомовки .... 40 цнт.

Свекруха. — Комедя в 3 діях ..... 25 цнт.

Страйк. — Сценічний образ в трох діях з житя хліборобів в Галичині. (Штука для аматорських театрів). — Ціна .... 20 цнт.

Стріляй на смерть! — Робітнича драма в 1-ій дії. (Для аматорських театрів). — Ціна 15 цт.

Товариска ворожка, для веселої розривки в кружку знакомих. — Зміст: Ворожене будучности для женщин. Ворожене будучности для мущин. — Ціна .... 15 цнт.

Український сьпіваник .... 50 цнт.

*Хлопська доля. — Ціна .... 5 цнт.

Хто з чого жиє? (Розвідка на тлї економічнім). — „Земля Рече" — Ціна ...... 15 цнт.

Через кордон. (Цікаві розкази еміґранта). Еміґрант (вірш). — Ціна .... 15 цнт.

Як мужик ходив до царя правди шукати (оповідане). З гір (вірш). За землю (оповідане). Сьвіт без Аллага (арабська байка). Як вояк піметив ся на царевн (казка). — Ціна 15 цнт.

Які то є люди на земли? (з 22 образками і 2 мапами). Дуже цікава розвідка про всі раси людий і їх житє. — Ціна .... 50 цнт.

МОЛИТВЕННИКИ І КНИЖКИ БОГОСЛУЖЕБНІ ТА РЕЛІҐІЙНІ.

Новий Завіт 2.00
Псалтир 1.00
Бог Надежда Моя, звичайна оправа 1.00
Бог Надежда Моя, кістяна оправа 2.00
Віночок, для молодіжи, звич. оправа 28
Дорога до неба, кістяна оправа 1.00
Дорога до неба, скіряна оправа 90
Дорога до неба, малий, звич. оправа 32
Друг Душі, кістяна оправа 1.30
Друг Душі, малий, звич. оправа 50
Горі імієм серця, скіряна оправа 1.10
Горі імієм серця, звич. оправа 34
Хліб Души, кістяна оправа 1.80
Молитвослов для католицьких лиць 1.20
Помилуй нас Боже, для молодіжи, скіряна оправа 80
Коляди 15
Збірник найкрасших пісень церковних ... 10
Ангельський хор, збірник народ.-церков пісень під ноти ч. I. 25
Ангельський хор, часть II 5

ДРУКИ:

Книжочки платничі для вписуваня місячних вплат членів до Братств і Товариств, 50 штук 3.50
Метрики хрещеня, шлюбу і смерти, штука 3
Помянник за померших 10
Листові папери. Листи з вінєтою Т. Шевченка. М. Лисенка, Ів. Франка, Богдана Хмельницького, М. Драгоманова за штуку 2
Книжка для опікунів хорих 1.00
Сьвідоцтва лікарські для хорих членів Бр. і Товариств 3

ВКАЗІВКИ ДЛЯ ЗАМОВЛЯЮЧИХ КНИЖКИ.

Кождий замовляючий книжки повинен вписати виразно всі титули книжок, які йому подобались і обчислити загальну належитість за книжки. Єсли хто замовляє книжки на меншу суму, то належитість може присилати почтовими марками, а при більших замовленях належить посилати гроші через почтовий або експресовий мони-ордер. Адреса замовляючого мусить бути написана як найдокладнійше. Мешкаючі по малих місцевостях повинні при замовлюваню книжок посилати 10 центів на реджістер, бо трафляєсь часто, що хтось другий з краянів забере їх книжки з почти.

Замовлені книжки висилаємо відворотною почтою. Гроші належить присилати наперед, бо американська почта не принимає посилок за послїплатою. Для тих, що хотять занятись розпродажею книжок, даємо значний опуст.

Замовленя належить висилати на адресу:

„SVOBODA"
83 Grand Str., Jersey City, N. J.

Читайте руські книжки і газети бо часте читанє веде до просьвіти, а просьвіта — се сила.

НАКЛАДОМ ДРУКАРНІ „СВОБОДИ"

видано з нагоди ювилею 100-літних роковин уродин нашого Кобзаря:

ПОРТРЕТ Т. ШЕВЧЕНКА

дуже гарний, поменшенє портрету славного артиста-маляра Ф. Красицького. Величина 13×16 цалів, Портрет виконаний дуже удатно і на тревалім папери.

Ціна 20 цнт. враз з пересилкою.

Хто до тепер не має єще портрету Шевченка, нехай скористає з нагоди, щоби міг прикрасити свою хату.

Замовленя і гроші (евент. в почтових марках) належить посилати на адресу:

„SVOBODA",
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

КНИЖОЧКИ ПЛАТНИЧІ для Братств і Товариств до вписуваня місячних вкладок, можна дістати в друкарни „Свобода" по ціні 7 цнт. штука.

Лев Лотоцький.

Сьвіт широкий.

А там і тих кількоро людий, що зійшли ся були на похорон бідної Ганни, забрали ся з цвинтаря і біля гробу остали лиш грабар Федь Сорокатий та синок небіжки Гринь.

Сорокатий довершував гробу, а Гринь дивив ся мовчки на його роботу. Осінний вітер здував пожовкле листє з поблизкого клена, і воно падало на нерозчесане, розбурхане волосє хлопця. Відтак слало ся у його босих ніг враз із слезами, що котили ся з очий мов горох. З проміж сірих невеселих хмар, що плили горою, вкаже ся подеколи місяць і осьвітить тоту сумну картину, а там сховаєть ся знов і чорна ніч повиває все в темну шату...

Але грабар Сорокатий і малий Гринь, хоч не бачать себе, знають, що вони лиш самі тутечки й можна їм побесідувати...

— Гм! — озвав ся грабар. — Щож ти вічнеш тепер, небоже?

Хлопець мовчав, не відповідав.

— Гм! — говорив дальше грабар. — Годі! сам нічого не вдієш! Докіль мама жила, крутила якось своєю головою й оплачувала комірнє й ви мали свій кут! Але тепер все пропало! Нема баби в хаті, та й по сьвіті! Візьмуть бабу з хати й мохнатіють грати! Щож вічнеш, небоже?

Хлопець таки мовчав мов задеревілий, лиш хлипав подеколи. Старий поклинкув:

— Гм! Та цить, цить! Щось ти вже з собою вдієш! Не пропадеш! Сьвіт широкий! Се сказавши, оплєскав гріб, вложив рискаль та лопату під паху, поклав шапку на голову й пустив ся стежкою в долину. Хлопець пішов і собі за ним. Ось вже і церква. Сорокатий зняв шапку й перехрестив ся. Гринь, позабувши, що в нього на голові нема мицки, що він таки простоволосий пішов за мамою на цвинтар, сягнув і собі рукою до голови, та струтив лиш відтіля широкий кленовий листок, що в волосю задержав ся був. Вітер пірвав його й покинув на чийсь гріб.

Так зійшли вони разом аж до брами. Тутечки зупинив ся ще старий і каже:

— Гм! Гриню, бачиш, я вже старий, знемагаю. Помічник здав ся би мені! Тож, як би ти мав охоту, я би взяв тебе до себе. Ти помагав би мені копати гробики, мав би теплу страву а й одежину, чобітки й шматечко я постарав ся-б для тебе... Гм! як гадаєш?

Хлопець мовчав і тепер лиш хлипав заєдно. Старий гей розсердив ся:

— Врешті, як хочеш! Я не силую!

Се сказавши, пустив ся в село, полишивши Гриня біля брами. Аж тепер хлопець гей зжахнув ся. Сам! Сам один, як палець! А тут ніч. Чорна, непрогляднa ніч! Вітер дує в заплакані очи, просихають слези, але серце щось так давить, начеб камінь хто там поклав. Постояв, а відтак пустив ся і собі в село. Йде, похиливши голову. Йде, щоб лиш не стояти. Сьвіт широкий! щось гей загуло в його души. Сьвіт широкий, здавалось йому, гомонів і вітер, що торкав придорожні верби, зривав дрібне сухе листє і ніс десь сьвітами. Крайно сумний наблизив ся він до малої хатини над потоком, звідкіля йно що взяли його маму. Місяць видобув ся ізза хмар і поволік сяйвом мале віконце. І здало ся хлопчині, що з хати, з припічка визирає до нього вогник, що мама його не вмерла, а готовить вечеру тамечки. Ввійшов. Самотина ще дужше здавила його серце. Сверщок, що цьвірінькав під ковбицею, гей сьміє ся з нього і кличе: нема! нема! нема! Ми лиш оба! оба!

Не видержав і втік з хати. „Сьвіт широкий!" лунає щось і гей питає його куди? куди? Стиснув холодними руками голову, та нема путньої гадки! Нема!... Наче заблукав ся! Мов став на роздорожу й не знає, куди пустити ся! Щось гей мріє в його души і він нагадує собі, що чув у школі про сьвіт. Але сього так мало, так дуже маленько! І те немов похвачує студений вітер і несе десь, геть, геть у безвісти...

Він і сам не знав, як зупинив ся біля хати грабаря Федя Сорокатого. В вікні ще сьвітило ся. Ввійшов у хату. Старий з жінкою Мартою вечеряли.

Вони посадили хлопця коло себе. Марта подала йому ложку і він вечеряв разом з ними. Старі всьміхали ся, а Марта згодом і вповіла:

— Не плач, дитинко! Навчиш ся копати гробики й піде якось, а там як мій старий колись умре і йому викопаєш гріб, а відтак і мені...

— А диви, — засьміяв ся старий грабар, — мудра баба! Уперід мене виряджає на той сьвіт! Ха, ха, ха!

Щось третього дня опісля йшов старий Сорокатий знов на цвинтар копати сьвіжий гробик. За ним поступав і Гринь у новій мицці та білій сорочці.

Добре казала стара Марта: „Навчиш ся копати гробики, та й піде якось!" І пішло. Гринь і виріс проміж гробиками. Зразу копав їх зі старим, а там і сам став ґаздувати на цвинтари. Сорокатий видячи, що Гринь сам вже собі дасть раду, й спорядить гріб хоч куди, удав ще слабшого як був і мало по малу дав спокій гробикам. І копає їх Гринь вже сам, а старі обоє ґуторять собі то в хаті то в садку й радіють, що Бог післав на старости літ поміч.

Рік по рокови і Гринь став дорослим парубком. Докіль був малим, то й не видно було його з гробу, як улізе тамки і докопує, лиш земля фуркотить, що й лопатою шпурляє. А тепер хто надійде й загляне його в гробі, сивий капелюх ще й з квіткою, вусики чорні підкручені, сам вдатний, барчистий, — усьміхнеть ся якось так, начеб хотів сказати: гарний парубок! Так щож? За житя товче ся по гробах! грабар!

Гринько самий сього не відчував. Він і не думав про себе. Бо й нема коли! Що дня майже мерлець, а там і не дають спокою. Сей просить: Гриньку, підсип гріб на моїй жінці, а сей: Посади дві берізки на моїх родичах, а иншиї знов: Обложи дернюками гріб мого приятеля. І так все, кожде заплатить, але і дні збігають в роботі гей вода. Гринькови не прийшло ніколи й на гадку чи і йому-б не пошукати приятеля, тобто дружини. Аж якось раз весною, копаючи гріб, попав ся він на домовину. Рушив рискалем, а се порохно вже, мов порох розсипало ся. Парубок узрів перед собою в гробі лиш кістки, а проміж ними довге чорне волосє заплетене в коси. Щось гей зворухнуло ся в души парубка. — Гей! Милий Боже! Ось житє! На волосю тому пишало ся нераз зілєчко і красував ся може й вінок весільний, і ось лежить воно, ані ворухнеть ся... Житє?! Тут є, а тут і нема вже його!

Парубкови стало так важко на души начеб хто заговорив до нього: Не толоч мого волося! Не викидай його на посьміховище з гробу, а викопай долик в боці і сховай його тамки...

І він так зробив.

Але від того часу гей щось стало ся парубкови. Немов инший він вже! Наче багне чогось, про що йому доси й не снило ся. Якась туга залягла душу. Люди не такі, які уперід були. Щось гей житє визирає з очий в кождого. А й зілє не таке як раньше було. Мов сьміє ся чогось і душу рве до себе. А й пісня соловейка з гаю лунає якось инакше, немов промовляє...

Дивуєть ся собі парубок, що йому. Рад би про се поговорити з кимсь, та гей стидно чомусь. Скаже: парубок, а самий не знає, що йому такого. Та й до кого заговорити? Кого порадити ся? Старих? Ат! сьміялиб ся мов з дітвака! І ось прийшла гадка парубкови, що вже час йому про жінку подумати. Жінка-ж се якраз, що розраду дасть у кождій хвилї, поділить радість, але й від смутку не втече.

І мов зірка засяла коло нього Параня. Лиш мама вже в ньої, батько помер тому два роки. І впились в нього очи дївчини, залунав дзвінкий голос її. Мов бачить її біля себе.

Копав гріб, тому дві неділи, під вишнями. Лиш йно що зацвили були. Вона надійшла відкілясь. Поздоровила, а там оперши сь о вишню, похватила зацвилу галузку з ньої і гойдаючи галузкою, повіла:

Гриню, обложи гарними дернюками гробик мого татуня.

Він пообіцяв. Зараз таки того самого дня стрігнув в гайок і нарізав дернок з незабудьками, що ще лиш пужали ся рости.

До тижня й зацвили незабудьки. І Параня, як лиш зійде ся з ним, усьміхне ся до нього так щиро, начеб хотіла сказати: Спасибі, Гриню! Гробик мого татуня найкрасший, аж синіє ся...

Вона небогата! Може-б і пійшла за него? З такими гадками парубок і лягав і вставав, а там і каже до своїх старих, так і так...

Вони гей вдивили ся на нього здивовані, а там старий і повідає:

— Гм! А вже-ж треба про себе щось подумати. Самому гірко на сьвіті. Але ти, небоже, не на тоті двері потрафив. Параня не пійде за тебе.

— Ні?

— Ні!

— А ви відкіля тоє знаєте? — поспитав парубок.

— Відкіля? — передражнює ся старий. — Відкіля?! Розум „дихтує" мені тоє! Параня, молода, гарна, а ти —

Не доказав, лиш добув ріжок з табакою і почав нюхати, а натомісць обізвала ся Марта:

— Євка Папасова булаб для тебе якраз!

— Що! та горбуля? — питає парубок.

— Е! Прото дївчина добра, робітна! — відповідає Марта. — А ні, то сватай Рузьку Гарбузову.

— Таж вона сліпа! — скричав парубок, схопившись з лавки. — Чи ви вдуріли і „трактуєте" мене самими калїками?

Тут вмішав ся старий знов:

— Ти, сину, не сердь ся. Ми тобі не ворогами, але бачиш, ти...

І знов не доказав, а взяв ся до ріжка.

Але парубкови було сього вже за богато. Він уповів з горда:

— Та ви не клопочіть собі голови моїми сватами. Я инших сватів пошукаю собі, і пійду там де схочу, а сказав вам про тоє лиш, щоб знали.

Се сказавши, вийшов з хати, а відтак і пійшов в село. І прийшло йому до голови, що заки що вдіє, требаб уперід поспитати дївчини, так на самоті, щоби ніхто не чув лиш він і вона. Щастє сприяло йому, бо зрівнавшись з обійстєм Парані, заглянув її саму в городі. Підгортала кукурузу. По пояс в кукурузї, лиш личко сяє, а й груди дївочі рвуть очи до себе. Спер ся на пліт і каже:

— Параню, а підійди ближче, я тобі маю щось сказати.

Підійшла й дивить ся здивована на парубка. А він вповідає:

— Параню, старі мої кажуть мені женити ся, — збрехав...

Параня видивилась на нього, не знаючи що на тоє відповісти. Вона й не догадувалась, що в парубка на думці.

— Параню, — говорив Гринько дальше — я не дїд вже, не наймит Сорокатого. Сорокаті записали на мене хату і город. До городу докупив я ще кавалок, а й набув загумінок від Лизогуба за 200 риньских.

Парубок дивив ся на дївчину і ждав від ньої слова, але вона мовчала ще дужше здивована. Він почервонів по самі вуха й покликнув:

— Параню, чи не пішлаб ти за мене?

Дївчина здрігнула ся начеб її зморозило. Вона поглянула на дорогу, чи нема кого тамки, що міг зачути бесіду Гринька, а відтак уповіла:

— Май розум, Гриньку, тиж не дитина, а плетеш дурниці!

— Що? — спитав глухо парубок. — Не пійдеш за мене?

— Ні! — покликнула дївчина. — Радше у один з гробів, що ти їх копаєш!

Гринько побілів як стіна і подав ся назад від плота. Відтак обернув ся і пійшов не оглядаючись. Біля нього гудів відгук важких слів дївчини. Він догадав ся тепер, чому Марта раяла йому на жінку калїку. Він же грабар, а для грабара або калїка, або стара баба, що ось-ось і буде кому гріб їй викопати. Рад був заплакати, та годі було сліз добути. Широкий сьвіт! Широкий...

Старі, заглянувши бліде лице в Гринька, догадали ся, що таке з ним склало ся, але не допитували ся. Лиш старий грабар уповів до нього:

— Не жури ся, сину. Покищо, жиє моя стара й обійде нас, а там найдеш собі якусь бабу. Дївка то пустий цьвіт; облетить тай по всьому. Баба возьме і за горяче і за зимне.

СТАРОУКРАЇНСЬКЕ ЛИЦАРСТВО.

Давна Україна була широко відома з своєї воєвничости, — і в тім нічого дивного, бо наша земля лежала на самім краю европейської культури і наші прадїди все мусїли мечем боронити ся перед дикими ордами сходу. На Україні від найдавнійших часів розвивав ся воєнний стан, процвитало лицарство, що своєю хоробрістю і великими ділами приносило славу нашому народови.

„Коли у Русина родить ся син, батько новонародженого кладе перед дитиною обнажений меч і говорить: я не лишу тобі ніякого майна, ти мати меш тільки се, що здобудеш сим мечем" — так оповідає про наших предків Ібн-Даст, арабський письменник X. віку, в часах, коли ми щойно входили у сьвітову історію.

„Вони відважні і сьміливі, — як нападуть на чужий нарід, не відступають, поки не знищать його зовсім". „Се нарід жорстокий і немилосерний, без тіни ласки до людий". Так пишуть грецькі й арабські письменники про нас.

А тодїшна історія України се одна воєнна епопея. Руські полки були відомі на півночи і полудни, на сході і заході. Перші київські князї се були вояки-лицарі, що без війни жити не вміли. Олег виправляв ся походами двічи на Візантію і двічи над Каспійське море; Ігор ходив тимиж шляхами і ширив славу руського імени на сході; Ольга се також ватажок в жіночій постаті, жінка сувора, привикла до воєнного діла. Але типом і ідеалом лицарських часів є Сьвятослав. „Як князь Сьвятослав виріс — почав збирати богато хоробрих вояків, бо й сам був хоробрий і легкий, ходив як пард і богато воював. Не возив за собою возів, ні казана, не варив мяса, але нарізавши тоненько чи конину, чи дичину, чи воловину, пік на углях і так їв; не мав і шатра, а підстиляв на спанє конячу опону, а в голови сїдло; такіж були і його вояки. А як ішов на який край, сповіщав наперед: „іду на вас!" Підчас війни з Греками знайшли ся руські війска в крайній небезпеці; Сьвятослав тоді горячою промовою заохотив їх до дальшої боротьби: „Від предків одідичили ми мужність; пригадаймо-ж, якою непоборною до сих часів була руська сила й мішно биймо ся за своє спасенє. То не наш звичай втікачами йти до дому, але або побідити й жити або славно вмерти, як слід сьміливим мужам!"

Настали потім князї-господарі, що війни для війни вести не хотіли; але житє було все неспокійне і для оборони перед дикими ордами треба було споряджати нові походи. Боротьба зі степом се справа, якій довгі віки жертвувала Україна найгарнїйші сили, — справа, яка будила велике одушевленє, дала почин лицарській поезії.

Найбільшою славою у народа тїшили ся князї, що воювали зі степовими кочовниками. Володимира Мономаха славлено за се, що він для добра держави не вагав ся вести війну навіть з хвилевою шкодою народного господарства. Раз дружина відраджувала князеви йти на війну, бо се був час пільних робіт і похід міг пошкодити селянам; але князь відповів на се так: „Дивно менї, дружино, що ви про коні до орки думаєте, але чому не подумаєте про се, що як селянин пічне орати, прийде Половець, ударить хлібороба стрілою, візьме його коня, потім пійде до оселї його, забере жінку і дїти і все майно його, — то коня його жалуєте, а самого його не жалуєте?"

Волинсько-галицький князь Роман продовжав сю лицарську традицію: „ідучи слїдом дїда свого Мономаха, кидав ся на поганів як лев, сердитий був як рись, нищив їх як крокодиль, переходив їх землю як орел, а був хоробрий як тур".

Чудові малюнки сеї боротьби з степовими ордами дає „Слово о полку Ігоревім".

„Сьвятослав, грізний великий князь київський приспав половецьку силу; пригнав своїми сильними полками, харалужними мечами, наступив на землю половецьку, притоптав горби й яруги скаламутив ріки й озера, висушив потоки й болота, а поганого Кобяка з луки моря як буря вихопив з поміж залїзних великих половецьких полків — і упав Кобяк в Київі, в Сьвятославовій гридниці. Німці і Венеціяни, Греки і Морава співають славу Сьвятославу"...

А як хвалить Всеволод Сьвятославич, один з героїв половецьких воєн, свою дружину:

„Мої Куряни — славні вояки: під трубами повиті, під шоломами випещені, кінцем копія вигодувані; дороги їм відомі, яруги знайомі, луки натягнені, сагайдаки отворені, шаблї виострені; скачуть, як сірі вовки в полї, шукають собі чести, а князеви слави!"... Ще в иншім місці: „Дрімає в полї Ольгове хоробре гнїздо, далеко залетїло! Не на те родило ся воно, щоби обиджав його сокіл, кречет анї ти, чорний круче, поганий Половчине!"...

Занечатала перший період сеї боротьби битва над Калкою, де руські князї зложили голови за українську землю і стримали хоч на короткий час похід азійських орд на культурну Европу.

З МИНУЛИХ ДНІВ СЛАВИ.

Сумними буквами записана в українських серцях память битви під Берестечком 1651 р., тим сумнїйше, що попередили її такі блестячі побіди як під Збаражем і Зборовом. Зрада татарви і хана, котрий в самій рішаючій хвили відступив козаків, безрадність самого гетьмана Хмельницького, незгода полковників козацьких між собою, а простої черни з реєстровим козацтвом — ось ті причини, задля яких мимо всеї завзятої хоробрости наших під Берестечком одоліла не кріпка козацька, а вража ляцька сила...

Поляки без милосердя катували захоплених у болотах безборонних мужиків з черни, відтак вдерли ся в козацький табор і захланно тащили все, що попало їм на очи. Шукали за митрополитом Йосифом, котрого вважали головним провідником походу православних проти католиків — люті ладили йому муки. Але митрополит ворогам на знущанє не попав ся: останний раз виявив себе таким, як передше: він станув в архієрейській мантії перед козацькими полками і загріваючи їх до бою, поляг зі сьвяченим мечем в руці. Осьвятив його власною кровю, убитий шляхтичем; митрополича одежа і дорогі церковні посудини дістали ся в руки ворога.

Але і в той сумний час страшного пораженя козацтва і жорстокого райованя ворога-побідника, стрічаємо у наших приміри незвичайного геройства. На спомин заслугують найпаче три тисячі хоробрих завзятих козаків.

Як колись спартанський вожд Леонід в провалі термопільськім з триста Спартанами віднер міліонову силу Персів і сам погиб і всі його товариші полягли головами — так під Берестечком невелика горстка завзятих борців не осоромила тоді козацької слави.

Занявши малий горбок, вони дорого продавали своє житє і перебили множество ворогів. Але зі всїх сторін наступали на них сильні війска, ніяк їм було боронити ся довше. Тоді кинули ся всї в ріку, раднїйше вмерти, чим попасти в ляцьку неволю. Лишило ся з них всего триста люда: ті засїли на невеличкім острові на ріці Стир і відбивали ся ще цїлий день. Хоч як підходили до них шляхтичі, козаки за кожен раз витали їх градом куль і влучно зачіпали косами, коли який відважнїйший пускав ся до них через воду. Після кількох таких невдалих проб польські начальники не могли вже й найти охотників до борби з хоробрими козаками.

Тоді Потоцький післав свого чоловіка до тих героїв, що не боялп ся смерти.

— Пан Краківський*) — говорив посол — дивує ся вашій хоробрости і жалує таких сьмілих лицарів. Він дарує вам житє, коли самі здасьте ся.

— Скажіть пану Краківському — відповіли козаки — що він не знає мабуть козацького духа. Ні, Ляхи, не заманите ви нас своїми обіцянками. Нам житє не дороге, а ласкою ворогів цураємо ся!

І вони показали польському послови богато срібла і золота, що його винесли зі собою з табору.

— Дивіть! — промовили — як мало цінимо ми добро земне! — І вмить всі коштовности полетіли в воду на очах здумівших ся Ляхів.

— Знайте — докинули козаки — що воля нам дорожша наді все.

Потоцький вирядив проти них дві ватаги. Сам король Ян Казимир прибіг дивити ся на се рідке видовище. Козаки обняли ся як братя, прочитали молитву, а відтак вдарили на Ляхів; кождий з них розставав ся з житєм аж тоді, як убив хоч одного ворога і сказав покріпляюче останнє слово товаришеви. Цїла сотня Радивілівського полку погибла, а неустрашимі козаки стояли як мур. Наконець переважаюча числом сила ворога взяла верх — козаки падали один по однім, мов у тихий сон клали ся: в руках шаблюка, на устах горда усьмішка.

Вже лишив ся лиш один з тих відважних сьмільчаків: він скочив в човен і став відмахувати ся косою. Чотирнайцять куль запустили в него — він ще жив і тримав ся! Чи може стрільці не влучали, чи кулї його не брали!... Один польський жовнїр кинув ся до него теж з косою та і сей не устоявши відступив. Король казав сказати хороброму козакови, що дивує ся його завзятю і дарує йому житє.

— Не дбаю про житє — відповів герой — хочу вмерти як правдивий козак!

Вкінци кількох польських наємників Німців увійшло по шию в воду і закололи його списами.

Ось так воювали наші козаки! Таке в них було завзятє і хоробрість, що рівнає їх зі Спартанами зпід Термопілів. І як тамті і наші борці до загину кличуть до нас зпід могили: „Прохожі! скажіть Україні, що за її честь і волю полягли ми тутки головами!" Полягли, і їх геройство сьвітить ясною зорею на чорнім поли берестейської невдачі.

*) Себто Потоцький, що був краківським каштеляном.

Богдан Лепкий.

КАЗКИ.

ХВАЛЬКИ.

Купив Іван на ярмарку
Своїй жінці Ксеві
Нову хустку шалінову
Та ще два перстені.

Собі чоботи шкапові,
А доньці — краї,
Мов горіхи нанизані
Червоні коралі.

Прийшли гості. Іван стука
Чоботом в долівку.
„Чому хата неметена?
Поспитайно дівку!"

„Хибаж я не говорила?
Та її й не встидно."
Каже Ксеня й ломить руки,
Щоб перстені видно.

„Скількиж разів її мести?
На тое їм доня,
Тай по хаті метнула ся,
Аж коралї дзвонять."

Хто кого зловив?

„Подивіть ся, добрі люди!"
Кричить козак з ліса,
„Вполював я Татарина,
Здоровий у біса!"

А ті йому: „Веди до нас,
Глянем, що за птиця!"
„Та не годен! — козак на те, —
Бо кренко держить ся!"

„Ну, так лиши! Нехай собі
Там і пронадає!"
„Лишив би я, — козак до них —
Колиж не пускає!"

Сорочка й сукмана.

Хвалила ся раз сорочка,
Сьвіжа, щойно прана,
Що вона далеко близша
Тілу, ніж сукмана.

А сукмана: „Так, се правда,
Що ти близша груди,
Та за тое тебе скорше
Кинуть поміж бруди".

ПЕС І ЗЛОДІЙ.

До хати злодій добирав ся,
А хати Бриська пильнував.
Побачив в час і обізвав ся
Своїм могучим „гав! гав! гав!"

„Будь тихо!" — каже псови злодій,
„На! Маєш кусень ковбаси!" —
А пес на те: „Який добродій!
Мене не перекупиш ти!"

„Перекупить? Я й не думаю.
Песяча вірність звісна всім.
Ту вірність я нагороджаю,
Хоть сам вечері не доїм."

„А-а! нагорода! Друге діло.
Приймаю!... Добра ковбаса,
Ще й з перцем!" Їсть... А злодій сьміло
По обійстю собі гуля.

ЧОБОТИ І СЛОВО.

Були чоботи в Матвія
Тай геть облетіли.
Щож він бідний буде діяв
При сьвятій неділи?

Полягали діти спати,
Иде Матвій до свата:
„Позич мені, каже, свате,
Які чоботята."

А сват добрий — не відмовив,
Ще й мазею маже.
„Бодай же ти був здоровий!"
Матвій йому каже.

Взяв чоботи, поклонив ся.
На рано — убрав ся;
Як парібок, підголив ся,
Ще й підперезав ся.

Пійшов в церкву. По відправі,
Як звичайно люди,
Поставали на мураві
І радять, що буде.

Радять, що до церкви справлять
На зелені сьвята.
Аж сват наразі: „Чи не давлять
Мої чоботята?"

„Таже давлять! — Матвій каже,
І печуть здорово,
Та ще гірше мене, каже,
Давить твоє слово."

Головний Уряд „Р. Н. Союза".

Предсідатель:
Дмитро Капітула,
Box 565, McAdoo, Pa.

Місто-предсідателька:
Марія Білик,
1710 W. 44th St., Chicago, Ill.

Місто-предсідатель:
Василь Сукан,
Whiting, Ind.

Секретар рекордовий:
Михайло Угорчак,
Box 76, Jersey City, N. J.

Секретар фінансовий:
Семен Ядловський,
Box 76, Jersey City, N. J.

Касієр:
Адамсій Шаршонь,
524 Pine & Franklin Sts., Shamokin, Pa.

Контрольна Комісія:
о. В. Балог,
550 John St., Whiting, Ind.
Стефан Милянович,
193 Grand St., Jersey City, N. J.
Йосиф Ялечко,
Box 156, Ramey, Pa.

Радні:
Іван Глова,
521 N. Shamokin St., Shamokin, Pa.
Николай Ваверчак,
720 Charles St., Perth Amboy, N. J.
Володимир Каськів,
56 Sussex Str., Jersey City, N. J.
Петро Мотало,
1436 W. Erie St., Chicago, Ill.
о. Мирон Данилович,
11 Chmelnicky St., Ansonia, Conn.
Андрій Гальчак,
237 Churchil St., McKees Rocks, Pa.

Редактор „Свободи":
Осип Стеткевич,
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Завідатель „Свободи":
Андрій Савка,
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Головна Канцелярія „Р. Н. Союза" находить ся під числом 83 Grand St., (у власнім домі) Jersey City, N. J.

Просьвітна Комісія.

др. В. Сіменович, предсідатель,
4105 N. Avers Ave. Chicago, Ill.
[illegible] Струтинська, секр.,
714 Bickerdike St., Chicago, Ill
о. В. Балог,
550 John St., Whiting, Ind.
А. Андрейко,
147 Broad St., New Britain, Conn.
др. І. Копистянський,
W. Pine St., Shamokin, Pa.
О. Панчак,
68 N. 8 St., Brooklyn, N. Y.

РОЗМЕТ Р. Н. СОЮЗА ЗА МІСЯЦЬ ЛИПЕНЬ 1914 Р.

Член на ціле посмертне платить $1.25 а на половину посмертного 73 цнт.

РУХ В ВІДДІЛАХ Р. Н. СОЮЗА.

МОНЕССЕН, ПА. Бр. сьв. Ап. Петра і Павла, від. 338, повідомляє своїх членів, що піврічний мітинґ відбудеть ся 26-го липня (джулая) в парафіяльній гали о год. 2-ій попол. Обовязком кождого члена є явити ся на мітинґу. Також є обовязком членів приєднати нових молодих і здорових членів для нашого Братства і Р. Н. Союза. До Братства будеть ся приймати без вступного а до Р. Н. Союза після статута. — Ф. Янковський, секр.

НЮ АЛЕКСАНДРІЯ, ПА. Тов. „Запорожська Січ", від. 232, повідомляє своїх членів, що в неділю 26-го липня 1914 відбуде ся посьвячене нового українського прапора. Обовязком кождого члена є в згаданім дни явитись під перший покров рідного нам прапора. Неявивший ся місцевий член заплатить кару в сумі $2.00, позамісцевий $1.00 з виїмкою тих, котрі платять тікет в одну сторону $1.00. При участи від. 82. і кількох відділів инших орґанізацій відбуде ся о год. 8.30 рано похід з музикою. Також пригадує ся позамісцевим членам, щоби перед означеною годиною походу зголосились до секр. А. Кріля і забрали свої січові ленти. — Ник. Кіч, предс.; А. Кріль, секр.

ВІНДСОР ЛАКС, КОНН. Бр. сьв. Василія, від. 238, повідомляє своїх членів, що дня 14. червня відбув ся піврічний мітинґ, на котрім вибрано слідуючий новий уряд: Н. Рафа, предс.; І. Мокрицький, секр.; К. Формаль, кас.

ВІЛКСБЕРІ, ПА. Бр. сьв. Василія Вел., від. 278, подає до відомости всім своїм членам, що на піврічнім мітинґу дня 12-го липня с. р. вибрано слідуючих нових урядників: Д. Куделич, предс., М. Говилий, заст. кас.; І. Возьний, секр. З. Гомзяк, Й. Петях і О. Бутрий, контр. комісія. — І. Возьний, секр.

СТАМФОРД, КОНН. Бр. сьв. Арх. Михаїла, від. 350, повідомляє всіх своїх членів, що піврічний мітинґ відбудеть ся дня 26-го липня с. р. в льокали Укр. Народ. Клюбу о год. 2-ій попол. Неявивші ся члени заплатять кару 50 ц., а урядники $1.00. Нових членів буде приймати ся без вступного до Братства, а після статута до Р. Н. Союза. Також буде відбирати ся залеглі вкладки клюбові. На повну послідну вкладку видасть ся відповідну скількість чеків для ужиткованя в клюбі. Члени, котрі через 3 місяці залягають з вкладками, будуть виключені з Товариства. Задля важности справ, маючих ся на тім мітинґу перевести, просить ся всіх членів точно прибути. — Уряд.

ПОДЯКИ ЗА ОДЕРЖАНІ НАГОРОДИ.

Складаю сердечну подяку за гарний дарунок, який я одержав від Головного Уряду яко нагороду за працю коло орґанізації нашого Товариства. Сей дарунок позістане для мене найкрасшою памяткою. Здоровлю сердечно — А. Прочко, секр. 129. від. Р. Н. С. в Сайксвіл, Па.

За присланї нагороди (дармовис і шпильку) складаю Головному Урядови найсердечнійшу подяку. Нашій орґанізації, Р. Н. Союзови, бажаю як найкрасшого розвою, щоби небавом зріс в тисячі нових членів. — Михайло Шмондюк, секр. 297 від. в Дравосбурґ, Па.

Я одержав нагороду (бронзовий дармовис) і складаю Вам отсим сердечну подяку. Дай Боже, щоби наш Р. Н. Союз зріс до року в подвійне число членів. Я після сил буду і надальше працювати для добра і розвою нашої орґанізації. Здоровлю Головних Урядників і остаю з високим поважанєм — Іван Коваль, секр. 176 від. Р. Н. С. в Нюбурґ, Н. Й.

Отсим повідомляю, що я одержав присланий дарунок в нагороду за працю коло орґанізації нашого Товариства. За памятку складаю сердечну подяку Урядови Р. Н. Союза. Дай Вам, Боже, здоровля на многі літа, щоби Ви і надальше так успішно працювали для добра Р. Н. Союза. З високим поважанєм — Григорій Курись, секр. 258 від. Р. Н. С. в Пітсбурґ, Па.

З вдячности за одержану нагороду складаю сердечну подяку Урядови Р. Н. Союза і желаю Йому добра й успіху в дальшій праці в користь нашої славної орґанізації. Я зі своєї сторони буду старатись і надальше працювати в хосен Р. Н. Союза. З глубоким поважанєм —Ілько Осадців, секр. 170. від. Р. Н. Союза в Джерзи Сіти, Н. Дж.

Подяка.

До Хв. Редакції „Свобода"

в Джерзи Сіти, Н. Дж.

Мило нам ствердити одержанє К 100, зібраних заходами Вп. Теодора Грицея між членами „Тов. Русько-американських Горожан" в Філядельфії і на хрестинах у Вп. Івана Сороки, і зложених яко жертву на прив. українську ґімназію в Долині.

Ян ініціяторови Вп. Т. Гбицеєви так і всім Вп. Жертводавцям, оголошеним в Хв. часописи (ч. 19) — складаємо отсим щире Спаси Біг.

Притім подаємо всім Братям на чужині відраду і многонадійну відомість, що наша прив. українська ґімназія в Долині, мимо великих перепон зі сторони Поляків, одержала право прилюдности для всіх 3-ох кляс.

З одержанєм того здобутку можемо тепер сьмілійше глядіти в будучність.

Вправді жертви на нашу ґімназію від наших Братів-селян з причини послідних елєментарних нещасть, а від Братів-родимців, на чужині осілих, з причини малого заінтересованя є дуже малі, коли видатки на тую сьвятиню науки є величезні. Всеж однак маємо надію, що з одержанєм права прилюдности, наші Братя-селяни нас підопруть, а Братя-Родимці за морем не відкажуть ся від жертв. О се горячо Вас просимо. Тим поможете нам хоть з 10 бідних учеників в нашім заведеню навчити і дати їм в бурсі якийтакий приют і удержанє.

А жадних науки, бідних але спосібних селянських дітий у нас чимало.

Наша ґімназія провадить в сїм році 3 кляси о 5-ох силах учительських і числить поверх сто учеників. В слідуючім році отвираємо IV. клясу.

Маючи надію, що небаром зможемо Вам вдруге вислати подібне потвердженє, просимо оголосити се письмо в Хв. часописи зі зазивом до складаня жертв на Ваші руки — чого нам ласкаво не відмовте — а зібрані жертви звольте ласкаво й дальше надсилати на руки нашого касієра Вп. Олени Леонтовичевої в Долині.

Остаємо з високим поважанєм

За Комітет прив. Укр. ґімназії ім. Маркіяна Шашкевича в Долині, дня 26. червня 1914.

Михайло Яримович, голова,
Микола Іваськевич, секретар,
Олена Леонтовичева, касієрка.

Просьба.

Упрашає ся всіх Вп. Панів, котрим в своїм часі переслано листи складкові до збираня жертв на фонд голодних в Галичині, щоби листи ті враз з зібраними грішми, або порожні, звернули на адресу: Bank of Europe, corner 1st Ave. & 7th St., New York, N. Y. найдальше до 1-го серпня (авґуста) с. р., в противнім разі візве ся їх до сего в часописях поіменно.

За Нюйорський Центральний Комітет для збираня жертв для голодних в Галичині.

Н. Трач, секретар.

ВАЖНЕ!

До пп. місцевих урядників Р. Н. Союза в Америці.

На підставі ухвали послідної XII. Гол. Конвенції, вступне від новоприступаючих, **чи то на ціле посмертне, чи на половину посмертного є слідуюче:**

За члена від 21 до 30 літ $0.50
За члена 31 літ $0.75
За члена 32 літ $1.00
За члена 33 літ $1.25
За члена 34 літ $1.50
За члена 35 літ $1.75
За члена 36 літ $2.00
За члена 37 літ $2.25
За члена 38 літ $2.50
За члена 39 літ $2.75
За члена 40 літ $3.00
За члена від 41 до 42 літ $3.50
За члена від 42 до 45 літ $5.00

Вп. місцеві урядники Р. Н. Союза в Америці а злядно секретарі (орґанізатори) мають застосувати ся до сеї ухвали і відбирати від новоприступаючих та присилати до каси Р. Н. Союза враз з розметом і т. п. лиш таке вступне, яке вказує повисша табелька.

Не застосувавшись до сего, нововступаючі не будуть приняті а місцеві урядники дотичного відділу наразять себе на наслідки, приписані § 355-им стат. Р. Н. Союза.

Гол. Уряд Р. Н. Союза.

До ВП. ЖЕРТВОДАВЦІВ.

Покликуючи ся на дотичну ухвалу Гол. Уряду Р. Н. Союза, подаємо до відома загалу, що в нашій часописи містимо виkази лише тих жертводавців, які надіслали жертви на адресу нашої часописи.

Редакція.

УКРАЇНЦІ РАДЕХІВСЬКОГО ОКРУГА!

Ми, Українці радехівського повіта, йдучи за приміром инших сьвідомійших повітів, котрі мають вже давно величаві твердині „Народні Доми", побудували і собі красний та величавий дім в сїй надії, що загал, узнаючи велику потребу сего, зложить ся, хотий би по сотику, то до кількох літ сплатить довг, який тяжить на сім домі.

Тяжкі однак літа спричинили се, що майже жадних складок нема і ми знайшли ся в дуже скрутнім положеню так, що ся окраса міста і наша слава може легко перейти в чужі руки, коли Ви не прийдете нам з помочию, як се роблять Українці инших повітів для своїх. Імена всіх Добродіїв будуть записані і на зборах відчитані, щоби про них цілий повіт дізнав ся, і щоб вони були красним приміром для тих, що можуть жертвувати, але з байдужности не сповняють свого обовязку.

В Радехові, дня 22-го червня 1914.
За Виділ філії тов. „Просьвіти" в Радехові:

Лука Паламар, голова,
Михайло Лотоцький, касієр.

— 33 —

— То ти не забула? — повторив шепотом Кармелюк, нагинаючи ся близше і близше до її палкого обличя і лискучих очий.

— Матінко! — вирвав ся оклик з її грудий, но поглянувши бистро на панича-красуня, вона смутно опустила очи й шепнула: — А ви?

— Я? — крикнув Янко. — Пропадав, умирав... і коли стою тут живий, то лиш згадка на тебе, зіронько моя, держала мене на ногах... Тепер вже ні мене від тебе ні тебе від мене ніхто не відніме! Не дозволить пан — викраду тебе, відобю і з тобою — хоч в ад! Оттак обніму тебе й держати-му до самої смерти...

І він сильними руками обняв стрункий стан дівчини і приголубив її до свого серця.

Кармелюк не закопгував буків, но все таки його помістили разом з конюхами на конюшні. Пан бажав вигнати з голови просьвіченого хлопа заграничну дурійку. Піґловський признавав, що Кармелюк задля свого образованя й розвитку буде хосенний в господарстві, но все таки, хоч потребував секретаря для переписки з патріотами, не уляг просьбам синів і лишив Янка серед кріпаків.

Початково Кармелюка їла безсильна лють і вона виросла б була до бішености, до мести, колиб не дід і Марійка... Тепер йому було лекше розійти ся з двором; посторонної роботи у нього не було треба, нічю ніхто за ним не слідив — тож Кармелюк майже що ночи відвідував діда. Досада за незаслужену обиду стала затихати, бо її розганяла сердечна мова у діда і повні невисказаного щастя стрічі з Марійкою.

Поважні мужики й бідолахи приходили часто до діда, коли дізнали ся, що Кармелюк часто за-

— 36 —

— Пан? Велика цяця! — хропів від злости Янко. — Чиж у мене не така душа, як у того пана? Хто дав тому панови право над моєю і твоєю душею? Вже чимало менї осьтут накипіло... Так ти, дідичу, не жартуй собі із тим серцем... А ні, то я попробую, чи всї у тебе ребра і чи добре держить ся твоя голова на карку!

Та страшна погроза потрясла Марійкою до тої степени, що вона здусила в собі риданє і поглянула на Янка широкими, повними переляку очима.

Мовчазливий Свирид, що поділяв занепокоєнє свого внука, заговорив вкінци, щоб здержати небезпечний порив Янкового серця.

— Всьо то правда, любий сину, тілько не горячись надармо, бо як вже падати, то хоть з доброго коня... Но в твоїм ділї, думаю, не так він винуватий, як той підпанок-ключник.

— О, то гадюка! — згодив ся Янко. — Послїдними часами пан був навіть ласкавий для мене, говорив менї навіть о писарстві, коли лиш викину дур з голови.

— Ну! А до дївчини що йому? Колиб він сам за нею мишкував — то инше діло, а то йому байдуже... А чи то таки не нашептав ключник? Ось що!

— Правда! — обізвалась Марійка. — Він нераз переймав мене на вулици, говорив...

— На кусні розірву! — крикнув Янко і тупнув ногою так сильно, що піднесена в гору половина вікна упала, а розбите шкло з бренькотом посипалось на долівку.

— Ой, леле! — сплеснула руками Марійка.

Дїд підсьміхнув ся хитро і своїми радами та тихою бесїдою зумів усмирити великий гнів Янка та радив йому погодити се до якогось часу, а старати ся вже через Фросю.

— 37 —

Були перші дні золотої осени, теплі благодатні дні — найкрасша пора на Поділю; но сего року зачали ся вони чималим холодом; приморозки і різкий північний вітер скоро прибрали лїся в золото і бронз, а ще скорше здирали той пишний одяг.

Псарі й доїзджачі заметушились... Вони мусїли провести порядок між собаками, ожидаючи з дня на день панського приказу: д о л і с а! Вкінци приказ був даний і пан забирав ся вже всїдати в еквіпаж, як ненадїйно влетів у двір запорошений верховий.

В костюмі стрільця, з дубельтівкою в руці, остановив ся пан-дїдич на подвірю. Довкруги стояла без шапок раболїпна челядь; в дали пігнались вже громади гончих; доїзджачі і псарі непокоїлись на конях, а еквіпаж дожидав; по боках еквіпажа сидїли на конях поводаторі ловів: Кармелюк і ключник. Пан взяв з гнївом пакет з рук післанця, боячи ся неначе, щоб неожидана вістка не заколотила його довго баžаної утїхи; но, поглянувши на письмо, він урадував ся і в одушевленю крикнув грімко:

— Конець Москві! Москва взята! Наполеон сидить в палатї московського царя... Мій син заслужив ся...

Віват! — відхопило два-три голоси, а всї прочі мовчали.

Пан згірдливим поглядом поглянув на мовчазливу товпу і промовив злобно і загадочно:

— Ще будете радуватись! Гей, доїзджач! Сьвященик відправить вечером благодарственний молебень, а я вернусь... А наказати хлопам, щоби всї були на богослуженю! Лови відкликую! А ти, — звернув ся він до візника, — гайда до Хойнацьких!

— 40 —

Кармелюк підійшов до руки Доротеї; вона нагнулась була поцїлувати його в голову, та подумала, що се видасть ся дивним і для пана і для слуг, тому стиснула лиш крадьки його руку.

Опісля підійшов Кармелюк і до дїдича. Піґловський витягнув йому свою пухку руку і ласкаво проговорив:

— Як я вже прощаю, то прощаю... Від нині будеш у мене гуменним, спускаю ся на твою чесноту і второпність...

Коли пан кликнув Кармелюка на ґанок, ключник насторошив уха, підїхав близше конем, щоб дізнати ся, в чім діло і при послїдних словах дїдича був так вражений неожиданостю, що аж підскочив на сїдлї.

— Тілько уважай, — продовжав пан Піґловський, — не розшукай хлопів і не даруй їм, як будуть лїниві або вільнодумні... Тепер ми тут, в польськім королїстві, володарі й королевичі... Мужицтво може ждати нашої ласки, а ми її не відмовимо, та хто нашу волю зневажить, з тим ми будемо строгі!

Кармелюк склонив голову і слухав приказу свого „королевича“, а непрошена туга лягла йому на груди каменем, хоч в тім самім часї фили особистого щастя колисала серце радісним дрожанєм...

Та вінчанє Кармелюка з Марійкою не відбуло ся сейчас...

Початково не було пана дома; він їздив то у Бар, то в Лїтин, то в Летичів збирати соймики і обдумувати пляни, а головно рішити питанє, кого вибрати королем: Чарторийського, Оґінського чи Радивила. А опісля слїдувала шлишівка, а разом з нею люта зима. Веселий настрій панства пригас. Ликованє змінило ся знов у тревогу, що росла з кождим днем і заставляла панів глубоко призадумуватись.